

การอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงในคดีอาญา

นายฐนิตพัฒน์ วิริยะศิริ

	บท 347.08 ฐ119ก
34B0143941	
Title: การอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงในคดีอาญา =	
หอสมุดและศูนย์สนเทศ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์	

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ.2544

ISBN 974-281-579-8

**APPEAL AGAINST QUESTIONS OF FACTS
IN CRIMINAL CASE**

MR. THANITTAPHAT VIRAYASIRI

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Laws

Department of Law

Graduate School, Dhurakijpundit University

2001

ISBN 974-281-579-8

0143941
1:2.08.2544
71197
0A3

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ปริญญา นิติศาสตรมหาบัณฑิต

ชื่อวิทยานิพนธ์ การอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงในคดีอาญา

โดย นายจุนิตพัฒน์ วิริยะศิริ

สาขาวิชา นิติศาสตร์ (กฎหมายอาญา)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อาจารย์วิศิษฐ์ วิศิษฐ์สรอรรถ

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ผศ.นุชทิพย์ ป.บรรจงศิลป์

ได้พิจารณาเห็นชอบโดยคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์แล้ว

.....ประธานกรรมการ

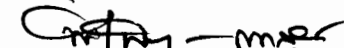
(ศ.ดร.ไพศิษฐ์ พิพัฒน์กุล)

.....กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(อาจารย์วิศิษฐ์ วิศิษฐ์สรอรรถ)

.....กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

(ผศ.นุชทิพย์ ป.บรรจงศิลป์)

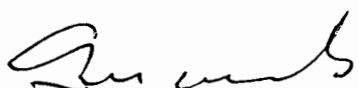
.....กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

(ดร.พีรพันธุ์ พาลุสุข)

.....กรรมการผู้แทนทบวงมหาวิทยาลัย

(รศ.ดร.ทวีเกียรติ มินะกนิษฐ)

บัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รศ.ดร.สิงหา เจียมศิริ)

วันที่ 15 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2544

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี ทำให้ผู้เขียนรู้สึกซาบซึ้งในพระคุณของอาจารย์ วิศิษฐ์ วิศิษฐ์สรอรรถ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์นุชทิพย์ ป.บรรจงศิลป์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่าให้คำแนะนำ และตรวจแก้ วิทยานิพนธ์ ศาสตราจารย์ ดร.ไพศิษฐ์ พิพัฒนกุล รองศาสตราจารย์ ดร.ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ อาจารย์ ดร.พีรพันธุ์ พาลุสุข ที่ได้กรุณาสละเวลาให้คำแนะนำทางวิชาการเพื่อให้วิทยานิพนธ์ ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผู้เขียนขอขอบพระคุณทุกท่านที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์ข้อมูล และให้ความสะดวก ในการใช้บริการค้นคว้าเอกสารจนสามารถทำวิทยานิพนธ์นี้สำเร็จได้ด้วยดี

อนึ่ง หากวิทยานิพนธ์นี้มีคุณค่า และมีประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าของผู้สนใจ ผู้เขียนขอมอบบูชาพระคุณแด่บิดามารดา ครู อาจารย์ตลอดจนผู้แต่งหนังสือหรือตำราทุกท่าน ที่ผู้เขียนใช้อ้างอิงในวิทยานิพนธ์นี้ ส่วนความผิดพลาดและข้อบกพร่องใดๆ ผู้เขียนขอน้อมรับไว้ แต่เพียงผู้เดียว

ฐนิตพัฒน์ วิรัชศิริ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	จ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ช
กิตติกรรมประกาศ	ฅ
สารบัญ	ญ
สารบัญแผนผัง	ฎ
บทที่	
1. บทนำ	1
1.1 ปัญหาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
1.3 สมมติฐานของการวิจัย	5
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	5
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	
2. การอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงตามกฎหมายต่างประเทศ	6
2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง	6
2.2 ระบบศาลพิจารณาอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง	8
2.3 สิทธิและข้อจำกัดในการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง	31
2.3.1 สิทธิและข้อจำกัดในการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงของอัยการหรือโจทก์	32
2.3.1.1 ระบบคอมมอนลอว์	32
2.3.1.2 ระบบซีวิลลอว์	33
2.3.2 สิทธิและข้อจำกัดในการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงของจำเลย	34
2.3.2.1 ระบบคอมมอนลอว์	34
2.3.2.2 ระบบซีวิลลอว์	36
2.4 การพิจารณาอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง	37
2.5 คำพิพากษาอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง	40

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3. การอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงตามกฎหมายไทย	43
3.1 ประวัติความเป็นมาและแนวคิดของการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง	43
3.2 ระบบศาลพิจารณาอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง	50
3.3 สิทธิและข้อจำกัดในการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง	53
3.3.1 สิทธิและข้อจำกัดในการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงของอัยการหรือโจทก์	55
3.3.2 สิทธิและข้อจำกัดในการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงของจำเลย	63
3.4 การพิจารณาอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง	64
3.5 คำพิพากษาอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง	67
3.6 การตรวจสอบความถูกต้องในปัญหาข้อกฎหมาย	70
3.7 การปฏิรูประบบศาลยุติธรรมและบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ	76
4. บทวิเคราะห์ระบบอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงและข้อเสนอแนะ	79
4.1 บทวิเคราะห์ระบบอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงตามกฎหมายต่างประเทศและตามกฎหมายไทย	79
4.2 ข้อเสนอแนะ	83
บรรณานุกรม	84
ประวัติผู้เขียน	90

สารบัญแนผนผัง

แผนผังที่	หน้า
1. Summary Trials ของประเทศอังกฤษ	9
2. Trial on Indictment ของประเทศอังกฤษ	10
3. ระบบศาลสหรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกา	16
4. ระบบศาลมลรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกา	17
5. ระบบศาลของประเทศเยอรมัน	22
6. องค์คณะของศาลประเทศเยอรมัน	23
7. ระบบศาลของประเทศญี่ปุ่น	28

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงในคดีอาญา
ชื่อนักศึกษา	นายฐนิตพัฒน์ วิรัชศิริ
อาจารย์ที่ปรึกษา	อาจารย์วิศิษฐ์ วิศิษฐ์สรอรรถ
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	ผู้ช่วยศาสตราจารย์นุชทิพย์ ป.บรรจงศิลป์
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2543

บทคัดย่อ

ศาลยุติธรรมของประเทศไทยแบ่งเป็น 3 ชั้น คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา ประชาชนต้องนำคดีเข้าสู่การพิจารณาของศาลตามลำดับชั้น โดยเริ่มที่ศาลชั้นต้นก่อน เมื่อศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์มีคำพิพากษาแล้ว โจทก์หรือจำเลยมักจะอุทธรณ์หรือฎีกาเสมอทำให้คดีอุทธรณ์เข้าสู่การพิจารณาของศาลสูง (ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา) มีจำนวนเพิ่มขึ้นจนเกินความสามารถของผู้พิพากษาที่จะพิจารณาคดีให้เสร็จได้ในเวลาอันควร ทั้งคดีอุทธรณ์ดังกล่าวเป็นปัญหาข้อเท็จจริงประมาณร้อยละ 80 ของจำนวนคดีอุทธรณ์ทั้งหมด ในการแก้ปัญหาคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาลสูงเป็นจำนวนมาก จึงต้องแก้ที่ระบบอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงอันเป็นต้นเหตุของปัญหา

ดังนั้น วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จึงมุ่งที่จะศึกษาถึงการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงในคดีอาญา เพื่อเป็นแนวทางที่จะแก้ไขปัญหาคดีการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงในคดีอาญาที่ขึ้นสู่การพิจารณาของศาลสูงเป็นจำนวนมาก เพื่อให้ปริมาณคดีที่จะขึ้นสู่ศาลสูงลดจำนวนลง และให้เกิดความยุติธรรมแก่โจทก์และจำเลย

จากการศึกษาพบว่า การอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงของประเทศไทย ถือว่าเป็นสิทธิของโจทก์และจำเลยที่จะอุทธรณ์ได้เสมอ เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติห้ามมิให้อุทธรณ์ แม้มีกฎหมายบัญญัติจำกัดสิทธิในการอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงไว้ แต่การจำกัดสิทธิดังกล่าวส่วนใหญ่มักจะไม่ใช้การจำกัดที่เด็ดขาด การอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงของประเทศไทยจึงได้รับการพิจารณาอีก 2 ชั้น กล่าวคือ ศาลชั้นต้นทำหน้าที่ในฐานะผู้กำหนดหรือวินิจฉัยข้อเท็จจริง ศาลอุทธรณ์ทำหน้าที่เป็นผู้ตรวจและแก้ไขความไม่ถูกต้องในการกำหนดข้อเท็จจริงของศาลชั้นต้น ส่วนศาลฎีกาจะทำหน้าที่เป็นผู้ตรวจและแก้ไขความไม่ถูกต้องในการกำหนดข้อเท็จจริงของศาลอุทธรณ์ ซึ่งต่างกับระบบกฎหมายของประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศเยอรมัน

และประเทศญี่ปุ่น ที่ถือว่าการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงเป็นการแก้ไขความไม่ถูกต้องในเนื้อหา
ของคำพิพากษาของศาลที่เริ่มคดีเท่านั้น ไม่มีการแก้ไขความไม่ถูกต้องในเนื้อหาคำพิพากษาของ
ศาลอุทธรณ์ การอุทธรณ์คำพิพากษาในปัญหาข้อเท็จจริงจึงทำได้อีกเพียงชั้นเดียวเท่านั้น

ผู้เขียนจึงขอเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาโดยการปรับปรุงแก้ไขประมวล
กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กำหนดให้ห้ามฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงโดยเด็ดขาดให้ฎีกาได้
เฉพาะปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น

D
P
U

Thesis Title	Appeal against Questions of Facts in Criminal Case
Name	Mr. Thanittaphat Virayasiri
Thesis Advisor	Mr. Wisit Wisitsora - At
Co – Thesis Advisor	Assistant Professor Nuchtip T. Bunchongsilpa
Department	Law
Academic Year	2000

ABSTRACT

The Court of Justice in Thailand has 3 tiers : the Trial Courts, the Courts of Appeal and the Supreme Court. All cases are heard in the Trial Courts first. When a judgment is made, then the prosecutor or the defendant has a right to appeal to the Courts of Appeal and the Supreme Court. The judges in these 2 courts are therefore very busy with all the appeals. About 80 percent of all appeals concern questions of facts and they have to be considered against the facts presented.

The purpose of this thesis is to study about appeals against questions of facts in criminal cases, to solve the problem of the large number of appeals in high court, so as to reduce them in the long run while being fair to both the prosecutor and the defendant.

The result of this study revealed that the prosecutor and the defendant have a right to appeal against questions of facts in Thailand. However the law limits appeal is not absolute. Appeals against questions of facts in Thai Law are judged on 2 levels. The Trial Courts determines or judges the facts. The Courts of Appeal checks and remedies erroneous facts presented by the Trial Courts. The Supreme Court checks and remedies erroneous facts of the Courts of Appeal. This differs from the legal systems of England, the United States of America, Germany and Japan. Here the Courts do not entertain appeals from other courts. All appeals

against questions of facts are judged in one court.

To solve this problem, the author suggests the improvement in the Criminal Procedure Code by prescribing absolutely to forbid appeals against questions of facts going to the Supreme Court. Only appeals against questions of law are permitted.

D
P
U

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ปัญหาและความสำคัญของปัญหา

ศาลยุติธรรมเป็นสถาบันที่ใช้อำนาจตุลาการในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ ซึ่งมีบทบาทในการให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ โดยหน้าที่หลักคือ พิจารณาพิพากษาบรรดาคดีให้เป็นไปด้วยความยุติธรรม ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 272 วรรคหนึ่ง แบ่งศาลยุติธรรมเป็น 3 ชั้น คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา เมื่อมีคดีความเกิดขึ้นจะต้องเริ่มคดีที่ศาลชั้นต้นก่อน เมื่อศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาประการใดแล้ว คู่ความยังไม่พอใจก็สามารถใช้สิทธิอุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์ได้ และหากคู่ความยังไม่พอใจในคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์อีกก็สามารถใช้สิทธิฎีกาไปยังศาลฎีกาได้ เว้นแต่คดีนั้นจะถูกห้ามอุทธรณ์ฎีกาโดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือกฎหมายอื่น ซึ่งในความเป็นจริงแล้วกฎหมายเปิดโอกาสให้ประชาชนใช้สิทธิอุทธรณ์ฎีกาได้อย่างกว้างขวาง เนื่องจากมีข้อจำกัดในการอุทธรณ์ฎีกาทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายน้อยมาก เพราะการอุทธรณ์ฎีกาถือเป็นสิทธิของคู่ความที่จะอุทธรณ์ฎีกาได้เสมอ ทำให้คดีอุทธรณ์ขึ้นสู่การพิจารณาของศาลสูง (หมายถึงชั้นศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา) มีจำนวนเพิ่มขึ้นจนเกินความสามารถของผู้พิพากษาที่จะพิจารณาคดีให้เสร็จได้ในเวลาอันสมควร ปัญหานี้นับว่าเป็นปัญหาสำคัญโดยเฉพาะคดีอาญา การที่คดีต้องเน้นช้อออกไปย่อมก่อให้เกิดผลเสียแก่จำเลย กล่าวคือ จำเลยต้องสูญเสียอิสรภาพในการที่จะต้องถูกควบคุมตัวระหว่างการพิจารณาและบางคดีที่ศาลสูงมีคำพิพากษาลงโทษจำคุก ระยะเวลาจำคุกดังกล่าวอาจน้อยกว่าระยะเวลาในการพิจารณาคดีของศาลสูง หรือบางคดีที่จำเลยจะต้องขออนุญาตปล่อยชั่วคราว ผู้ประกันต้องนำหลักทรัพย์มาวางเป็นประกันต่อศาล ทำให้ผู้ประกันไม่สามารถนำหลักทรัพย์ดังกล่าวไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น¹ จึงมีคำกล่าวว่าการให้ความยุติธรรมโดยล่าช้าคือการไม่ให้ความยุติธรรม²

¹ จิรนิติ หะวานนท์. “รายงานการวิจัยเรื่องการใช้สิทธิฎีกา.” *ตุลพาห.* 38, 5. กันยายน - ตุลาคม 2534, หน้า 10.

² วิศิษฐ์ ลิขานนท์ และภราดร ฤกษ์พัฒน์. “การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนโดยการเร่งรัดการพิจารณาคดี.” *ตุลพาห.* 30, 3. พฤษภาคม - มิถุนายน 2526, หน้า 15.

คดีอุทธรณ์ที่ขึ้นมาสู่การพิจารณาของศาลสูงนั้น เป็นปัญหาข้อเท็จจริงประมาณร้อยละ 80 ของจำนวนคดีอุทธรณ์ทั้งหมด³ เนื่องจากการดำเนินคดีอาญา มีเป้าหมายเพื่อชี้ขาดเรื่องที่กำลังถกเถียง การชี้ขาดคดีอาญานั้น ต้องอาศัยความจริงและความจริงที่จะนำมาชี้ขาดคดีได้นั้นจะต้องเป็นความจริงที่ได้มาโดยชอบด้วยกระบวนการ⁴ เมื่อการค้นหาความจริงไม่ถูกต้อง ทำให้การกำหนดข้อเท็จจริงไม่ถูกต้องด้วย และย่อมกระทบกระเทือนถึงประโยชน์ของคู่ความในคดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งจำเลย ซึ่งจะได้รับผลร้ายจากการกระทำเช่นนั้น ทำให้มีการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง

ในการค้นหาความจริงเพื่อกำหนดข้อเท็จจริง (determination of fact) ต้องดำเนินการตามขั้นตอนในกระบวนการของพยานหลักฐาน โดยขั้นแรกนั้นเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับว่าพยานหลักฐานนั้นสามารถยอมรับได้ตามกฎหมายหรือไม่ (admissibility) ถ้าพยานหลักฐานนั้นสามารถยอมรับได้แล้ว ขั้นต่อไปก็จะเป็นกระบวนการสืบพยาน (examination) ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญในการค้นหาความจริง ขั้นตอนสุดท้ายคือการประเมินค่าของพยานหลักฐาน (evaluation) ว่าพยานหลักฐานนั้นน่าเชื่อถือเพียงใด (creditibility)⁵ ซึ่งพยานหลักฐานที่จะพิสูจน์ความจริงในคดีอาจแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ พยานหลักฐานโดยตรง พยานหลักฐานแวดล้อมและข้อเท็จจริงที่เป็นเครื่องช่วยในเรื่องพยานหลักฐาน⁶ แยกพิจารณาได้ดังนี้

พยานหลักฐานโดยตรง คือ สิ่งใด ๆ ที่โดยตัวของมันเองแสดงให้เห็นว่าจำเลยผิดหรือไม่ผิด เช่น ประจักษ์พยานที่เห็นการกระทำผิดของจำเลยหรือประจักษ์พยานเห็นการกระทำอันเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายของจำเลย เป็นต้น

พยานหลักฐานแวดล้อม คือ ข้อเท็จจริงใด ๆ ที่ทำให้ข้อเท็จจริงที่สำคัญในคดีฟังเป็นยุติได้ เป็นต้นว่าข้อเท็จจริงได้ความว่า นาย ก. ซึ่งต้องสงสัยว่าจะเป็นคนร้ายฆ่า นาย ข. ถึงแก่

³ จิรนิติ หะวานนท์. เรื่องเดียวกัน. หน้า 116.

⁴ คณิศ ฅ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2542, หน้า 6.

⁵ Shigemitsu Dando. **The Japanese Law of Criminal Procedure.** translated by B.J.George, Jr. South Hackensack, N.J. : Fred B. Rothman & Co., 1965, PP.175 – 176.

⁶ คณิศ ฅ นคร. “กฎหมายบทพิจารณาพฤติกรรมการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในคดีอาญา.” **หนังสือวันรพี** 29. 2529. หน้า 15 – 16.

ความตายได้พุดจาขู่เชิญจะฆ่า นาย ข. ก่อนจะพบการตายของ นาย ข. ไม่นานนัก

ข้อเท็จจริงที่เป็นเครื่องช่วยในเรื่องพยานหลักฐาน คือ ข้อเท็จจริงที่ทำให้เห็นแจ้งถึงน้ำหนักของพยานหลักฐานชนิดต่าง ๆ เป็นต้นว่าความน่าเชื่อถือหรือความสามารถในการจดจำของพยานบุคคล

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ข้อเท็จจริงที่เป็นเครื่องช่วยในเรื่องพยานหลักฐาน เป็นสาระสำคัญในการพิสูจน์ความจริง ฉะนั้น การชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน เป็นต้นว่า การชั่งน้ำหนักคำพยานบุคคลที่กระทำกัน โดยไม่เห็นตัวพยานบุคคลขณะที่ให้การเป็นพยานย่อมจะไม่อาจเป็นที่คาดหมายได้เลยว่าจะถูกต้องอย่างแท้จริง เพราะความน่าเชื่อถือของพยานบุคคลและความสามารถในการจดจำของพยานบุคคลจะได้มาก็ด้วยการสังเกตการให้การของพยานบุคคลเท่านั้น ศาลพิจารณาซึ่งเป็นศาลฟังข้อเท็จจริงจึงต้องคำนึงถึงข้อนี้เสมอ แม้ในต่างประเทศที่มีการพิจารณาคดีโดยใช้ลูกขุน ในการสืบพยานทุกอย่างทุกชนิด ลูกขุนทุกคนจะต้องอยู่พร้อมหน้ากันเสมอ ข้อนี้แท้จริงก็เป็นเรื่องธรรมดาที่ผู้เห็นเองควรจะต้องรู้ดีกว่าผู้ที่ฟังเขาว่า

เมื่อข้อเท็จจริงที่เป็นเครื่องช่วยในเรื่องพยานหลักฐานมีความสำคัญมากในการพิสูจน์ความจริง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 236 จึงกำหนดให้การนั่งพิจารณาคดีของศาลต้องมีผู้พิพากษาครบองค์คณะและผู้พิพากษาซึ่งมิได้นั่งพิจารณาคดีจะทำคำพิพากษาหรือคำวินิจฉัยคดีนั้นมิได้ เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัยหรือมีเหตุจำเป็นอื่นอันมิอาจก้าวล่วงได้ ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติจากบทบัญญัติดังกล่าวจะส่งผลให้ผู้พิพากษาสามารถวินิจฉัยข้อเท็จจริงได้อย่างถูกต้อง ความถูกต้องของคำพิพากษาย่อมมีมากขึ้น ดังนั้นการพิจารณาคดีในศาลชั้นต้นเมื่อผู้พิพากษานั่งพิจารณาคณะครบองค์คณะตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ศาลชั้นต้นจะมีประสิทธิภาพสูงในการวินิจฉัยข้อเท็จจริง ทำให้คดีอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงลดน้อยลง และเป็นหลักประกันความยุติธรรมสำหรับประชาชนผู้มีคดีความ

ในการแก้ปัญหาดังกล่าวนี้ การพิจารณาของศาลสูงเป็นจำนวนมาก จะต้องแก้ที่ระบบอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงอันเป็นต้นเหตุของปัญหา ปัจจุบันได้กระทำโดยเปิดทำการศาลอุทธรณ์ภาคเพิ่มขึ้น⁷ จากเดิมที่มีเพียงศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาค 1 ศาลอุทธรณ์ภาค 2 และศาลอุทธรณ์ภาค 3 เป็นเปิดทำการศาลอุทธรณ์ภาค 4 ศาลอุทธรณ์ภาค 5 ศาลอุทธรณ์ภาค 6

⁷ บันทึกหลักการและเหตุผลประกอบพระราชกฤษฎีกากำหนดจำนวน ที่ตั้ง เขตศาล และวันเปิดทำการของศาลอุทธรณ์ภาค (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2540.

ศาลอุทธรณ์ภาค 7 ศาลอุทธรณ์ภาค 8 และศาลอุทธรณ์ภาค 9⁸ แต่การเพิ่มผู้พิพากษาในศาลฎีกา⁹ เพื่อให้เพียงพอกับปริมาณคดีที่เพิ่มขึ้นนั้นไม่สามารถทำได้ ทั้งการที่จะสร้างผู้พิพากษาศาลฎีกาขึ้นมานั้นก็ไม่สามารถทำได้ง่าย ๆ และการที่จะให้ผู้พิพากษาศาลฎีกาต้องทำงานหนักขึ้นไปอีกคงเป็นไปได้ไม่ได้เช่นกัน

จากการที่คดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาลสูงเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะคดีอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง ทำให้ไม่สามารถเร่งรัดการพิจารณาคดีต่าง ๆ ให้เสร็จไปภายในระยะเวลาที่เหมาะสมได้ ทำให้ผู้เขียนมีความสนใจที่จะศึกษาการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงในคดีอาญาให้เข้าใจอย่างถูกต้องและลึกซึ้ง เพื่อเป็นแนวทางที่จะแก้ไขปัญหาคดีอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงในคดีอาญาที่ขึ้นสู่การพิจารณาของศาลสูงเป็นจำนวนมาก เพื่อให้ปริมาณคดีที่จะขึ้นสู่ศาลสูงลดจำนวนลง และให้เกิดความยุติธรรมแก่ประชาชนผู้มีความ

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อให้ทราบถึงการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงในคดีอาญาของประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศเยอรมัน ประเทศญี่ปุ่น และประเทศไทย
2. เพื่อเปรียบเทียบการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงในคดีอาญาของประเทศไทยกับประเทศที่กล่าวมาข้างต้น
3. เพื่อหามาตรการลดปริมาณคดีอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงในคดีอาญา
4. เพื่อหาวิธีการให้คดีถึงที่สุดในระดับศาลอุทธรณ์มากยิ่งขึ้น
5. เพื่อกำหนดข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงในคดีอาญา

⁸ เปิดทำการเมื่อวันที่ 1 เมษายน 2542 ตามพระราชกฤษฎีกากำหนดจำนวน ที่ตั้ง เขตศาล และวันเปิดทำการของศาลอุทธรณ์ภาค (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2540 มาตรา 5 แก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชกฤษฎีกากำหนดจำนวนที่ตั้ง เขตศาล และวันเปิดทำการของศาลอุทธรณ์ภาค (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2542 มาตรา 4.

⁹ ศาลฎีกาของไทยประกอบด้วยผู้พิพากษา ได้แก่ ประธานศาลฎีกา 1 คน รองประธานศาลฎีกา 3 คน หัวหน้าแผนกคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ 1 คน หัวหน้าแผนกคดีแรงงาน 1 คน หัวหน้าแผนกคดีล้มละลาย 1 คน หัวหน้าแผนกคดีภาษีอากร 1 คน หัวหน้าแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว 1 คน ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลฎีกา 25 คน และผู้พิพากษาศาลฎีกา 50 คน (ไม่รวมเลขานุการศาลฎีกา และผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกา).

1.3 สมมติฐานของการวิจัย

การอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงในคดีอาญาชั้นสู่ศาลสูงเป็นจำนวนมากทำให้ไม่สามารถเร่งรัดการพิจารณาคดีให้เสร็จไปภายในระยะเวลาที่เหมาะสมได้ ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชนผู้มีความคิด ความเห็น การแสวงหามาตรการเพื่อลดปริมาณคดีอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงในคดีอาญาที่ชั้นสู่ศาลสูงจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินการ

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้ศึกษาจากเอกสารภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ เพื่อการรวบรวมข้อมูลให้เป็นระบบอันจะนำไปสู่ข้อเสนอแนะโดยการศึกษาจะศึกษาระบบศาลและการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงในคดีอาญา ทั้งในประเทศที่ใช้ระบบคอมมอนลอว์ อันได้แก่ ประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกา และในประเทศที่ใช้ระบบซีวิลลอว์ อันได้แก่ ประเทศเยอรมันและประเทศญี่ปุ่น เมื่อได้ข้อมูลแล้วจะนำมาใช้เปรียบเทียบกับการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงในคดีอาญาของประเทศไทยต่อไป

การศึกษาการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงในคดีอาญานี้ เป้าหมายของการศึกษาจะมุ่งไปที่การอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงในคดีอาญาธรรมดาเท่านั้น ไม่รวมถึงในคดีพิเศษ เช่น ในคดีเยาวชน คดีเกี่ยวกับกฎหมายทหาร เป็นต้น

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงในคดีอาญาของประเทศอังกฤษประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศเยอรมัน ประเทศญี่ปุ่น และประเทศไทย
2. ทำให้ทราบถึงแนวทางในการลดปริมาณคดีอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงในคดีอาญาชั้นสู่ศาลสูง
3. เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องในการศึกษาค้นคว้า

บทที่ 2

การอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงตามกฎหมายต่างประเทศ

2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง

เมื่อบุคคลใดกระทำการอันกฎหมายอาญาบัญญัติไว้เป็นความผิด บุคคลนั้นจะต้องได้รับโทษตามกฎหมาย แต่การที่จะนำบุคคลมาลงโทษจะต้องผ่านกระบวนการต่างๆ เพื่อให้แน่ใจว่าบุคคลนั้นเป็นผู้กระทำผิดจริง กระบวนการต่าง ๆ นี้จึงได้กำหนดเป็นกฎเกณฑ์ที่แน่นอนในรูปแบบของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กฎหมายอาญาจึงเป็นกฎหมายที่กำหนดเนื้อหาของความผิด ส่วนกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นกฎหมายที่กำหนดวิธีการในการที่จะนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจึงเป็นกฎหมายที่ทำให้กฎหมายอาญามีผลบังคับได้อย่างจริงจัง¹

ในการดำเนินคดีอาญากระบวนการพิจารณาในขั้นตอนต่าง ๆ ต้องดำเนินไปโดยเที่ยงธรรม (fair trial) และสิ้นสุดลงโดยคำพิพากษา ซึ่งมีความมุ่งหมายที่จะบอกถึงการกำหนดข้อเท็จจริงอันเป็นที่ยุติแล้วกับการนำบทบัญญัติของกฎหมายไปปรับกับข้อเท็จจริงที่ยุติแล้วนั้น แต่ความไม่ถูกต้องในเนื้อหาของคำพิพากษาก็เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ โดยเฉพาะในปัญหาที่เกี่ยวกับการกำหนดข้อเท็จจริง เพื่อให้ได้ความจริงที่ต่อแท้ และในการใช้กฎหมายปรับกับข้อเท็จจริงที่ได้มาอย่างถูกต้อง²

เมื่อมีความไม่ถูกต้องเกิดขึ้นในเนื้อหาของคำพิพากษา จึงต้องมีการแก้ไขความไม่ถูกต้องที่เกิดขึ้น ซึ่งการแก้ไขย่อมกระทบกระเทือนถึงความเด็ดขาดแน่นอนของคำพิพากษา แต่ก็ต้องแก้ไขเนื่องจากความไม่ถูกต้องนั้นกระทบกระเทือนถึงเสรีภาพของบุคคล ในการแก้ไขเนื้อหาของคำพิพากษาที่ไม่ถูกต้องก่อนที่คำพิพากษาจะถึงที่สุด เป็นการแก้ไขด้วยระบบของการอุทธรณ์ ฉะนั้นการอุทธรณ์จึงต้องกระทำก่อนที่คำพิพากษาจะถึงที่สุด ถ้าล่วงเลยระยะเวลาการอุทธรณ์ไปแล้วคำพิพากษาย่อมถึงที่สุด ถ้าคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว หากปรากฏความผิดพลาดก็ต้องแก้ไขโดยการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ การอุทธรณ์เป็นวิธีการแก้ไขความไม่ถูกต้องที่มีใน

¹ Shigemitsu Dando. *The Japanese Law of Criminal Procedure*. translated by B.J.George, Jr. South Hackensack, N.J. : Fred B. Rothman & Co., 1965, P.125.

² *Ibid.* P.230.

เนื้อหาของคำพิพากษา อันได้แก่ การกำหนดข้อเท็จจริง การใช้กฎหมายและการกำหนดโทษ³

การแก้ไขความไม่ถูกต้องในการกำหนดข้อเท็จจริง เป็นความพยายามที่จะประนีประนอมระหว่างความเด็ดขาดแน่นอนของคำพิพากษากับความต้องการความยุติธรรมในคดี เพื่อให้ได้ความจริงที่ถูกต้องที่สุด อันเป็นการคุ้มครองผลประโยชน์ของคู่ความ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลประโยชน์ของจำเลย

ส่วนการแก้ไขความไม่ถูกต้องในการใช้กฎหมายนั้น เป็นการประนีประนอมระหว่างความเด็ดขาดแน่นอนของคำพิพากษากับความแน่นอนในเนื้อหาของกฎหมาย เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการตีความกฎหมาย⁴

สำหรับการแก้ไขความไม่ถูกต้องในการกำหนดโทษนั้น การอุทธรณ์ไม่ใช่เป็นการแก้ไขการกำหนดโทษไม่ถูกต้อง แต่เป็นการแก้ไขให้การกำหนดโทษมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เนื่องจากการกำหนดโทษเป็นดุลพินิจของผู้พิพากษา การจะกำหนดโทษมากน้อยเพียงใดนั้น ต้องคำนึงถึงเหตุผลในด้านอาชญาวิทยา และทัณฑวิทยาด้วย แต่การอุทธรณ์นั้นมีความประสงค์ที่จะให้ศาลสูงได้ควบคุมการใช้ดุลพินิจของศาลชั้นต้น เพื่อป้องกันมิให้จำเลยต้องได้รับโทษหนักเกินไป⁵

การอุทธรณ์จะส่งผลให้คดีต้องล่าช้าออกไป ซึ่งจะก่อให้เกิดผลเสียหายแก่จำเลย ทั้งที่สามารถแลเห็นได้และไม่อาจแลเห็นได้ เพราะจำเลยจะอยู่ในฐานะของความมัวหมองเป็นเวลานานจนกว่าคดีจะเสร็จ และยังมีผลเสียในแง่ของกระบวนการยุติธรรม เพราะในระหว่างนั้นพยานหลักฐานต่าง ๆ ในคดีอาจจะสูญหายไปหรือเสื่อมลงไปจากความทรงจำของพยาน ทำให้เป็นอุปสรรคในการที่จะบรรลุถึงแนวความคิดของความยุติธรรมทางอาญาที่ต้องการให้ความจริงของเหตุการณ์ปรากฏอย่างกระจ่างชัด และใช้กฎหมายอาญาปรับเข้ากับเหตุการณ์นั้น ได้อย่างถูกต้อง⁶

³ ชินานนท์ วงศ์วีระชัย. การแก้ไขคำพิพากษาในคดีอาญาโดยการอุทธรณ์ตามระบบคอมมอนลอว์และซีวิลลอว์. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527, หน้า 51 – 52.

⁴ Shigemitsu Dando. *Ibid.* P. 408.

⁵ ชินานนท์ วงศ์วีระชัย. เรื่องเดียวกัน. หน้า 60.

⁶ Hideo Tanaka. *The Japanese Legal System*. 4 th ed. Tokyo : University of Tokyo Press, 1979, P. 478.

การอุทธรณ์จึงเป็นแนวทางที่จะบรรลุถึงแนวความคิดนั้นได้ แต่กระบวนการพิจารณาต่าง ๆ ของการอุทธรณ์ควรเป็นไปด้วยความรวดเร็ว ปราศจากความล่าช้าที่ไม่มีเหตุผล⁷

การอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง จึงเป็นการคัดค้านคำพิพากษาของศาลในการกำหนดข้อเท็จจริงหรือการกำหนดโทษว่าไม่ถูกต้อง ซึ่งคำพิพากษานั้นยังไม่ถึงที่สุด และเป็นการแก้ไขคำพิพากษาในการกำหนดข้อเท็จจริงหรือการกำหนดโทษ โดยใช้คำพิพากษาเช่นเดียวกัน

2.2 ระบบศาลพิจารณาอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง

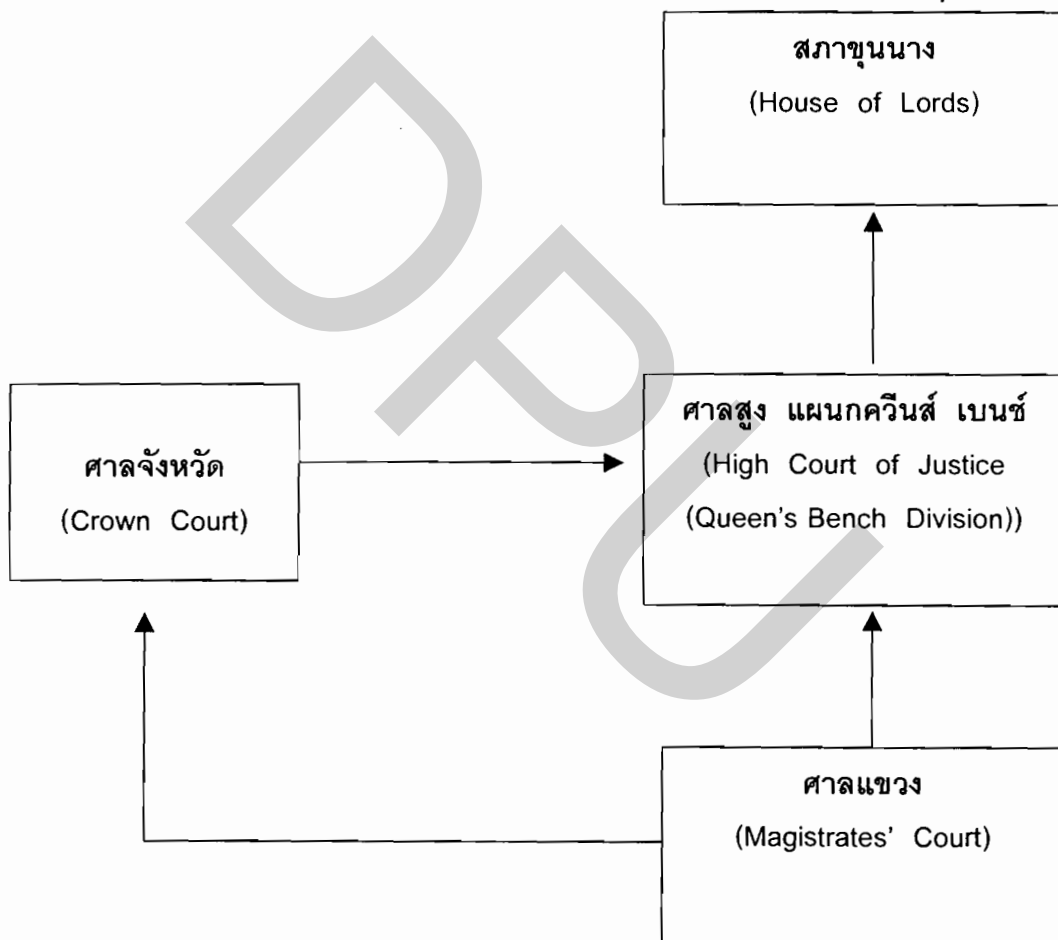
การจัดระบบศาลในแต่ละประเทศมีความแตกต่างกัน จึงศึกษาถึงระบบศาลเกี่ยวกับการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงในคดีอาญาในประเทศที่ใช้ระบบคอมมอนลอว์ อันได้แก่ ประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกา และในประเทศที่ใช้ระบบซีวิลลอว์ อันได้แก่ ประเทศเยอรมันและประเทศญี่ปุ่น ซึ่งแยกพิจารณาได้ดังนี้

⁷ Ibid. P. 466.

(1) ประเทศอังกฤษ

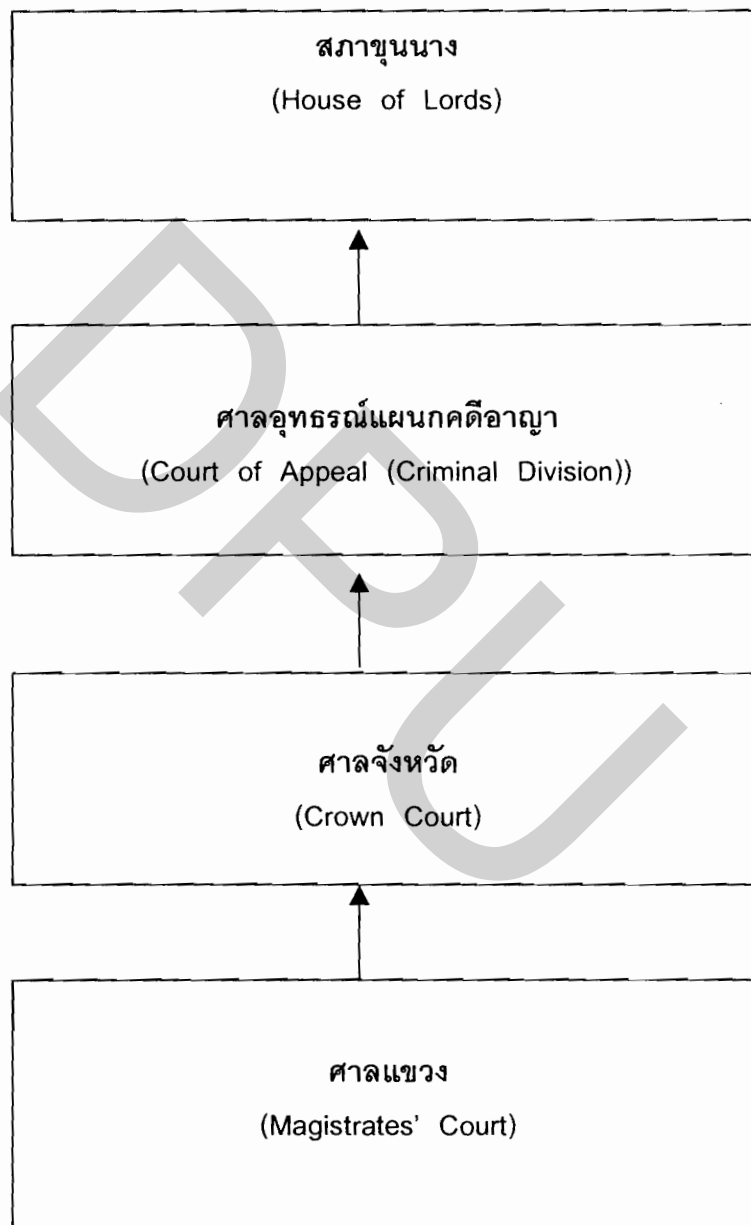
แผนผังที่ 1

Summary Trial ของประเทศอังกฤษ

แผนผังที่ 2

Trial on Indictment ของประเทศอังกฤษ

ศาลมีอำนาจพิจารณาคดีอาญาของประเทศอังกฤษ แบ่งตามลำดับชั้นของศาลได้ดังนี้⁸

- (1) ศาลสูงสุดของประเทศ มีศาลเดียว คือ สภาขุนนาง (House of Lords)
- (2) ศาลสูงชั้นกลาง ได้แก่
 - (2.1) ศาลอุทธรณ์แผนกคดีอาญา (Court of Appeal (Criminal Division))
 - (2.2) ศาลจังหวัด (Crown Court)
 - (2.3) ศาลสูงแผนกควีนส์ เบนช์ (High Court of Justice (Queen's Bench Division))
- (3) ศาลชั้นต้น ได้แก่ ศาลแขวง (Magistrates' Court)

การพิจารณาคดีอาญาของประเทศอังกฤษ แบ่งตามประเภทของความผิดได้เป็น 2 แบบ คือ Summary Trial และ Trial on Indictment⁹

Summary Trial (คู่มือที่ 1) เป็นการพิจารณาคดีอาญาที่มีโทษเล็กน้อยและความผิดประเภทที่จำเลยเลือกที่จะได้รับการพิจารณาแบบ Summary Trial การพิจารณาจะเริ่มต้นที่ศาลแขวง (Magistrates' Court) กระบวนพิจารณาจะเป็นไปโดยรวบรัดเพื่อให้คดีเสร็จไปโดยเร็ว ศาลแขวงพิจารณาพิพากษาคดีอาญาประมาณ 98% ของคดีทั้งหมด¹⁰ การพิจารณาจะไม่มีลูกขุน¹¹ มีเฉพาะผู้พิพากษาเป็นผู้พิจารณาคดี

ผู้พิพากษาในศาลแขวงประกอบด้วยบุคคล 2 ประเภท คือ¹²

⁸ สุนัย มโนมัยอุดม. “ระบบศาลอังกฤษ : ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีอาญา.” บทบัญญัติ. 41 ตอน 3 - 4. 2527, หน้า 405.

⁹ Peter Seago. **Criminal Law**. 4 th ed. London : Sweet & Maxwell, 1994, PP. 10 – 11.

¹⁰ Susan McKenzie. **English Legal System**. London : Blackstone Press Limited, 1996, P.70.

¹¹ Peter Seago. **Ibid**. P. 10.

¹² John Sprack. **Emmins on Criminal Procedure**. 6 th ed. London : Blackstone Press Limited, 1995, PP. 168 – 170.

(1) ผู้พิพากษาที่มีได้เป็นนักกฎหมาย (Lay Magistrate) ผู้พิพากษาประเภทนี้ไม่มีเงินเดือน แต่มีสิทธิได้รับค่าทดแทนค่าใช้จ่ายต่างๆ รวมทั้งค่าขาดรายได้ด้วย พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของลอร์ด ชานเซลเลอร์ (Lord Chancellor)¹³

(2) ผู้พิพากษาที่เป็นนักกฎหมาย (Stipendiary) ผู้พิพากษาประเภทนี้มีเงินเดือนประจำ ได้รับการแต่งตั้งโดยพระมหากษัตริย์ภายใต้การแนะนำของลอร์ด ชานเซลเลอร์ (Lord Chancellor) โดยเลือกจากผู้ที่เป็นบารริสเตอร์ (Barrister) หรือโซลิซิเตอร์ (Solicitor)¹⁴ มาแล้วไม่น้อยกว่า 7 ปี

สำหรับองค์คณะพิจารณาพิพากษานั้น ผู้พิพากษาที่เป็นนักกฎหมายเพียงคนเดียวก็เป็นองค์คณะ ส่วนผู้พิพากษาที่มีได้เป็นนักกฎหมายต้องมีอย่างน้อย 2 คน จึงจะเป็นองค์คณะ ผู้พิพากษาต้องนั่งครบองค์คณะในการพิจารณา แต่ถ้าระหว่างนั้นมีผู้พิพากษาคนใดออกจากการพิจารณาไป และผู้พิพากษาที่เหลืออยู่มีจำนวนไม่น้อยกว่าที่กฎหมายกำหนด ผู้พิพากษาที่เหลือก็ทำการพิจารณาพิพากษาต่อไปได้ การนั่งพิจารณาโดยผู้พิพากษาที่มีใช้นักกฎหมายจะมีผู้ช่วย (justices' clerk) ซึ่งเคยประกอบอาชีพทนายความมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี คอยช่วยเหลือ

¹³ Lord Chancellor เป็นตำแหน่งที่มีฐานะเป็นพิเศษ คือ มีอำนาจหน้าที่ทางตุลาการในฐานะเป็นประธานของฝ่ายตุลาการ มีอำนาจหน้าที่ทางบริหารในฐานะเป็นรัฐมนตรีและร่วมรับผิดชอบสำหรับการกระทำของรัฐบาล กับมีอำนาจหน้าที่ทางนิติบัญญัติในฐานะเป็นประธานของสภาขุนนาง (House of Lords) ในฐานะเป็นสภานิติบัญญัติ

¹⁴ ผู้ประกอบวิชาชีพทนายความในประเทศอังกฤษแยกออกเป็น 2 ประเภท คือ

(1) Barrister คือ ผู้ประกอบวิชาชีพทนายความซึ่งสำเร็จการศึกษาวิชากฎหมายจาก Inns of Court School of Law อันเป็นสถานศึกษาวิชากฎหมายของ Lincoln's Inn, Gray's Inn, the Middle Temple และ the Inner Temple (สมาคมผู้ประกอบวิชาชีพเป็น Barrister) และเป็นสมาชิกของ Inn of Court แห่งใดแห่งหนึ่งดังกล่าว Barrister เป็นผู้ดำเนินคดีในศาล ร่างคำฟ้องและแก้คำฟ้อง และให้ความเห็นในปัญหากฎหมายที่ยุ้งยาก

(2) Solicitor คือ ผู้ประกอบวิชาชีพทนายความซึ่งสำเร็จการศึกษาวิชากฎหมายจาก College of Law ของ Law Society และเป็นสมาชิกของ Law Society (สมาคมผู้ประกอบวิชาชีพเป็น Solicitor) ในขณะที่ Barrister เป็นทนายความผู้ว่าคดี Solicitor เป็นทนายความผู้ให้คำปรึกษาต่อลูกค้าในเรื่องเกี่ยวกับกฎหมาย งานส่วนใหญ่ของ Solicitor เกี่ยวกับเรื่องทรัพย์สิน สัญญา การโอนที่ดิน พันิชยกรรม การจัดตั้งบริษัท การเป็นผู้จัดการมรดก และการเป็นทนายในการจัดการทรัพย์สิน เป็นต้น

ให้คำปรึกษาในปัญหาข้อกฎหมายหรือวิธีพิจารณา แต่ไม่มีส่วนในการตัดสินคดีซึ่งเป็นอำนาจของของผู้พิพากษาโดยเฉพาะ¹⁵

การอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลแขวงในปัญหาข้อเท็จจริง ต้องอุทธรณ์ไปยังศาลจังหวัด (Crown Court) ซึ่งการพิจารณาอุทธรณ์โดยศาลจังหวัดนั้น เป็นการพิจารณาคดีใหม่ทั้งหมด (rehearing) โดยไม่มีลูกขุน¹⁶ ในศาลจังหวัดประกอบด้วยผู้พิพากษา 3 ประเภท คือ¹⁷

(1) ผู้พิพากษาศาลสูง (High Court Judge) เป็นผู้พิพากษาที่มาจากศาลสูงแผนกควีนส์ เบนช์ (High Court of Justice (Queen's Bench Division)) จะพิจารณาความผิดที่ร้ายแรง เช่น ความผิดฐานฆ่าคนตายและฐานเป็นกบฏ

(2) ผู้พิพากษาหมุนเวียน (Circuit Judge) เป็นผู้พิพากษาอาชีพ ทำงานเต็มเวลา มีเงินเดือนประจำ พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของลอร์ด ชานเซลเลอร์ โดยคัดเลือกจากผู้ประกอบอาชีพทนายความมาไม่น้อยกว่า 10 ปี หรือผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่ง Recorder มาไม่น้อยกว่า 3 ปี นั่งพิจารณาความผิดที่ไม่ร้ายแรงนัก เช่น ความผิดฐานทำร้ายร่างกาย

(3) รีคอร์ดเดอร์ (Recorder) มีอำนาจเช่นเดียวกับผู้พิพากษาหมุนเวียน (Circuit Judge) รีคอร์ดเดอร์เป็นตำแหน่งที่ทำงานไม่เต็มเวลา (part time) ได้รับค่าตอบแทน (fee) เป็นรายวันตามวันที่นั่งพิจารณา คัดเลือกจากผู้ประกอบอาชีพทนายความมาไม่น้อยกว่า 10 ปี พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของลอร์ด ชานเซลเลอร์

องค์คณะพิจารณาอุทธรณ์ประกอบด้วยผู้พิพากษาศาลจังหวัด 1 คน นั่งพิจารณาร่วมกับผู้พิพากษาที่มีได้เป็นนักกฎหมายของศาลแขวงอีก 2 ถึง 4 คน¹⁸ คำพิพากษาของศาลจังหวัดที่ทำหน้าที่เป็นศาลอุทธรณ์นี้เป็นที่สุด จะอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงไปยังศาลอื่นไม่ได้ แต่ยังคง

¹⁵ Gary Slapper and David Kelly. *English Legal System*. 2 nd ed. London : Cavendish Publishing Limited, 1995, PP. 78 – 79.

¹⁶ Penny Darbyshire. *Eddey on the English Legal System*. 6 th ed. London : Sweet & Maxwell, 1996, PP. 92 – 93.

¹⁷ John Sprack. *Ibid*. PP. 51 – 52.

¹⁸ Jason S. Williams. *Civil and Criminal Procedure*. London : Sweet & Maxwell, 1997, P.449.

อุทธรณ์ปัญหาข้อกฎหมายไปยังศาลอื่นได้¹⁹

สำหรับ Trial on Indictment (ดูแผนผังที่ 2) เป็นการพิจารณาความผิดอาญาที่มีอัตราโทษสูงและความผิดประเภทที่จำเลยเลือกที่จะได้รับการพิจารณาแบบ Trial on Indictment การพิจารณาจะเริ่มต้นที่ศาลแขวง (Magistrates' Court) โดยมีคำฟ้อง ศาลแขวงจะทำหน้าที่ไต่สวนมูลฟ้อง โดยจะพิจารณาว่าคดีนั้นมีพยานหลักฐานเพียงพอ (Prima Facie) ที่จะส่งพิจารณายังศาลจังหวัด (Crown Court) หรือไม่²⁰ การไต่สวนมูลฟ้องมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันมิให้ศาลสูงต้องเสียเวลาในการพิจารณาคดีที่ไม่เป็นสาระ เมื่อเห็นว่าคดีมีมูลก็จะส่งคดีไปยังศาลจังหวัดเพื่อพิจารณาต่อไป

องค์คณะของศาลจังหวัดที่ทำหน้าที่เป็นศาลชั้นต้นนี้ ประกอบด้วยผู้พิพากษาศาลจังหวัด 1 คน ร่วมกับคณะลูกขุนอีก 12 คน²¹ โดยคณะลูกขุนทำหน้าที่เป็นผู้วินิจฉัยข้อเท็จจริง ส่วนผู้พิพากษาเป็นผู้วินิจฉัยข้อกฎหมาย

การอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลจังหวัดต้องอุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์แผนกคดีอาญา (Court of Appeal (Criminal Division)) ซึ่งศาลอุทธรณ์จะแยกเป็น 2 แผนก คือ แผนกคดีแพ่งและแผนกคดีอาญา ในศาลอุทธรณ์แผนกคดีอาญาจะประกอบไปด้วยลอร์ดชีฟจัสติส (Lord Chief Justice)²² เป็นประธาน ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ (Lord Justice of Appeal) และผู้พิพากษาศาลสูง ซึ่งลอร์ดชานเซลเลอร์ อาจขอให้มานั่งพิจารณาในศาลอุทธรณ์ด้วยได้

ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ (Lord Justice of Appeal) เป็นผู้พิพากษาอาชีพ ทำงานเต็มเวลา มีเงินเดือนประจำ พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของนายกรัฐมนตรีและของ

¹⁹ Penny Darbyshire. *Ibid.* P.114.

²⁰ Celia Hampton. *Criminal Procedure*. 3 th ed. London : Sweet & Maxwell, 1982, PP. 109 – 110.

²¹ Robin C.A. White. *The Administration of Justice*. 2 nd ed. Oxford : Blackwell, 1991, P. 22.

²² Lord Chief Justice เป็นตำแหน่งผู้พิพากษาอาชีพ ทำงานเต็มเวลา มีเงินเดือนประจำ พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของนายกรัฐมนตรี โดยคัดเลือกจากผู้พิพากษาศาลสูง ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์หรือผู้ที่ประกอบอาชีพทนายความมาไม่น้อยกว่า 15 ปี

Master of the Rolls²³ โดยคัดเลือกจากผู้พิพากษาศาลสูงหรือผู้ที่ประกอบอาชีพทนายความมาไม่น้อยกว่า 15 ปี

การพิจารณาอุทธรณ์โดยศาลอุทธรณ์แผนกคดีอาญา โดยปกติจะพิจารณาจากสำนวนคดีของศาลที่เริ่มคดี ไม่มีการสืบพยานใหม่ เว้นแต่จะเป็นการอุทธรณ์โดยอ้างพยานหลักฐานใหม่ องค์คณะประกอบด้วยผู้พิพากษา 3 คน²⁴ คำตัดสินของศาลอุทธรณ์แผนกคดีอาญาในปัญหาข้อเท็จจริงนี้เป็นที่สุด จะอุทธรณ์ไปยังสภาขุนนาง (House of Lords) ไม่ได้ คงอุทธรณ์ได้เฉพาะปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น²⁵

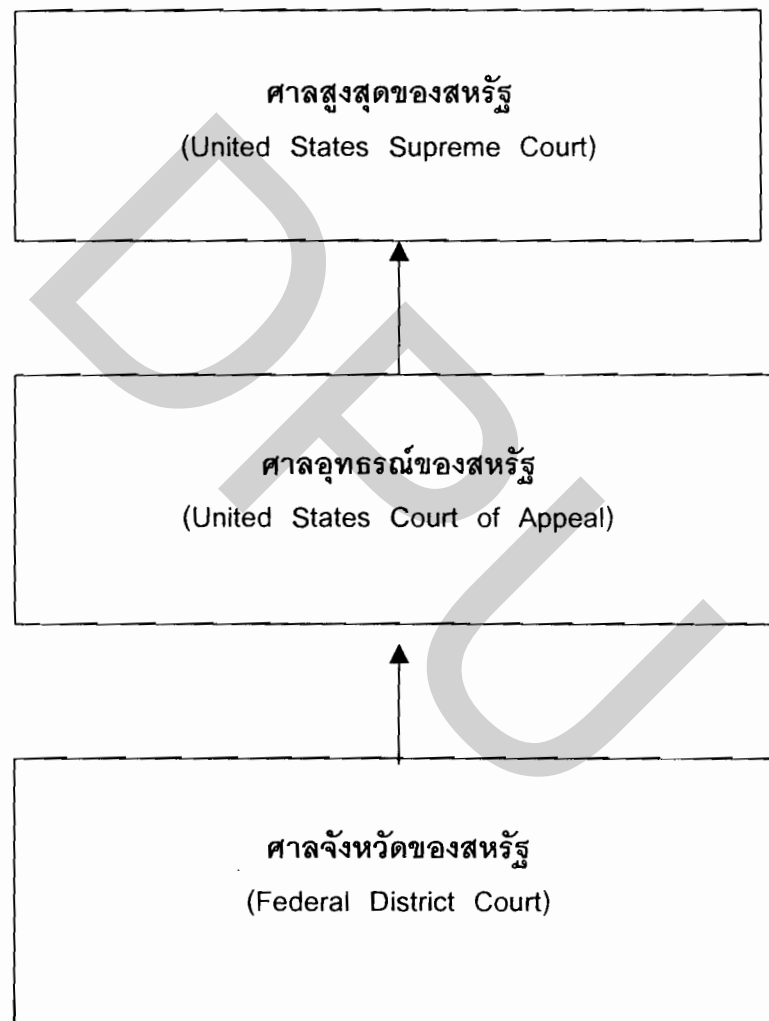
²³ Master of the Rolls เป็นตำแหน่งประธานผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์แผนกคดีแพ่ง เป็นผู้พิพากษาอาชีพ ทำงานเต็มเวลา มีเงินเดือนประจำ พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของนายกรัฐมนตรี โดยคัดเลือกจากผู้พิพากษาศาลสูง ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ หรือผู้ที่ประกอบอาชีพทนายความมาไม่น้อยกว่า 15 ปี

²⁴ Richard Card. **Criminal Law**. 12 th ed. London : Butterworths, 1992, P. 7.

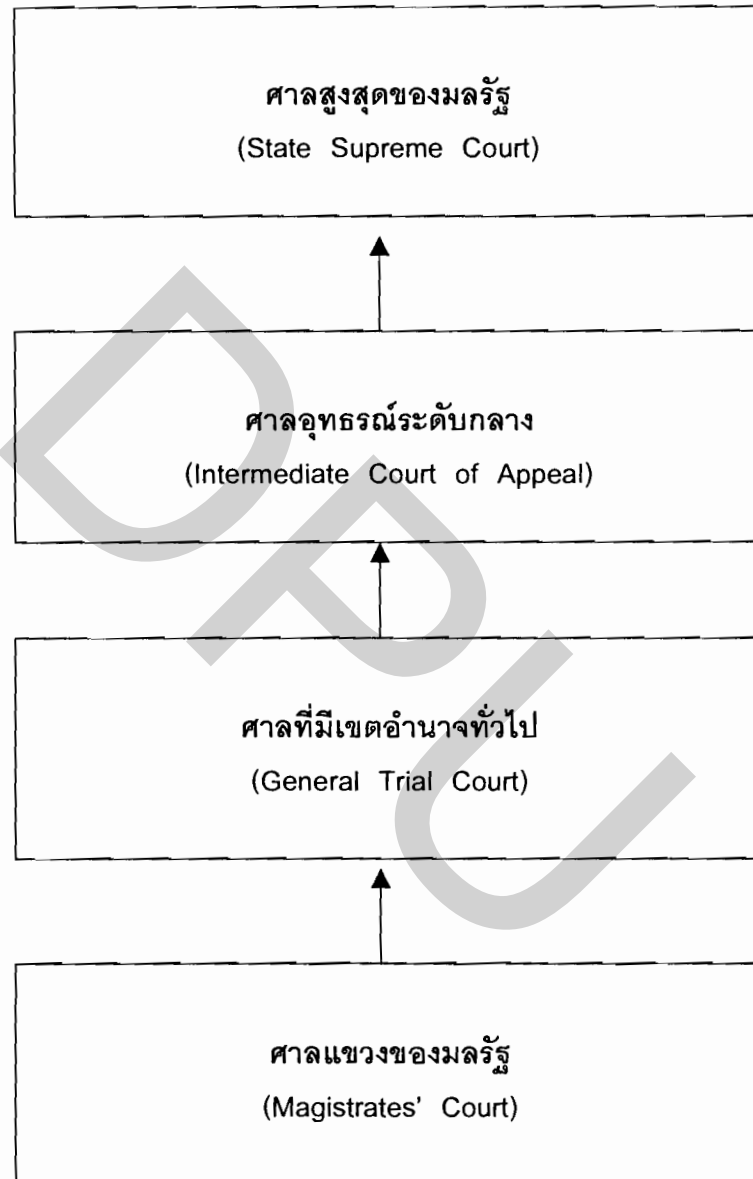
²⁵ Peter Seago. **Ibid**. P. 11.

(2) ประเทศสหรัฐอเมริกา

แผนผังที่ 3
ระบบศาลสหรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกา

แผนผังที่ 4
ระบบศาลมลรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกามีการปกครองแบบสหพันธรัฐ ประกอบด้วยมลรัฐทั้งหมด 50 มลรัฐ ระบบศาลของสหรัฐอเมริกาจึงเป็นระบบศาลคู่ คือ ศาลสหรัฐ (United States Courts) กับศาลมลรัฐ (States Courts)²⁶ ศาลสหรัฐเป็นศาลที่ตั้งขึ้นโดยอาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญของประเทศ มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี (cases) และข้อพิพาท (controversies) ต่าง ๆ เท่าที่รัฐธรรมนูญของประเทศบัญญัติให้อำนาจไว้เท่านั้น ส่วนศาลมลรัฐนั้นตั้งขึ้นโดยกฎหมายของแต่ละมลรัฐและภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายของมลรัฐนั้นๆ โดยทั่วไปแล้วศาลมลรัฐมีอำนาจไม่จำกัดเหนือคดีทุกประเภท ผู้ดำเนินคดีอาจฟ้องคดีของตนที่ศาลสหรัฐหรือศาลมลรัฐก็ได้ในบางคดี แต่ในบางคดีจะต้องฟ้องต่อศาลสหรัฐเท่านั้น ศาลมลรัฐทำหน้าที่ตุลาการให้แก่รัฐบาลของมลรัฐ (state government) ส่วนศาลสหรัฐทำหน้าที่ตุลาการให้แก่รัฐบาลกลาง (federal government)

ระบบศาลของสหรัฐอเมริกาแยกพิจารณาได้ดังนี้

ระบบศาลสหรัฐ ศาลสหรัฐ (United States Courts) แบ่งออกเป็น 3 ชั้น คือ

(1) ศาลจังหวัดของสหรัฐ (Federal District Court) เป็นศาลที่มีเขตอำนาจทั่วไปของรัฐบาลกลาง มีอยู่ด้วยกัน 94 ศาล โดยมลรัฐหนึ่งต้องมีศาลจังหวัดของสหรัฐอย่างน้อย 1 ศาล²⁷ มีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่เกี่ยวกับกฎหมายอาญาของสหรัฐ ถ้าเป็นความผิดอาญาตามกฎหมายของมลรัฐ จำเลยอาจร้องขอให้พิจารณาคดีนั้นในศาลจังหวัดของสหรัฐก็ได้ในเมื่อแสดงให้เห็นว่าศาลมลรัฐได้ละเมิดสิทธิตามรัฐธรรมนูญของสหรัฐ จำนวนผู้พิพากษาในแต่ละศาลแตกต่างกันออกไปตามปริมาณคดีของศาลนั้น ๆ องค์คณะพิจารณาประกอบด้วยผู้พิพากษา 1 คน²⁸

(2) ศาลอุทธรณ์ของสหรัฐ (United States Court of Appeal) เป็นศาลชั้นกลาง มีทั้งหมด 11 ศาล ประจำอยู่ในส่วนต่าง ๆ ของประเทศซึ่งแบ่งออกเป็น 11 ภาค มีเขตอำนาจครอบคลุมศาลจังหวัดของสหรัฐ จำนวนผู้พิพากษาในแต่ละศาลก็แตกต่างกันออกไปตามจำนวน

²⁶ Raymond G. Kessler. **Criminal Procedure Law and Practice**. 5 th ed. California : Thomas Learning, Inc. , 2001, PP. 1 – 2.

²⁷ Thomas R.Van Dervort. **American Law and The Legal System : Equal Justice Under The Law**. 2 nd ed. New York : West Legal Studies, 2000, P.67.

²⁸ Ronald J.Waldron. **The Criminal Justice System**. 4 th ed. New York : Harper & Row : Publishers, 1989, P. 274.

คดีที่เกิดขึ้นในแต่ละภาค องค์คณะพิจารณาโดยปกติประกอบด้วยผู้พิพากษา 3 คน แต่ในคดีที่สำคัญหรือเพื่อให้คำพิพากษาของศาลเป็นไปในแนวเดียวกันอาจนั่งพิจารณาโดยผู้พิพากษาทุกคนในศาลนั้นเป็นเต็มคณะ (en banc)²⁹

(3) ศาลสูงสุดของสหรัฐ (United States Supreme Court) เป็นศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกา ประกอบด้วยประธานศาลสูงสุด 1 คน และผู้พิพากษาอื่นอีก 8 คน รวมเป็น 9 คน องค์คณะในการพิจารณาจะประกอบด้วยผู้พิพากษาทุกคนในศาลเป็นเต็มคณะ (en banc) 9 คนเสมอ³⁰

สำหรับอำนาจศาลสูงสุดของสหรัฐแยกพิจารณาได้ 2 ประการ คือ³¹

(3.1) อำนาจชั้นอุทธรณ์ (appellate jurisdiction) ในฐานะเป็นศาลอุทธรณ์ชั้นสูงสุด อำนาจชั้นอุทธรณ์นี้มีลักษณะจำกัดมาก ศาลสูงสุดของสหรัฐมีอำนาจพิจารณาคดีที่อุทธรณ์มาจากศาลอุทธรณ์ของสหรัฐและคดีที่อุทธรณ์มาจากศาลสูงสุดของมลรัฐ โดยเป็นดุลพินิจของศาลสูงสุดของสหรัฐที่จะรับคดีนั้นไว้พิจารณาหรือไม่ (discretionary power)

(3.2) อำนาจชั้นต้น (original jurisdiction) เป็นอำนาจในการพิจารณาคดีมาตั้งแต่ต้นโดยไม่ผ่านการพิจารณาของศาลชั้นต่ำกว่ามาก่อน มีจำกัดเฉพาะคดีบางประเภทเท่านั้น เช่น คดีข้อพิพาทระหว่างรัฐ คดีข้อพิพาทระหว่างรัฐบาลกลางกับมลรัฐ คดีที่เอกอัครราชทูตหรือทูตหรือกงสุลของรัฐต่างประเทศเป็นผู้ถูกฟ้อง เป็นต้น

ผู้พิพากษาศาลสหรัฐ ตามรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา ประธานาธิบดีเป็นผู้เสนอและแต่งตั้งผู้พิพากษาศาลสหรัฐโดยคำแนะนำและด้วยความยินยอมของวุฒิสภา เหตุผลที่ให้ประธานาธิบดีซึ่งเป็นฝ่ายบริหาร และวุฒิสภาซึ่งเป็นฝ่ายนิติบัญญัติเข้ามาเกี่ยวข้องดำเนินการแต่งตั้งผู้พิพากษาซึ่งเป็นฝ่ายตุลาการก็เพื่อเป็นการตรวจสอบและคานอำนาจกันระหว่างอำนาจทั้งสามประการ อย่างไรก็ตาม เมื่อได้รับแต่งตั้งแล้ว ผู้พิพากษาซึ่งทำหน้าที่ศาลและใช้อำนาจตุลาการนี้ย่อมมีอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีและข้อพิพาทต่างๆ โดยฝ่ายบริหารหรือฝ่ายนิติบัญญัติจะเข้ามายุ่งเกี่ยวแทรกแซงไม่ได้ เพื่อเป็นการประกันความเป็นอิสระดังกล่าวนี้ รัฐธรรมนูญ

²⁹ Thomas R. Van Dervort. *Ibid.* P. 68.

³⁰ *Ibid.* P. 69.

³¹ *Ibid.* PP. 69 – 71. และ Donald L. Carper, Norbert J. Mietus and Bill W. West. **Understanding the Law.** 3 rd ed. Ohio : South – Western College Publishing, 2000, PP. 107 – 108.

สหรัฐอเมริกาจึงได้บัญญัติรับรองไว้อย่างชัดเจนว่า ผู้พิพากษาศาลสหรัฐไม่ว่าจะเป็นศาลสูงสุดหรือศาลชั้นต่ำกว่าดำรงตำแหน่งอยู่ได้ตลอดเวลาที่มีความประพฤติดี ซึ่งหมายความว่า ผู้พิพากษาศาลสหรัฐทุกคนดำรงตำแหน่งตลอดชีวิตหรือจนกว่าจะลาออกไปเอง การถอดถอนผู้พิพากษาศาลสหรัฐจะทำได้ก็แต่ด้วยวิธีการที่เรียกว่า impeachment โดยรัฐสภาเท่านั้น นอกจากนี้จะมีการลดเงินเดือนของผู้พิพากษาศาลสหรัฐในระหว่างการดำรงตำแหน่งไม่ได้³²

ส่วนระบบศาลมลรัฐนั้น ศาลมลรัฐ (States Courts) แต่ละมลรัฐต่างมีระบบศาลของตนเองซึ่งย่อมแตกต่างกันแล้วแต่โครงสร้าง วิวัฒนาการและความเหมาะสมของมลรัฐนั้น ๆ โดยจะกล่าวเฉพาะลักษณะรวม ๆ เท่านั้น ได้แก่

(1) ศาลแขวงมลรัฐ (Magistrates' Court) แต่ละมลรัฐเรียกชื่อต่าง ๆ กัน เช่น Justice of the Peace Court, Municipal Court, County Court, Court of Common Plea เป็นศาลที่มีเขตอำนาจจำกัด มีอำนาจพิจารณาพิพากษาความผิดอาญาที่เป็น misdemeanor และทำหน้าที่ไต่สวนมูลฟ้องในความผิดอาญาที่เป็น felony³³ องค์กรคณะพิจารณาประกอบด้วยผู้พิพากษา 1 คน³⁴

(2) ศาลที่มีเขตอำนาจทั่วไป (General Trial Court) แต่ละมลรัฐเรียกชื่อต่างๆ กัน เช่น Chancery Court, Superior Court, Circuit Court, District Court, Court of Common Plea มีเขตอำนาจเป็นศาลชั้นต้นในความผิดอาญาที่เป็น felony ซึ่งศาลแขวงจะทำหน้าที่ไต่สวนมูลฟ้องให้ องค์กรคณะพิจารณาประกอบด้วยผู้พิพากษา 1 คน ร่วมกับคณะลูกขุน จำเลยอาจสละสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีโดยลูกขุนได้ นอกจากนี้ยังมีเขตอำนาจเป็นศาลอุทธรณ์ โดยพิจารณาคดีอุทธรณ์ที่มาจากศาลแขวงของมลรัฐ³⁵

³² Alan B. Morrison. *Fundamentals of American Law*. New York : New York University School of Law Foundation, 1996, PP. 57 – 58.

³³ felony หมายถึง ความผิดอาญาที่มีโทษประหารชีวิต หรือจำคุกเกินกว่า 1 ปี ขึ้นไป ส่วน misdemeanor หมายถึง ความผิดอื่น ๆ ที่นอกเหนือจาก felony รวมถึงคดีความผิดเล็กน้อย ซึ่งมักเป็นโทษปรับหรือจำคุก กักขังในระยะเวลานั้น ๆ

³⁴ Donald L. Carper, Norbert J. Mietus and Bill W. West. *Ibid.* PP. 102 – 104. และ Hazel B. Kerper. *Introduction to the Criminal Justice System*. 2 nd ed. New York : West Publishing Company, 1979, PP. 42 – 44.

³⁵ Hazel B. Kerper. *Ibid.* PP. 44 – 45.

(3) ศาลอุทธรณ์ระดับกลาง (Intermediate Court of Appeal) ส่วนใหญ่เรียกว่า Court of Appeal แต่ในบางมลรัฐเรียกว่า Superior Court การอุทธรณ์จะอุทธรณ์มายังศาลอุทธรณ์ระดับกลางก่อน ส่วนในมลรัฐที่ไม่มีศาลอุทธรณ์ระดับกลาง การอุทธรณ์จะอุทธรณ์มายังศาลสูงสุดของมลรัฐเลย องค์คณะพิจารณาประกอบด้วยผู้พิพากษา 3 คน³⁶

(4) ศาลสูงสุดของมลรัฐ (State Supreme Court) เป็นศาลสูงสุดในกระบวนการยุติธรรมของมลรัฐ ส่วนใหญ่เรียกว่า Supreme Court แต่ในบางมลรัฐเรียกว่า Court of Appeal จำนวนผู้พิพากษาในศาลเป็นไปตามกฎหมายของแต่ละมลรัฐ มีตั้งแต่ 5 คน 7 คน และ 9 คน องค์คณะในการพิจารณาจะประกอบด้วยผู้พิพากษาทุกคนในศาลนั้นเป็นเต็มคณะ (en banc) เหมือนศาลสูงสุดของสหรัฐ³⁷ ในมลรัฐที่มีศาลอุทธรณ์ระดับกลาง การอุทธรณ์มายังศาลสูงสุดของมลรัฐ เป็นดุลพินิจของศาลสูงสุดของมลรัฐที่จะรับคดีนั้นไว้พิจารณาหรือไม่ (discretionary power)³⁸

สำหรับผู้พิพากษาศาลมลรัฐนั้นอาจได้รับการแต่งตั้งโดยผู้ว่าการมลรัฐด้วยความเห็นชอบของฝ่ายนิติบัญญัติของมลรัฐ หรือได้รับการแต่งตั้งโดยฝ่ายนิติบัญญัติของมลรัฐ หรือได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนก็ได้³⁹

³⁶ Thomas R. Van Dervort. *Ibid.* P. 72.

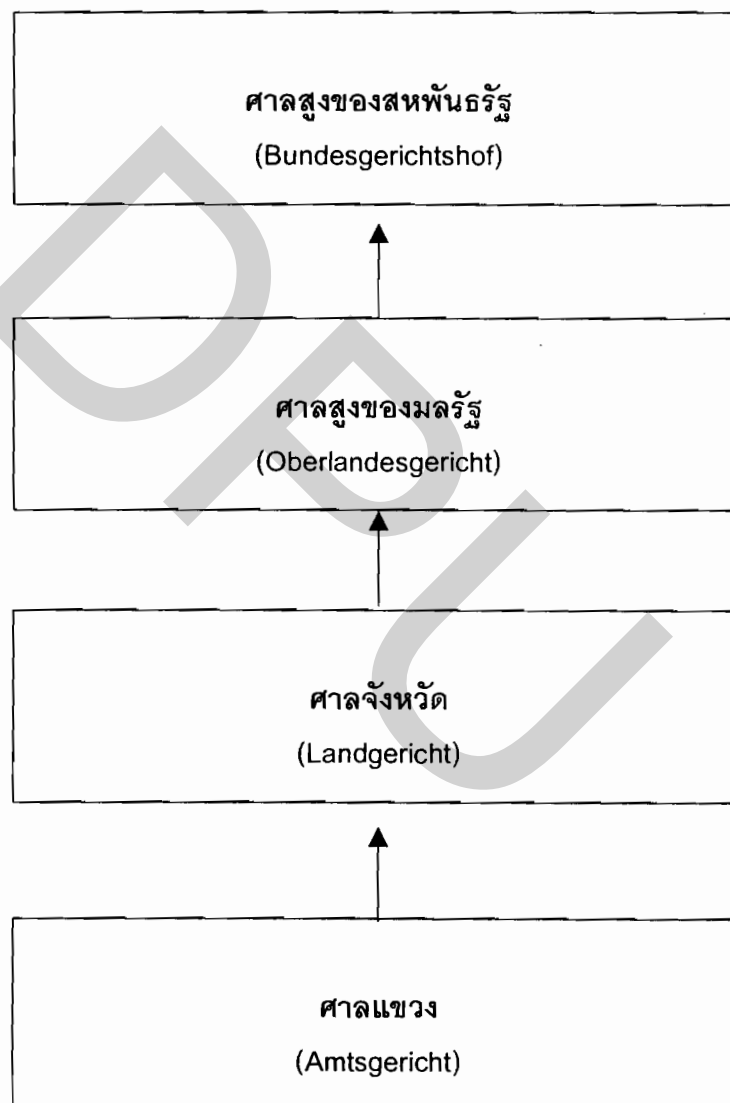
³⁷ *Ibid.* PP. 72 – 73.

³⁸ Hazel B. Kerper. *Ibid.* PP. 45 – 46.

³⁹ Alan B. Morrison. *Ibid.* P. 58.

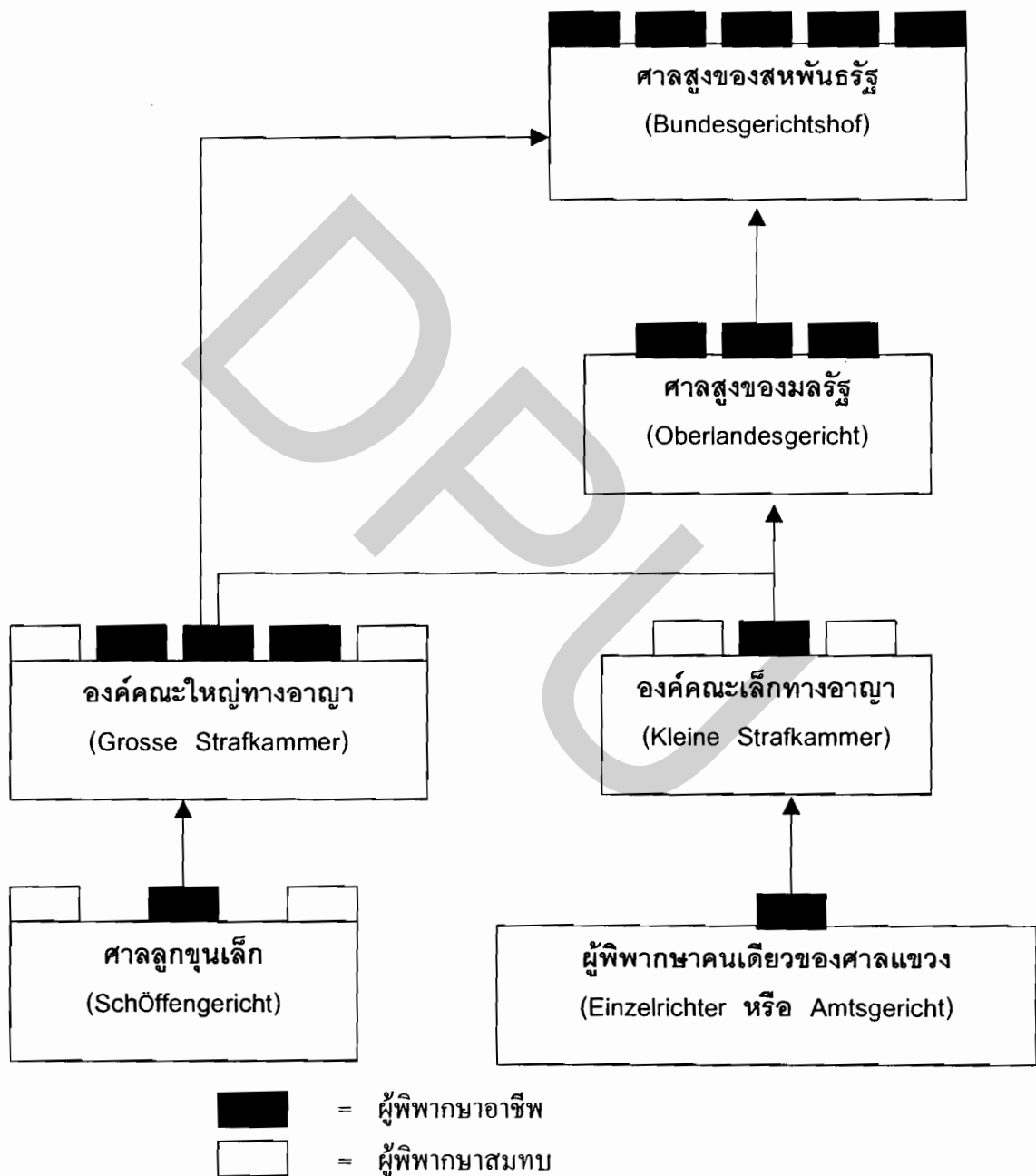
(3) ประเทศเยอรมัน

แผนผังที่ 5
ระบบศาลของประเทศเยอรมัน

แผนผังที่ 6

องค์คณะของศาลของประเทศเยอรมัน

ประเทศเยอรมันเป็นประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย ตามประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน แยกการกระทำความผิดอาญาออกเป็น 2 ประเภท⁴⁰ คือ

(1) ความผิดอาญาโทษอุกฉกรรจ์ (Verbrechen) ได้แก่ ความผิดอาญาที่ต้องระวางโทษจำคุกขั้นต่ำตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป หรือความผิดอาญาที่ต้องระวางโทษที่หนักกว่านั้น

(2) ความผิดอาญาโทษปานกลาง (Vergehen) ได้แก่ ความผิดอาญาที่ต้องระวางโทษจำคุกที่เบากว่านั้น หรือความผิดอาญาที่ต้องระวางโทษปรับ

ส่วนลหุโทษ (Ubertretungen) ไม่ถือเป็นความผิดอาญา แต่ถือว่าเป็น “การกระทำที่ขัดต่อระเบียบ” (Ordnungswidrigkeiten) และนำไปรวมบัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยเรื่องนั้นโดยเฉพาะ นั่นคือ Gesetz Über Ordnungswidrigkeiten⁴¹

ประเทศเยอรมันเป็นประเทศระบบสหพันธรัฐหรือสหพันธ์ (federalism) ประกอบด้วยมลรัฐทั้งหมด 11 มลรัฐ แต่มีระบบศาลที่รวมกันเป็นอันหนึ่งอันเดียว ในแต่ละมลรัฐมีศาลอยู่ 3 ระดับ คือ

(1) ศาลแขวง (Amtsgericht)

(2) ศาลจังหวัด (Landgericht)

(3) ศาลสูงของมลรัฐ (Oberlandesgericht)

โดยมีศาลสูงของสหพันธรัฐ (Bundesgerichtshof) เป็นศาลสูงสุดของประเทศอยู่ในระดับที่เหนือกว่าศาลสูงของมลรัฐ⁴² (ดูแผนผังที่ 5)

ศาลแขวง (Amtsgericht) มีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาความผิดที่มีโทษไม่รุนแรง ไม่อาจพิจารณาพิพากษาคดีที่กฎหมายกำหนดโทษจำคุกเกิน 3 ปี และไม่มีอำนาจกำหนดวิธีการเพื่อความปลอดภัย⁴³

⁴⁰ Howard D. Fisher. **German Legal System and Legal Language**. 2 nd ed. London : Cavendish Publishing Limited, 1997, P. 134.

⁴¹ คณิต ฅ นคร. “อัยการเยอรมันและการดำเนินคดีอาญาของอัยการเยอรมันก่อนฟ้อง.” ใน ระบบอัยการสากล. กรุงเทพฯ : เรือนแก้วการพิมพ์, 2526, หน้า 89.

⁴² กมลชัย รัตนสกาวงศ์. **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับระบบกฎหมายและระบบศาลของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ม.ป.ป., หน้า 7.

⁴³ ไพศิษฐ์ พิพัฒนกุล. “ระบบศาลและอำนาจหน้าที่ของศาลชั้นต้นประเทศเยอรมัน.” **หนังสือวันรพี** 17. 2517, หน้า 22 – 23.

การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลแขวง ยังแบ่งออกเป็นการพิจารณาพิพากษาโดยผู้พิพากษาคณะเดียวของศาลแขวง (Einzelrichter หรือ Amtsgericht) กับการพิจารณาพิพากษาโดยศาลลูกขุนเล็ก (SchÖffengericht) ซึ่งประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพ 1 คน และผู้พิพากษาสมทบ (Lay Judge หรือ SchÖffen) 2 คน⁴⁴ (ดูแผนผังที่ 6)

ผู้พิพากษาคณะเดียวของศาลแขวงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีได้ แต่ถ้าจะมีการลงโทษจำคุกเกินกว่า 1 ปี แต่ไม่เกิน 3 ปี จะต้องพิจารณาพิพากษาโดยศาลลูกขุนเล็ก⁴⁵

ศาลจังหวัด (Landgericht) มีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาทั้งปวงที่อยู่นอกอำนาจศาลแขวง หรือคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจศาลแขวง แต่พนักงานอัยการเห็นว่ามีความสำคัญที่ควรให้ศาลจังหวัดพิจารณา ตลอดจนมีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลลูกขุนเล็กและของผู้พิพากษาคณะเดียวของศาลแขวง ทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย ปัญหาข้อเท็จจริงจะยุติในชั้นนี้⁴⁶

คดีที่อุทธรณ์คำพิพากษาของผู้พิพากษาคณะเดียวของศาลแขวง จะได้รับการพิจารณาพิพากษาโดยองค์คณะเล็กทางอาญา (Kleine Strafkammer) ซึ่งประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพ 1 คน และผู้พิพากษาสมทบอีก 2 คน ส่วนคดีที่อุทธรณ์คำพิพากษาของศาลลูกขุนเล็ก จะได้รับการพิจารณาพิพากษาโดยองค์คณะใหญ่ทางอาญา (Grosse Strafkammer) ซึ่งประกอบไปด้วยผู้พิพากษาอาชีพ 3 คน และผู้พิพากษาสมทบ 2 คน นอกจากนี้้องค์คณะใหญ่ทางอาญายังเป็นศาลชั้นต้นในคดีดังต่อไปนี้

- คดีความผิดอาญาร้ายแรงทั้งปวงที่ไม่อยู่ในเขตอำนาจศาลอาญาอื่น
- คดีความผิดอาญาร้ายแรงที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์
- คดีความผิดอาญาที่ผู้พิพากษาคณะเดียวของศาลแขวงโอนเรื่องมาให้ เนื่องจากเกินอำนาจพิจารณาพิพากษาของผู้พิพากษาคณะเดียวของศาลแขวง⁴⁷

การวินิจฉัยข้อเท็จจริงขององค์คณะใหญ่ทางอาญา ในฐานะศาลชั้นต้นนี้เป็นที่สุด ไม่

⁴⁴ กมลชัย รัตนสกาววงศ์. เรื่องเดียวกัน, หน้า 11 – 12.

⁴⁵ ไพศิษฐ์ พิพัฒน์กุล. เรื่องเดียวกัน, หน้า 24.

⁴⁶ Gerhard Casper and Hans Zeisel. "Lay Judges in the German Criminal Courts." *The Journal of Legal Studies*. 1. January 1972, P. 142.

⁴⁷ กมลชัย รัตนสกาววงศ์. เรื่องเดียวกัน, หน้า 13.

อาจอุทธรณ์ได้แย้งเป็นอย่างอื่นได้อีก คงอุทธรณ์ได้เฉพาะในปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น⁴⁸

ศาลสูงของมลรัฐ (Oberlandesgericht) มีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอุทธรณ์ คำพิพากษาขององค์คณะเล็กทางอาญา (Kleine Strafkammer) และองค์คณะใหญ่ทางอาญา (Grosse Strafkammer) ที่ทำหน้าที่เป็นศาลอุทธรณ์ อุทธรณ์ที่ศาลสูงของมลรัฐมีอำนาจพิจารณาพิพากษาจะต้องเป็นอุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น⁴⁹ ในกรณีเช่นนี้ องค์คณะประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพ 3 คน นอกจากนี้ศาลสูงของมลรัฐยังเป็นศาลชั้นต้นในคดีความผิดอาญาที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ของรัฐ เช่น ความผิดเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของรัฐหรือความมั่นคงของรัฐ ความผิดที่กระทำต่อรัฐบุรุษต่างประเทศ และฆาตกรรมคนหมู่่มาก ในกรณีเช่นนี้ องค์คณะประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพ 5 คน⁵⁰

ศาลสูงของสหพันธ์รัฐ (Bundesgerichtshof) เป็นศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีอาญาชั้นสูงสุด มีเขตอำนาจพิจารณาอุทธรณ์เท่านั้น และจะพิจารณาแต่เฉพาะในปัญหาข้อกฎหมาย โดยพิจารณาคดีที่มาจากองค์คณะใหญ่ทางอาญา (Grosse Strafkammer) และศาลสูงของมลรัฐ (Oberlandesgericht) ซึ่งทั้งสองศาลทำหน้าที่เป็นศาลชั้นต้น องค์คณะประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพ 5 คน⁵¹

สำหรับการคัดเลือกบุคคลมาเป็นผู้พิพากษาอาชีพของประเทศเยอรมันนั้น จะต้องเป็นผู้ที่สำเร็จปริญญาทางกฎหมายจากมหาวิทยาลัย และมีอายุ 23 ปี จากนั้นจึงจะเข้าฝึกอบรมในศาลและสถาบันที่เกี่ยวข้องอีกอย่างน้อย 2 ปี เพื่อเรียนรู้งานแล้วจึงเข้าทำการสอบในชั้นที่ 2 เพื่อทำการสอบคัดเลือกเป็นผู้พิพากษา ทั้งนี้โดยรัฐจะพิจารณาจากคะแนนว่าผู้ใดจะเป็นผู้พิพากษา อัยการ หรือทนายความ ผู้พิพากษาที่ผ่านการสอบชั้นที่ 2 แล้วจะต้องเป็นผู้พิพากษาทดลองปฏิบัติราชการอยู่ 3 ปีก่อน จึงจะได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้พิพากษาคงครีชีพ⁵² ผู้พิพากษาที่ได้รับการแต่งตั้งแล้วจะอยู่ในตำแหน่งไปจนเกษียณอายุ แต่ในกรณีของศาลสูงสภาพจะแตกต่างกันไป มิใช่ว่าผู้พิพากษาศาลสูงจะต้องเลื่อนไปตามลำดับจากผู้พิพากษาศาลล่าง แต่ในศาลสูงจะมี

⁴⁸ Gerhard Casper and Hans Zeisel. *Ibid.*

⁴⁹ *Ibid.*

⁵⁰ กมลชัย รัตนสกาววงศ์. *เรื่องเดียวกัน*, หน้า 13 – 14.

⁵¹ Gerhard Casper and Hans Zeisel. *Ibid.* PP. 142 – 143.

⁵² ธงทอง จันทรางศุ และจรรยาชัย สัตยพงษ์. “วิธีการคัดเลือกบุคคลมาเป็นผู้พิพากษาในนานาประเทศ.” *วารสารกฎหมาย*. 6, 3. 2523, หน้า 101 – 102.

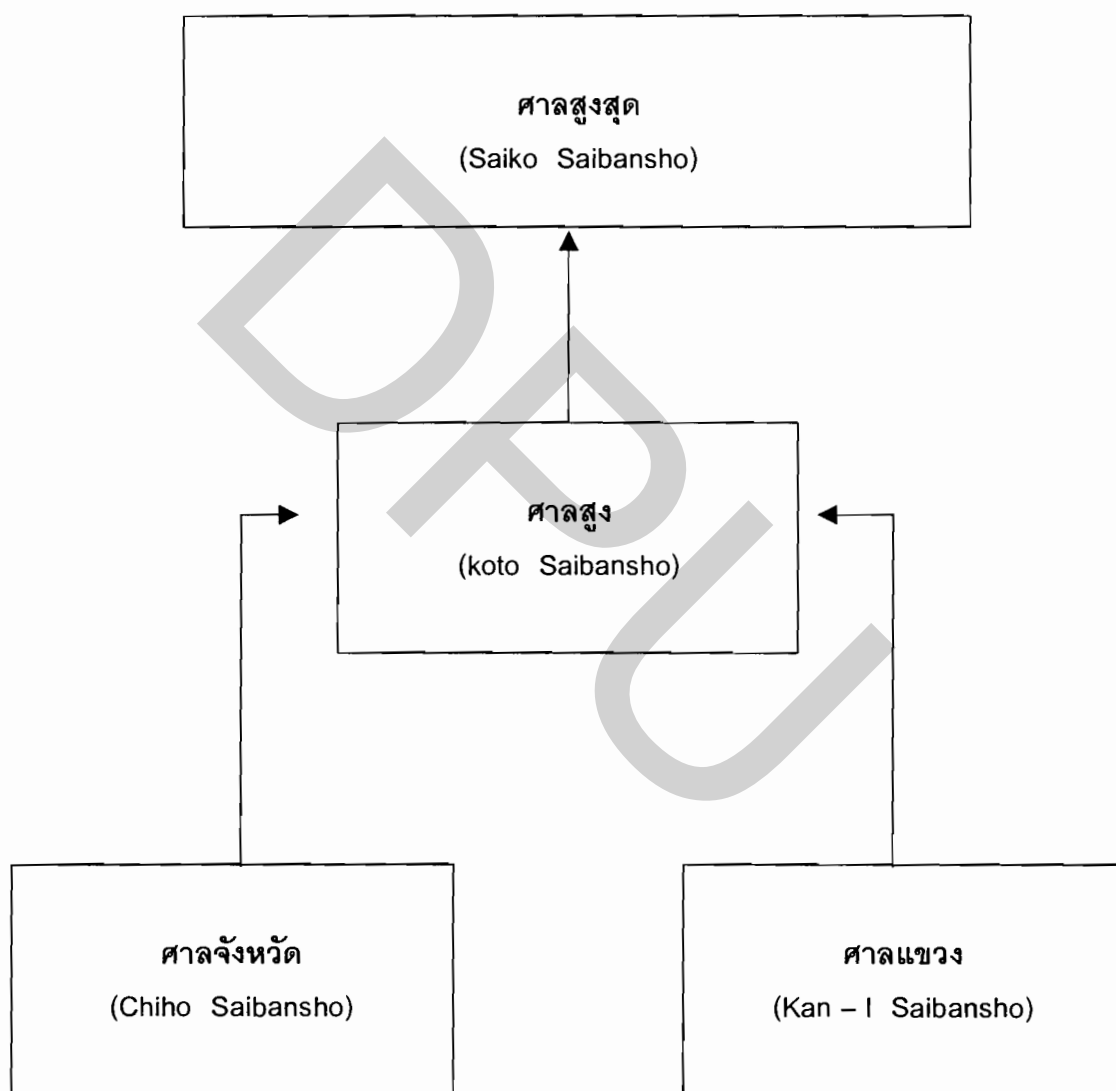
ระบบเปิดให้สามารถคัดเลือกนักกฎหมายที่เหมาะสมได้ บ่อยครั้งที่มีการแต่งตั้งผู้พิพากษาศาลสูงจากทนายความ อัยการ หรือข้าราชการผู้มีประสบการณ์ และความเหมาะสม⁵³

ส่วนผู้พิพากษาสมทบนี้เป็นบุคคลธรรมดา (layman) ได้รับการเลือกตั้งโดยคณะเทศมนตรีแห่งท้องถิ่น มีการดำรงตำแหน่งตามวาระคราวละ 2 ปี ไม่จำเป็นต้องมีคุณสมบัติพิเศษ เพียงแต่มีอาชีพเป็นหลักฐานควรแก่การเชื่อถือก็เพียงพอแล้ว⁵⁴

⁵³ ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์. “องค์กรตุลาการในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน.” วารสารกฎหมายปกครอง. 1. เมษายน 2525, หน้า 92.

⁵⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 87.

(4) ประเทศญี่ปุ่น

แผนผังที่ 7
ระบบศาลของประเทศญี่ปุ่น

ระบบศาลของประเทศญี่ปุ่นเป็นระบบศาลเดี่ยว (Unitary Court System)⁵⁵ โดยศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีอาญาแยกพิจารณาได้ดังนี้

ศาลแขวง (Kan - 1 Saibansho) ที่อยู่ทั้งหมด 575 ศาล ตามเมืองต่าง ๆ ทั่วประเทศ เป็นศาลที่พิจารณาคดีโดยรวดเร็วและรวบรัด มีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่มีโทษเล็กน้อยตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ผู้พิพากษาคนเดียวเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษา แต่ถ้าศาลแขวงเห็นว่าคดีนั้นสมควรลงโทษจำคุกจำเลยเกินกว่า 3 ปี จะต้องส่งคดีไปยังศาลจังหวัด⁵⁶

ศาลจังหวัด (Chiho Saibansho) มีอยู่ 55 ศาล ตามเมืองใหญ่ ๆ ทั่วประเทศเป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาทั่วไป มีเขตอำนาจเป็นศาลชั้นต้นเท่านั้น ไม่มีอำนาจพิจารณาอุทธรณ์ในคดีอาญาที่อุทธรณ์มาจากศาลแขวง ผู้พิพากษาคนเดียวเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษา แต่ในกรณีเป็นความผิดที่มีโทษจำคุกตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป หรือโทษประหารชีวิต องค์คณะจะประกอบด้วยผู้พิพากษา 3 คน⁵⁷

ศาลสูง (Koto Saibansho) มีทั้งหมด 8 ศาล ตั้งอยู่ในกรุงโตเกียว 1 ศาล และในเมืองใหญ่ ๆ อีกแห่งละศาลกระจายอยู่ทั่วประเทศซึ่งแบ่งเขตเป็นภาคทั้งหมด 8 ภาค ศาลสูงมีอำนาจพิจารณาคดีที่อุทธรณ์มาจากศาลแขวงและศาลจังหวัด การอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลแขวงและศาลจังหวัดต่อศาลสูงสามารถอุทธรณ์ได้ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย⁵⁸ องค์คณะพิจารณาพิพากษาประกอบด้วยผู้พิพากษา 3 คน นอกจากนี้ศาลสูงยังมีอำนาจพิจารณาคดีในฐานะเป็นศาลชั้นต้นในคดีที่เกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐ ในกรณีเช่นนี้องค์คณะพิจารณาพิพากษาประกอบด้วยผู้พิพากษา 5 คน⁵⁹

⁵⁵ Yosiyuki Noda. **Introduction to Japanese Law**. translated by Anthony H. Angelo. 8 th ed. Tokyo : University of Tokyo Press, 1989, PP. 124 – 125.

⁵⁶ สุดา วัชรวัฒนากุล. “ระบบศาลยุติธรรมของประเทศญี่ปุ่น.” **วารสารนิติศาสตร์**. 17, 3. กันยายน 2530, หน้า 99.

⁵⁷ Yosiyuki Noda. **Ibid**. PP. 129 – 130.

⁵⁸ Shigemitsu Dando. **Ibid**. P. 415.

⁵⁹ ชัยชาญ วิบูลศิริ. “ศาลยุติธรรมของประเทศญี่ปุ่น สาธารณรัฐเกาหลีและสิงคโปร์.” **บทบัญญัติ**. 36 ตอน 3. 2522, หน้า 399.

ศาลสูงสุด (Saiko Saibansho) เป็นศาลที่มีลำดับชั้นสูงสุดของประเทศ มีศาลเดียว ประกอบด้วยประธานศาลสูงสุด (Chief Justice) 1 คน และผู้พิพากษาศาลสูงสุดอีก 14 คน รวมเป็น 15 คน มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่อุทธรณ์มาจากศาลสูงเฉพาะในปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น⁶⁰ องค์คณะพิจารณาพิพากษาประกอบด้วยผู้พิพากษา 5 คน แต่ในคดีเกี่ยวกับกฎหมายรัฐธรรมนูญหรือในคดีที่จะมีผลเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาที่เคยมีมาก่อน องค์คณะพิจารณาพิพากษาจะประกอบด้วยผู้พิพากษาศาลสูงสุดทุกคน⁶¹

สำหรับการคัดเลือกบุคคลมาเป็นผู้พิพากษาของประเทศญี่ปุ่นนั้น ทางราชการญี่ปุ่นได้จัดตั้งสถาบันที่เรียกว่า The Legal Training and Research Institute ขึ้นในกรุงโตเกียว เป็นหน่วยงานที่ขึ้นตรงต่อศาลสูงสุด สถาบันแห่งนี้จะทำการคัดเลือกผู้ที่จะเข้าไปรับการศึกษาอบรมอย่างเข้มงวด ผู้ที่สอบได้จะใช้เวลาในการศึกษาอบรมประมาณ 2 ปี เมื่อสอบได้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันนี้แล้ว หากผู้ใดประสงค์จะเข้ารับราชการเป็นตุลาการ ก็แสดงความจำนงสมัครเป็นผู้ช่วยผู้พิพากษาได้เลย โดยไม่ต้องผ่านการสอบคัดเลือกอีก และหลังจากนั้นผู้ช่วยผู้พิพากษานี้ต้องฝึกฝนหาประสบการณ์ในตำแหน่งหน้าที่ต่าง ๆ โดยต้องเข้ารับการศึกษาอบรมอีกอย่างน้อย 10 ปี จึงจะได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้พิพากษาอย่างสมบูรณ์⁶²

ในกรณีของศาลสูง การแต่งตั้งผู้พิพากษาศาลสูงรวมทั้งประธานศาลสูง คณะรัฐมนตรีจะเป็นผู้แต่งตั้งจากบัญชีรายชื่อที่ศาลสูงสุดเสนอไป ผู้พิพากษาศาลสูงเหล่านี้ดำรงตำแหน่งได้คราวละ 10 ปี แต่มีสิทธิที่จะได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งอีกต่อไป⁶³

ส่วนศาลสูงสุดนั้น พระจักรพรรดิเป็นผู้แต่งตั้งประธานศาลสูงสุดโดยการเสนอชื่อจากคณะรัฐมนตรีและมีฐานะเท่ากับนายกรัฐมนตรี ส่วนผู้พิพากษาศาลสูงสุดอีก 14 คน คณะรัฐมนตรีเป็นผู้แต่งตั้ง ผู้พิพากษาที่ได้รับการแต่งตั้งนี้จะต้องให้ประชาชนออกเสียงรับรองในการเลือกตั้งทั่วไปของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีขึ้นเป็นครั้งแรกหลังจากการแต่งตั้งนั้น และต้องให้

⁶⁰ Yosiyuki Noda. *Ibid.* PP. 125 – 128.

⁶¹ ชัยชาญ วิบุญศิลป์. *เรื่องเดียวกัน*, หน้า 397 – 398.

⁶² *เรื่องเดียวกัน*, หน้า 401 – 404. และธงทอง จันทรางศุ และจรณชัย ศัลยพงศ์. *เรื่องเดียวกัน*, หน้า 99 – 100.

⁶³ ชัยชาญ วิบุญศิลป์. *เรื่องเดียวกัน*, หน้า 398 – 399.

ประชาชนออกเสียงรับรองในการเลือกตั้งทั่วไปของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทุกระยะ 10 ปี หากในการออกเสียงรับรองนี้ ผู้ออกเสียงเลือกตั้งเห็นควรให้ปลดผู้พิพากษาคณบดี ผู้พิพากษาคณบดีนั้นจะต้องออกจากตำแหน่ง⁶⁴

เมื่อพิจารณาถึงระบบศาลตามที่ได้ศึกษามาแล้ว จะเห็นได้ว่า ศาลที่มีอำนาจพิจารณาอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงนั้น ในบางประเทศก็ให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีในชั้นต้นมีเขตอำนาจพิจารณาอุทธรณ์ได้ แต่ในบางประเทศก็ไม่ได้ให้อำนาจไว้ ศาลพิจารณาอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงจึงแยกออกได้เป็น 2 ระบบ คือ⁶⁵

(1) one – trier trial court system ในระบบนี้ ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีในชั้นต้นจะแบ่งเป็น 2 ระดับ กล่าวคือ ศาลในระดับต่ำ ได้แก่ ศาลแขวง มีเขตอำนาจพิจารณาคดีความผิดเล็กน้อยที่มีโทษไม่รุนแรง ศาลในระดับสูง ได้แก่ ศาลจังหวัด มีเขตอำนาจพิจารณาคดีความผิดที่มีโทษรุนแรง แต่ศาลจังหวัดจะไม่มีเขตอำนาจพิจารณาอุทธรณ์ที่มาจากศาลแขวงเลย คดีอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลแขวงหรือศาลจังหวัดต้องอุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์เท่านั้น ประเทศที่ใช้ระบบนี้ เช่น ระบบศาลของประเทศญี่ปุ่น เป็นต้น

(2) two – trier trial court system ในระบบนี้มีลักษณะเช่นเดียวกับระบบแรก คือ มีศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีในชั้นต้น 2 ระดับ ศาลในระดับต่ำ ได้แก่ ศาลแขวง ศาลในระดับสูง ได้แก่ ศาลจังหวัด แต่ต่างจากระบบแรกตรงที่ว่า ศาลจังหวัดนอกจากมีเขตอำนาจพิจารณาคดีความผิดที่มีโทษรุนแรงแล้ว ยังมีเขตอำนาจพิจารณาคดีที่อุทธรณ์มาจากศาลแขวงในคดีความผิดที่มีโทษไม่รุนแรงด้วย สำหรับคดีที่พิจารณาในศาลจังหวัดในฐานะเป็นศาลชั้นต้น หรือกรณีที่ศาลจังหวัดพิจารณาคดีอุทธรณ์จากศาลแขวง หากจะอุทธรณ์ต่อไปก็ต้องอุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์ ประเทศที่ใช้ระบบนี้ เช่น ระบบศาลของประเทศอังกฤษ ประเทศเยอรมัน เกือบทุกมลรัฐในสหรัฐอเมริกา เป็นต้น

2.3 สิทธิและข้อจำกัดในการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง

ในคดีอาญานั้นประกอบด้วยคู่ความ 2 ฝ่าย คือ อัยการหรือโจทก์และจำเลย ดังนั้นจึงแยกพิจารณาออกเป็นสิทธิและข้อจำกัดในการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงของอัยการหรือโจทก์กับสิทธิและข้อจำกัดในการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงของจำเลย

⁶⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 398.

⁶⁵ Hideo Tanaka. *Ibid.* PP. 467 – 468.

2.3.1 สิทธิและข้อจำกัดในการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงของอัยการหรือโจทก์

การฟ้องคดีของอัยการนั้น นอกจากอัยการจะอยู่ในฐานะเป็นผู้แทนที่จะรักษาผลประโยชน์ของสาธารณะแล้ว อัยการยังมีหน้าที่รักษาผลประโยชน์อันชอบธรรมของจำเลยด้วย ฉะนั้น ในการใช้สิทธิอุทธรณ์ของอัยการ นอกจากจะกระทำเพื่อประโยชน์สาธารณะคือ ให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษที่เหมาะสมกับความผิดแล้ว อัยการยังอุทธรณ์ในกรณีที่ตนเป็นคุณแก่จำเลยได้อีกด้วย เช่น อุทธรณ์ถึงเหตุที่จำเลยควรได้รับการลดหย่อนผ่อนโทษ เป็นต้น⁶⁶

2.3.1.1 ระบบคอมมอนลอว์

ในระบบคอมมอนลอว์มีหลักที่เรียกว่า Double Jeopardy กล่าวคือ คดีที่ได้มีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดแล้วจะนำคดีเรื่องนั้นมาฟ้องใหม่อีกไม่ได้⁶⁷ เพื่อป้องกันการสูญเสียทางด้านทรัพย์สินของบุคคลจากการต้องถูกฟ้องร้องเรื่องเดียวกันอีก และเป็นการป้องกันมิให้ต้องวิตกกังวลจากการจะต้องถูกพิจารณาซ้ำ อีกทั้งเป็นการหลีกเลี่ยงมิให้ประชาชนต้องเสื่อมศรัทธาในกระบวนการยุติธรรม เมื่อมีความขัดแย้งเกิดขึ้นระหว่างคำพิพากษาของศาลในคดีเรื่องเดิมและในคดีเรื่องใหม่ ซึ่งตั้งอยู่บนข้อเท็จจริงอย่างเดียวกัน รวมทั้งเพื่อป้องกันมิให้โจทก์ผู้ฟ้องคดีปฏิบัติต่อคดีแรกอย่างฉาบฉวยเพื่อหวังผลการฟ้องครั้งที่สองในความผิดเกี่ยวพันกัน

หลัก Double Jeopardy นี้ได้นำไปใช้ในเรื่องการใช้สิทธิในการอุทธรณ์ด้วย กล่าวคือ หากคดีนั้นศาลได้มีคำพิพากษาให้ยกฟ้อง (acquittal) โจทก์ผู้ฟ้องคดีจะอุทธรณ์คดีนั้นอีกไม่ได้⁶⁸

ในประเทศอังกฤษ กรณีที่ศาลแขวง (Magistrates' Court) หรือศาลจังหวัด (Crown Court) ซึ่งทำหน้าที่เป็นศาลชั้นต้นมีคำพิพากษายกฟ้อง (acquittal) โจทก์ผู้ฟ้องคดีไม่มีสิทธิอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง⁶⁹ เนื่องจากแนวความคิดดั้งเดิมที่ว่า โจทก์ผู้ฟ้องคดีไม่ควรมีส่วน หรือมีส่วนเพียงเล็กน้อยในกระบวนการของคำพิพากษา เพราะถ้าอุทธรณ์ของโจทก์ผู้ฟ้องคดีฟังขึ้น จำเลยก็จะถูกลงโทษตามอุทธรณ์นั้น⁷⁰

⁶⁶ Shigemitsu Dando. *Ibid.* P. 411.

⁶⁷ Wayne R. LaFave, Jerold H. Israel and Nancy J. King. **Criminal Procedure.** 3 rd ed. Minnesota : West Group, 2000, P. 1161.

⁶⁸ Alan B. Morrison. *Ibid.* P. 326.

⁶⁹ Peter Seago. *Ibid.* PP. 10 – 11.

⁷⁰ D.A.Thomas. "Increasing Sentences on Appeal – a - Re - examination." **The Criminal Law Review.** May 1972, PP. 304 – 305.

อย่างไรก็ตาม ในกรณีทอริบติกรมอัยการ (Attorney General) เชื่อว่าศาลจังหวัดที่พิจารณาคดีนั้นในฐานะศาลชั้นต้นกำหนดโทษอ่อนผันเกินสมควร (unduly lenient) ในความผิดร้ายแรงบางเรื่อง อธิบติกรมอัยการสามารถอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์แผนกคดีอาญาได้ หากการลงโทษนั้นสามารถแทนได้ด้วยการลงโทษอื่น ซึ่งศาลอุทธรณ์แผนกคดีอาญาเห็นว่าเหมาะสมกว่า⁷¹

สำหรับในประเทศสหรัฐอเมริกา หลัก Double Jeopardy เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปได้มีการบัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญใน Fifth Amendment⁷² และมีผลใช้บังคับทั่วทุกมลรัฐด้วยตาม Fourteenth Amendment กล่าวคือ เมื่อมีคำพิพากษายกฟ้อง (acquittal) ไม่ว่าจะได้มีการชี้ในความผิดหรือความบริสุทธิ์ของจำเลยแล้วหรือไม่ หรือเมื่อลงโทษในความผิดที่เบากว่า (conviction of a lesser offense) โจทก์ไม่มีอำนาจอุทธรณ์คดีนั้น⁷³

2.3.1.2 ระบบชีวิลลอว์

ในระบบชีวิลลอว์ การอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงไม่มีการจำกัดแต่ประการใดทั้งโจทก์และจำเลยต่างมีสิทธิที่จะอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงโดยเท่าเทียมกัน ไม่จำเป็นต้องได้รับอนุญาตหรือคำรับรอง คู่ความจึงมีสิทธิอุทธรณ์ได้เสมอ อันเป็น liberality of appeal⁷⁴ ตามกฎหมายของระบบชีวิลลอว์ ยอมให้มีการอุทธรณ์ได้อย่างน้อยชั้นหนึ่ง เพื่อแก้ไขความไม่ถูกต้องในเนื้อหาของคำพิพากษา ในประเทศเยอรมันเรียกว่า Berufung ประเทศญี่ปุ่นเรียกว่า Koso Appeal⁷⁵ ซึ่งเป็นการอุทธรณ์ทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย เมื่อปัญหาข้อเท็จจริงได้รับการพิจารณาจากศาลที่มีอำนาจพิจารณาแล้ว จะอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงไปยังศาลอื่นอีกไม่ได้

⁷¹ Peter Seago. *Ibid.* P. 11. และ Penny Darbyshire. *Ibid.* P. 127.

⁷² “Nor Shall any person be subject for the same offence to be twice put in Jeopardy of life or limb”

⁷³ Myron G. Hill, Jr., Howard M. Rossen and Wilton S. Sogg. **Criminal Procedure**. 4 th ed. Minnesota : West Publishing Company, 1982, PP. 134 – 135.

⁷⁴ John H. Langbein. **Comparative Criminal Procedure : Germany**. Minnesota : West Publishing Company, 1977, P.83.

⁷⁵ Berufung เป็นการอุทธรณ์มาจากศาลแขวง ซึ่งพิจารณาเฉพาะคดีความผิดที่มีโทษไม่รุนแรง แต่ Koso Appeal เป็นการอุทธรณ์มาจากศาลแขวงหรือศาลจังหวัดก็ได้

มีข้อน่าสังเกตว่า ในประเทศเยอรมัน การพิจารณาขององค์คณะใหญ่ทางอาญา (Grosse Strafkammer) ซึ่งทำหน้าที่เป็นศาลชั้นต้นในการพิจารณาความผิดอาญาที่ร้ายแรง องค์คณะพิจารณาพิพากษาประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพ 3 คน และผู้พิพากษาสมทบ 2 คน กับ การพิจารณาของศาลสูงของมลรัฐ (Oberlandesgericht) ที่ทำหน้าที่เป็นศาลชั้นต้นในคดีความผิดอาญาที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ของรัฐ องค์คณะพิจารณาพิพากษาประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพ 5 คน และในประเทศญี่ปุ่น การพิจารณาของศาลสูง (Koto Saibansho) ที่ทำหน้าที่เป็นศาลชั้นต้นในคดีที่เกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐ องค์คณะพิจารณาพิพากษาประกอบด้วยผู้พิพากษา 5 คน ทั้ง ๆ ที่ปกติองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีอุทธรณ์ของศาลสูงของมลรัฐ (Oberlandesgericht) ของประเทศเยอรมัน ประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพ 3 คน และของศาลสูง (Koto Saibansho) ของประเทศญี่ปุ่น ประกอบด้วยผู้พิพากษา 3 คนเท่านั้น การพิจารณาข้อเท็จจริงโดยองค์คณะดังกล่าวจะเป็นที่สุด ไม่สามารถอุทธรณ์เป็นอย่างอื่นได้อีก คงอุทธรณ์ได้แต่เฉพาะปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น⁷⁶ หลัก liberality of appeal ดังกล่าวจึงไม่ใช้กับการพิจารณาโดยองค์คณะเหล่านี้ เพราะถือว่าการพิจารณาโดยองค์คณะดังกล่าวเป็นไปโดยรอบคอบแล้ว ความไม่ถูกต้องในการกำหนดข้อเท็จจริงจึงเกิดขึ้นได้ยาก หากมีความไม่ถูกต้องเกิดขึ้นก็ต้องแก้ไขด้วยการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ต่อไป

2.3.2 สิทธิและข้อจำกัดในการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงของจำเลย

โดยปกติการอุทธรณ์ของจำเลยเป็นการอุทธรณ์เพื่อเป็นคุณแก่จำเลยเอง จำเลยไม่ควรได้รับอนุญาตให้อุทธรณ์ในกรณีที่เป็นโทษแก่ตนเอง เช่น อุทธรณ์เพื่อยืนยันความผิดของตนเอง ในกรณีที่ศาลตัดสินว่าไม่มีความผิด หรืออุทธรณ์ว่าควรได้รับโทษหนักกว่าที่ศาลได้กำหนดไว้⁷⁷

2.3.2.1 ระบบคอมมอนลอว์

ในประเทศอังกฤษ การพิจารณาแบบ Summary Trial การอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลแขวง (Magistrates' Court) ในปัญหาข้อเท็จจริงต้องอุทธรณ์ไปยังศาลจังหวัด (Crown Court) การอุทธรณ์ดังกล่าวนี้ถือเป็นสิทธิของจำเลย⁷⁸ โดยไม่ต้องได้รับอนุญาตจากศาลจังหวัด หรือได้รับคำรับรองจากผู้พิพากษาศาลแขวงที่พิจารณาคดีนั้น เนื่องจากปริมาณคดีที่มาสู่การ

⁷⁶ Gerhard Casper and Hans Zeisel. *Ibid.* PP. 142 – 143. และ Yosiyuki Noda. *Ibid.* PP. 125 – 128.

⁷⁷ Shigemitsu Dando. *Ibid.* P.411.

⁷⁸ Robin C.A.White. *Ibid.* P.135 และ Richard Card. *Ibid.* P. 42.

พิจารณาของศาลแขวงมีเป็นจำนวนมาก กระบวนพิจารณาในศาลแขวงจึงเป็นไปโดยรวบรัด เพื่อให้การพิจารณาคดีเสร็จไปโดยรวดเร็ว ความละเอียดรอบคอบในการพิจารณาจึงมีน้อย ความไม่ถูกต้องย่อมมีโอกาสเกิดขึ้นได้มาก นอกจากนี้ผู้พิพากษาที่ปฏิบัติหน้าที่ในศาลแขวงมีทั้งผู้พิพากษาที่มีได้เป็นนักกฎหมาย (Lay Magistrate) และผู้พิพากษาที่เป็นนักกฎหมาย (Stipendiary) ฉะนั้น การปฏิบัติหน้าที่ของผู้พิพากษาที่มีได้เป็นนักกฎหมายย่อมมีโอกาสเกิดความบกพร่องขึ้นได้มากเป็นธรรมดา จึงต้องเปิดโอกาสให้จำเลยมีสิทธิในการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงที่พิจารณาในศาลแขวงได้อย่างไม่มีข้อจำกัด โดยในกรณีที่จำเลยไม่ได้ให้การรับสารภาพจำเลยสามารถอุทธรณ์ได้ทั้งคำพิพากษาว่าจำเลยมีความผิด (conviction) และการกำหนดโทษของศาล (sentence) แต่ถ้าจำเลยให้การรับสารภาพ จำเลยจะอุทธรณ์ได้เฉพาะการกำหนดโทษของศาล (sentence) เท่านั้น เพื่อให้มีการลดหย่อนผ่อนโทษ คำพิพากษาของศาลจังหวัดที่ทำหน้าที่เป็นศาลอุทธรณ์นี่เป็นที่สุด จะอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงไปยังศาลอื่นไม่ได้ แต่อุทธรณ์ปัญหาข้อกฎหมายไปยังศาลอื่นได้⁷⁹

ส่วนการพิจารณาแบบ Trial on Indictment การอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลจังหวัด (Crown Court) ซึ่งทำหน้าที่เป็นศาลชั้นต้นและพิจารณาโดยคณะลูกขุนในปัญหาข้อเท็จจริงนี้ ต้องอุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์แผนกคดีอาญา (Court of Appeal (Criminal Division)) จำเลยที่ถูกพิพากษาว่ากระทำความผิด สามารถอุทธรณ์ได้ทั้งคำพิพากษาว่าจำเลยมีความผิด (conviction)⁸⁰ และการกำหนดโทษของศาล (sentence)⁸¹

การอุทธรณ์คำพิพากษาว่าจำเลยมีความผิด (conviction) ในปัญหาข้อเท็จจริงหรือปัญหาข้อเท็จจริงปนกับปัญหาข้อกฎหมาย ต้องได้รับอนุญาตจากศาลอุทธรณ์แผนกคดีอาญาหรือได้รับคำรับรองจากผู้พิพากษาศาลจังหวัดที่พิจารณาคดีนั้นว่าเป็นปัญหาอันควรได้รับการวินิจฉัยในชั้นอุทธรณ์⁸²

การอุทธรณ์การกำหนดโทษของศาล (sentence) จำเลยย่อมอุทธรณ์ได้เสมอ ถ้าไม่ใช่ความผิดที่กฎหมายกำหนดโทษไว้อย่างแน่นอน โดยต้องได้รับอนุญาตจากศาลอุทธรณ์แผนกคดีอาญาก่อน⁸³

⁷⁹ Penny Darbyshire. *Ibid.* P. 114.

⁸⁰ Criminal Appeal Act 1968 Section 1 (1).

⁸¹ Criminal Appeal Act 1968 Section 9.

⁸² Criminal Appeal Act 1968 Section 1 (2) (b).

⁸³ Criminal Appeal Act 1968 Section 11 (1).

คำพิพากษาของศาลอุทธรณ์แผนกคดีอาญาในปัญหาข้อเท็จจริงนี้เป็นที่สุด จะอุทธรณ์ไปยังศาลอื่นไม่ได้ คงอุทธรณ์ได้เฉพาะปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น⁸⁴

สำหรับในประเทศสหรัฐอเมริกา แม้ว่าสิทธิในการอุทธรณ์จะไม่ได้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญของสหรัฐเหมือนอย่างสิทธิขั้นมูลฐานอื่น ๆ แต่กฎหมายของทุกมลรัฐและรัฐบาลกลางต่างก็ได้รับรองสิทธิของจำเลยในการอุทธรณ์ กล่าวคือ สิทธิของจำเลยในการอุทธรณ์ชั้นแรกนั้นเป็นสิทธิอย่างหนึ่ง⁸⁵ โดยไม่ต้องคำนึงว่าเป็นการอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงหรือปัญหาข้อกฎหมาย แต่ในกรณีที่จำเลยจะอุทธรณ์ในชั้นต่อไป คือ อุทธรณ์คำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ ซึ่งมักจะเป็นการอุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมาย อุทธรณ์นี้ไม่ถือว่าเป็นสิทธิของจำเลย แต่เป็นดุลพินิจของศาลสูงสุดของสหรัฐหรือศาลสูงสุดของมลรัฐที่จะรับคดีนั้นไว้พิจารณาหรือไม่ (discretionary power)⁸⁶

2.3.2.2 ระบบชีวิลลอว์

ในระบบชีวิลลอว์ ทั้งจำเลยและโจทก์ต่างมีสิทธิที่จะอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงโดยเท่าเทียมกัน ไม่มีมาตรการจำกัดการอุทธรณ์แต่อย่างใด ไม่จำเป็นต้องได้รับอนุญาตหรือคำรับรองโดยยอมให้มีการอุทธรณ์ได้อย่างน้อยชั้นหนึ่งเพื่อแก้ไขความไม่ถูกต้องในเนื้อหาของคำพิพากษา เมื่อปัญหาข้อเท็จจริงได้รับการพิจารณาจากศาลที่มีอำนาจพิจารณาแล้ว จะอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงไปยังศาลอื่นอีกไม่ได้⁸⁷

2.4 การพิจารณาอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง

ศาลชั้นต้นรวมทั้งศาลอุทธรณ์ในกรณีที่ทำหน้าที่เป็นศาลชั้นต้น มีหน้าที่กำหนดข้อเท็จจริง เมื่อได้ข้อเท็จจริงอันเป็นที่ยุติแล้วก็นำบทบัญญัติของกฎหมายมาปรับใช้กับข้อเท็จจริงนั้น การอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงจึงเป็นผลโดยตรงกับการกำหนดข้อเท็จจริงที่ไม่ถูกต้อง กระบวนพิจารณาในชั้นอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงจึงมุ่งไปสู่เป้าหมายหลัก คือการแก้ไขความ

⁸⁴ Peter seago. *Ibid.* P.11.

⁸⁵ Alan B.Morrison. *Ibid.* P.326.

⁸⁶ Hazel B.Kerper. *Ibid.* PP.42, 45 – 46., Thomas R.Van Dervort. *Ibid.* P.70.

และ Donald L.Carper, Norbert J.Mietus and Bill W.West. *Ibid.* PP.107 – 108.

⁸⁷ ดูหัวข้อ 2.3.1.2 ประกอบ.

ไม่ถูกต้องในการกำหนดข้อเท็จจริง การพิจารณาอุทธรณ์จะเป็นการนั่งพิจารณาเป็นองค์คณะเสมอโดยปกติองค์คณะพิจารณาพิพากษาจะประกอบไปด้วยผู้พิพากษาไม่น้อยกว่า 3 คน เพราะการนั่งพิจารณาเป็นองค์คณะย่อมเกิดความละเอียดรอบคอบกว่าการนั่งพิจารณาโดยผู้พิพากษาคณะเดียว

ในการพิจารณาอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงสามารถพิจารณาได้เป็น 2 ลักษณะ คือ⁸⁸

(1) การพิจารณาคดีใหม่ทั้งคดี (rehearing) เป็นการพิจารณาข้อเท็จจริงใหม่อีกครั้งหนึ่งเท่าที่สามารถจะเป็นไปได้ พยานหลักฐานต่างๆ สามารถจะนำมาสืบใหม่ได้อีกครั้งหนึ่ง เว้นแต่จะมีข้อจำกัดทางกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น

ในประเทศคอมมอนลอว์ การดำเนินคดีความผิดอาญาที่มีโทษไม่รุนแรงมักจะเริ่มคดีที่ศาลแขวง (Magistrates' Court) การอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลแขวงในปัญหาข้อเท็จจริงจะต้องอุทธรณ์ไปยังศาลจังหวัด (Crown Court) หรือศาลที่มีเขตอำนาจทั่วไป (General Trial Court) เนื่องจากการพิจารณาในศาลแขวงเป็นการพิจารณาโดยรวบรัดเพื่อให้คดีเสร็จไปโดยรวดเร็ว ฉะนั้น การพิจารณาอุทธรณ์จึงเป็นการพิจารณาคดีใหม่⁸⁹

ในประเทศเยอรมัน การพิจารณาคดีอาญาเน้นในเรื่องของการค้นหาความจริง เพื่อให้ได้ความจริงที่เป็นเนื้อแท้ *Berufung* จึงเป็นการพิจารณาคดีใหม่ทั้งคดี โดยก่อนเริ่มพิจารณาศาลจะออกหมายเรียกพยานหรือผู้เชี่ยวชาญที่สืบมาแล้วในศาลชั้นต้นเพื่อมาทำการสืบพยานใหม่ได้ เว้นแต่ศาลเห็นว่าการสืบพยานดังกล่าวนี้ไม่จำเป็นที่จะทำให้คดีกระจ่างชัดขึ้น ศาลก็จะไม่ออกหมายเรียก⁹⁰ ในการพิจารณาคดี ศาลจะอ่านรายงานกระบวนการพิจารณาตลอดจนคำเบิกความของพยานในศาลชั้นต้น และถือว่าพยานหลักฐานเหล่านี้เป็นพยานหลักฐานในชั้นอุทธรณ์เมื่อคู่ความทั้งสองฝ่ายยินยอม หากคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ยินยอม การสืบพยานปากนั้นจะต้องดำเนินการใหม่ทันที⁹¹

เมื่อการพิจารณาอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงเป็นการพิจารณาคดีใหม่ทั้งคดี ในกรณีที่มีพยานหลักฐานใหม่ (fresh evidence) ที่มีได้มีการอ้างอิงในศาลชั้นต้น แต่เพิ่งปรากฏขึ้นภายหลัง

⁸⁸ Hideo Tanaka. *Ibid.* P. 467.

⁸⁹ Celia Hampton. *Ibid.* P.389. และ Penny Darbyshire. *Ibid.* PP. 92 – 93.

⁹⁰ German Code of Criminal Procedure Section 323.

⁹¹ German Code of Criminal Procedure Section 325.

จากที่ศาลชั้นต้นได้มีคำพิพากษาแล้ว ไม่ว่าจะเป็ยพยานบุคคล พยานเอกสาร หรือพยานวัตถุ การรับฟังพยานหลักฐานใหม่จึงสามารถรับฟังได้อย่างเต็มที่โดยไม่มีข้อจำกัดใด ๆ

(2) การทบทวนคดี (review) เป็นการพยายามที่จะจำกัดหน้าที่ของศาลอุทธรณ์ในการพิจารณาข้อเท็จจริง⁹² การพิจารณาจะอาศัยสำนวนคดีของศาลที่เริ่มคดีเป็นหลัก ศาลอาจจะออกนั้่งฟังคำแถลงการณ์ (oral argument) ด้วยก็ได้ เพราะการแถลงการณ์มีประโยชน์ที่จะทำให้การพิจารณาคดีง่ายขึ้น จำกัดประเด็นปัญหาในการพิจารณาให้แคบลง ช่วยให้ศาลเข้าใจประเด็นของการพิจารณาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น⁹³

การพิจารณาอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงในลักษณะของการทบทวนคดีนั้น การรับฟังพยานหลักฐานใหม่จะมีข้อจำกัด เนื่องจากศาลอุทธรณ์จะอยู่ในฐานะเช่นเดียวกับศาลชั้นต้น การใช้ข้อเท็จจริงจะต้องใช้ในสภาวะเช่นเดียวกับที่ศาลชั้นต้นได้ตัดสินคดี ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในภายหลังย่อมไม่กระทบกระเทือนถึงประเด็นในการทบทวนคดี เพราะโดยหลักการแล้วศาลอุทธรณ์จะทำหน้าที่ทบทวนเฉพาะข้อเท็จจริงที่มีอยู่แล้วในขณะที่ศาลชั้นต้นพิพากษาคดีเท่านั้น ฉะนั้นพยานหลักฐานใหม่ซึ่งมิได้อ้างอิงในการพิจารณาของศาลชั้นต้นเลย จึงไม่อาจนำมาอ้างในชั้นอุทธรณ์ได้⁹⁴

ในประเทศอังกฤษ การอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงหรือปัญหาข้อเท็จจริงปนกับปัญหาข้อกฎหมายโดยอุทธรณ์จากศาลจังหวัด (Crown Court) ไปยังศาลอุทธรณ์แผนกคดีอาญา (Court of Appeal (Criminal Division)) โดยได้รับอนุญาตจากศาลอุทธรณ์แผนกคดีอาญาหรือได้รับคำรับรองจากผู้พิพากษาศาลจังหวัดที่พิจารณาคดีนั้นว่าเป็นปัญหาอันควรได้รับการวินิจฉัยในชั้นอุทธรณ์⁹⁵ การพิจารณาอุทธรณ์จะพิจารณาจากสำนวนคดีของศาลที่เริ่มคดี ไม่มีการสืบพยานใหม่เว้นแต่เป็นการอุทธรณ์โดยอ้างพยานหลักฐานใหม่ ศาลอุทธรณ์แผนกคดีอาญาอาจสั่งให้

⁹² Hideo Tanaka. *Ibid.* P. 467.

⁹³ Stephen L. Wasby. "The Functions and Importance of Appellate Oral Argument : Some Views of Lawyers and Federal Judges." *Judicature*. 65. February 1982. P.344.

⁹⁴ Shigemitsu Dando. *Ibid.* PP.416 – 417.

⁹⁵ Criminal Appeal Act 1968 Section 1(2)(b), 11 (1).

พิจารณาคดีนั้นใหม่ ในส่วนที่เกี่ยวกับพยานหลักฐานใหม่ เหตุที่ศาลอุทธรณ์แผนกคดีอาญาไม่มีอำนาจออกคำสั่งให้พิจารณาคดีใหม่ นอกจากกรณีของพยานหลักฐานใหม่นั้น เนื่องจากการพิจารณาคดีใหม่ทำให้บุคคลไม่ได้รับความยุติธรรมต้องอยู่ภายใต้การพิจารณาถึงสองครั้ง และผู้พิพากษาควรจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความระมัดระวัง โดยจะต้องทำงานให้ดีที่สุดในการพิจารณาครั้งแรก ภายใต้ความกดดันที่ว่าจะไม่มีโอกาสในการพิจารณาเป็นครั้งที่สอง การรับฟังพยานหลักฐานใหม่จึงสามารถทำได้โดยถือว่าเป็นข้อยกเว้นของหลักทั่วไป กล่าวคือ ศาลอุทธรณ์แผนกคดีอาญามีอำนาจที่จะรับฟังพยานหลักฐานใหม่ได้ภายใต้เงื่อนไขที่ว่า ศาลจะต้องพอใจว่าพยานหลักฐานใหม่นั้นน่าเชื่อถือ ซึ่งถ้าศาลชั้นต้นได้รับฟังพยานหลักฐานใหม่นั้นแล้ว ก็ไม่มีเหตุผลใด ๆ ที่คู่ความจะต้องอุทธรณ์มายังศาลอุทธรณ์แผนกคดีอาญา แต่ทั้งนี้พยานหลักฐานใหม่นั้นจะต้องเป็นประเด็นโดยตรงในการพิจารณาอุทธรณ์ และศาลจะต้องพอใจด้วยว่าต้องมีการอธิบายที่มีเหตุผลในการที่ได้อ้างพยานหลักฐานใหม่นั้นในศาลชั้นต้น⁹⁶ เมื่อมีการพิจารณาคดีใหม่แล้ว คำพิพากษาว่าจำเลยมีความผิด (Conviction) และการกำหนดโทษของศาล (Sentence) ในคดีใหม่ต้องไม่หนักกว่าคำพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดหรือการกำหนดโทษของศาลในคดีเดิม⁹⁷

ในประเทศสหรัฐอเมริกา การพิจารณาอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงจะพิจารณาจากสำนวนคดีของศาลที่เริ่มคดีโดยไม่มีการสืบพยานใหม่⁹⁸ ฉะนั้น ศาลอุทธรณ์จึงไม่อาจรับฟังพยานหลักฐานใหม่ได้เลย หากพบพยานหลักฐานใหม่ต้องแก้ไขด้วยวิธีการอื่นต่อไป

สำหรับประเทศเยอรมัน การพิจารณาอุทธรณ์ในลักษณะของการทบทวนคดีนั้น จะเป็นการทบทวนเฉพาะในปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น จะไม่มีการทบทวนในปัญหาข้อเท็จจริง เพราะ Berufung สามารถพิจารณาคดีนั้นใหม่ได้ทั้งคดีอยู่แล้ว

ส่วนประเทศญี่ปุ่น Koso Appeal เป็นการทบทวนคดีทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย โดยพิจารณาจากสำนวนคดีของศาลชั้นต้น⁹⁹ แต่อาจมีการสืบพยานเพิ่มเติมจากพยานที่ได้เบิกความมาแล้วในศาลชั้นต้น เมื่อศาลสูงเห็นว่ามีความจำเป็นโดยศาลสูงเห็นเอง

⁹⁶ Alec Samuels. "Fresh Evidence in the Court of Appeal Criminal Division." *The Criminal Law Review*. January 1975, PP. 23 – 31.

⁹⁷ Celia Hampton. *Ibid*. P. 312.

⁹⁸ Heny R.Glick. *Courts, Politics and Justice*. New York : McGraw - Hill Book Company, 1983, P. 210.

⁹⁹ Shigemitsu Dando. *Ibid*. P.417.

หรือคู่ความร้องขอ¹ และเมื่อมีการสืบพยาน การปรากฏตัวของจำเลยก็เป็นสิ่งจำเป็น²

2.5 คำพิพากษาอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง

เมื่อมีการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงและศาลอุทธรณ์ได้วินิจฉัยข้อเท็จจริงนั้นแล้ว ศาลอุทธรณ์จะมีคำพิพากษาเกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงนั้น 3 ประการ คือ

(1) พิพากษายืน (affirm) เป็นกรณีที่ศาลอุทธรณ์เห็นว่าไม่มีความไม่ถูกต้องเกิดขึ้นในการพิจารณาของศาลชั้นต้น คำวินิจฉัยของศาลชั้นต้นถูกต้องแล้ว หรือแม้มีความไม่ถูกต้องเกิดขึ้น แต่ความไม่ถูกต้องนั้นไม่ก่อให้เกิดความเสียหาย ศาลอุทธรณ์ย่อมพิพากษายืนตามคำพิพากษาศาลชั้นต้น

(2) พิพากษากลับ (reverse) เป็นกรณีที่ศาลอุทธรณ์เห็นว่ามีความไม่ถูกต้องเกิดขึ้นในการพิจารณาและคำวินิจฉัยชี้ขาดของศาลชั้นต้นไม่ถูกต้อง ศาลอุทธรณ์ก็จะพิจารณากลับคำพิพากษาศาลชั้นต้น ทำให้คำพิพากษาของศาลชั้นต้นไม่มีผลบังคับ เมื่อศาลอุทธรณ์พิพากษากลับคำพิพากษาศาลชั้นต้นแล้ว ศาลอุทธรณ์จะแก้ไขความไม่ถูกต้องเองหรือยื่นสำนวนไปให้ศาลชั้นต้นทำการแก้ไขความไม่ถูกต้อง ย่อมขึ้นอยู่กับลักษณะการพิจารณาอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง แต่การยื่นสำนวนนั้นไม่อาจทำได้ ถ้าศาลอุทธรณ์พิพากษากลับในกรณีที่พยานหลักฐานไม่เพียงพอที่จะตัดสินว่าจำเลยมีความผิด³

ถ้าการพิจารณาอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงเป็นการพิจารณาคดีใหม่ทั้งคดี (rehearing) ในประเทศคอมมอนลอว์นั้น ศาลจังหวัด (Crown Court) หรือศาลที่มีเขตอำนาจทั่วไป (General Trial Court) ซึ่งเป็นศาลพิจารณาอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลแขวง (Magistrates' Court) ในปัญหาข้อเท็จจริง ย่อมมีอำนาจวินิจฉัยและแก้ไขความไม่ถูกต้องได้โดยไม่ต้องยื่นสำนวนไปให้ศาลแขวงวินิจฉัยข้อเท็จจริงใหม่แต่อย่างใด ส่วนในประเทศเยอรมัน การอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลแขวง (Amtsgericht) ที่เรียกว่า Berufung นั้น ศาลจังหวัด (Landgericht) ซึ่งเป็นศาลพิจารณาอุทธรณ์สามารถวินิจฉัยและแก้ไขความไม่ถูกต้องได้ โดยไม่ต้องยื่นสำนวนไปให้ศาล

¹ Ibid. PP. 424 – 427.

² George M. Koshi. **The Japanese Legal Advisor : Crimes and Punishments.** Tokyo : Charles E. Tuttle Company, 1970, P.88.

³ Hazel B.Kerper. Ibid. P.324.

แขวงวินิจฉัยข้อเท็จจริงใหม่⁴

กรณีที่มีการพิจารณาอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงเป็นการทบทวนคดี (review) ศาลอุทธรณ์มักจะไม่ได้เข้าไปก้าวก่ายในการวินิจฉัยข้อเท็จจริงของศาลชั้นต้น โดยเฉพาะการวินิจฉัยในเรื่องความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐาน เพราะศาลไม่เห็นไม่ได้ยินพยานนั้นเอง หากพบความไม่ถูกต้องในการกำหนดข้อเท็จจริง ศาลอุทธรณ์จะพิพากษากลับคำพิพากษาของศาลชั้นต้น และยื่นสำนวนไปให้ศาลชั้นต้นวินิจฉัยข้อเท็จจริงใหม่ ศาลอุทธรณ์จะไม่เข้าไปวินิจฉัยข้อเท็จจริงนั้นเสียเอง⁵

ในประเทศคอมมอนลอว์ การพิจารณาคดีลูกขุนเป็นผู้วินิจฉัยข้อเท็จจริง ดังนั้น เมื่อพิจารณาอุทธรณ์ศาลอุทธรณ์จึงไม่เข้าไปก้าวก่ายในการวินิจฉัยข้อเท็จจริงของลูกขุนสำหรับประเทศญี่ปุ่น โดยปกติเมื่อศาลสูง (Koto Saibansho) พิจารณากลับคำพิพากษาศาลชั้นต้น ศาลสูงจะยื่นสำนวนไปให้ศาลชั้นต้นพิจารณาใหม่ แต่มีข้อยกเว้น 2 กรณี ที่ศาลสูงจะมีคำพิพากษาได้เอง กล่าวคือ กรณีแรกเป็นกรณีที่ศาลสูงเห็นว่า การพิจารณาใหม่ไม่มีความจำเป็น เช่น มีการยกเลิกโทษ หรือนิรโทษกรรมหลังจากมีคำพิพากษาศาลชั้นต้น ศาลสูงยอมพิพากษากฟ้องให้ปล่อยตัวจำเลยไปได้เลย อีกกรณีหนึ่งเป็นกรณีที่พยานหลักฐานที่ได้มาจากการพิจารณาของศาลชั้นต้น และที่ได้มาจากการสืบพยานเพิ่มเติมในชั้นอุทธรณ์เพียงพอแล้ว ศาลสูงยอมพิพากษาได้เอง ไม่จำเป็นต้องยื่นสำนวนไปให้ศาลชั้นต้นพิจารณาใหม่⁶

(3) พิจารณาแก้ไข เป็นการแก้ไขคำพิพากษาศาลชั้นต้นในเรื่องการกำหนดโทษ แต่ศาลอุทธรณ์จะแก้ไขโทษให้เป็นโทษแก่จำเลยไม่ได้ เว้นแต่โจทก์อุทธรณ์ขอให้เพิ่มโทษ

มีข้อสังเกตเกี่ยวกับการแก้ไขโทษตามระบบอุทธรณ์ของประเทศสหรัฐอเมริกา กล่าวคือ คำพิพากษาของศาลสหรัฐ และคำพิพากษาของศาลจำนวนสองในสามของศาลมลรัฐ ไม่อาจอุทธรณ์เกี่ยวกับการกำหนดโทษได้ เนื่องจากศาลอุทธรณ์ถือว่าการกำหนดโทษเป็นดุลพินิจของผู้พิพากษาที่พิจารณาคดี ซึ่งแตกต่างกับการแก้ไขโทษตามระบบอุทธรณ์ของประเทศอื่น ๆ ที่ศาลในระดับสูงกว่ามีอำนาจแก้ไขโทษได้ เพื่อให้เกิดความเหมือนกันในการกำหนดโทษ⁷

⁴ German Code of Criminal Procedure Section 328.

⁵ ชินานันท์ วงศ์วีระชัย. เรื่องเดียวกัน, หน้า 103.

⁶ Shigemitsu Dando. Ibid. PP. 429 – 432.

⁷ Gerald D. Robin. Introduction to the Criminal Justice System. New York : Harper & Row Publishers, 1980, P.304.

ในบทนี้เป็นบทที่รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงตามกฎหมายต่างประเทศในเรื่องแนวความคิดเกี่ยวกับการอุทธรณ์ ระบบศาลพิจารณาอุทธรณ์ สิทธิและข้อจำกัดในการอุทธรณ์ การพิจารณาอุทธรณ์และคำพิพากษาในชั้นอุทธรณ์ เพื่อจะได้นำไปใช้เปรียบเทียบกับการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงตามกฎหมายไทยต่อไป

D
P
U

บทที่ 3

การอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงตามกฎหมายไทย

3.1 ประวัติความเป็นมา และแนวความคิดของการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง

ตามลัทธิธรรมนิยมของไทย การอำนวยความสะดวกเป็นพระราชภาระอันสำคัญของพระมหากษัตริย์ เพราะถือกันว่าพระมหากษัตริย์เป็นผู้วินิจฉัยข้อพิพาทในระหว่างประชาชนให้ระงับไป พระองค์แต่ผู้เดียวมีอำนาจตัดสินความเด็ดขาด การที่พระมหากษัตริย์มีอำนาจสมบูรณ์นั้น เนื่องด้วยความจำเป็นที่ต้องมีผู้ใหญ่เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน คือ เพื่ออำนวยความสะดวก¹

ในสมัยสุโขทัย เมื่อประชาชนมีข้อพิพาทเกิดขึ้น สามารถนำข้อพิพาทนั้นมาเสนอต่อพระมหากษัตริย์ได้โดยตรง พระมหากษัตริย์จะเป็นผู้พิจารณาพิพากษาคดีด้วยพระองค์เอง² การอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงในสมัยสุโขทัยจึงยังไม่มีเพราะพระมหากษัตริย์แต่ผู้เดียวมีอำนาจตัดสินความเด็ดขาด

ในสมัยกรุงศรีอยุธยา บ้านเมืองเจริญขึ้นประชาชนมีมากขึ้น คดีความต่าง ๆ ก็มีมากขึ้น พระมหากษัตริย์ไม่สามารถวินิจฉัยคดีต่าง ๆ ด้วยพระองค์เองเหมือนแต่ก่อน จึงได้มีการแบ่งแยกราชการออกเป็น 4 กรม คือ เวียง วัง คลัง นา หรือรวมเรียกว่า “จตุสดมภ์” โดยเสนาบดีกรมวังว่าการเกี่ยวกับพระราชสำนักและการยุติธรรม นอกจากนี้หากมีคดีความเกิดขึ้นเนื่องในหน้าที่ราชการของกรมใด ก็ให้ศาลในกรมนั้นพิจารณา แต่ประชาชนยังมีโอกาสถวายฎีกาต่อพระมหากษัตริย์ได้³ ฉะนั้น ยังมีคดีที่พระมหากษัตริย์ทรงวินิจฉัยตัดสินเอง แต่สิทธิของประชาชนที่จะถวายฎีกานั้นถูกข้อจำกัดต่าง ๆ จึงเป็นการพิจารณาพิเศษที่ใช้ได้เฉพาะคดีสำคัญ ส่วนคดีธรรมดา

¹ ร.แสงกาต์. “ประวัติศาสตร์กฎหมายไทยว่าด้วยศาลและวิธีพิจารณา.” วารสารอัยการ. 9. มิถุนายน 2529, หน้า 12.

² ชัยนันท์ นันทพันธ์. “การปฏิรูประบบศาลยุติธรรมตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจนกระทั่งปัจจุบัน.” วารสารนิติศาสตร์. ฉบับพิเศษ. สิงหาคม 2519. หน้า 99.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 99 – 100.

พระมหากษัตริย์เลิกพิจารณาเอง และตั้งขุนนางมนตรีหรือราชบัณฑิตเป็นผู้พิจารณาพิพากษา ความของประชาชนแทนพระองค์⁴

การพิจารณาคดีสมัยกรุงศรีอยุธยาแบ่งเจ้าหน้าที่เป็นตระลาการ ผู้พิพากษาและผู้ปรับ โดยตระลาการมีหน้าที่ไต่สวน คือ ฟังคู่ความ พยาน และหลักฐานที่อ้างทั้งสองฝ่าย เมื่อไต่สวนเสร็จแล้วจึงส่งสำนวนให้ผู้พิพากษาเป็นผู้ตัดสิน ผู้พิพากษาเป็นแต่ผู้ชี้ขาดในข้อเท็จจริงว่าฝ่ายใด ต้องชนะฝ่ายผิดต้องแพ้ แต่ไม่กำหนดโทษ หน้าที่กำหนดโทษเป็นของผู้ปรับ เป็นผู้แสดงบท มาตรากฎหมายที่ควรปรับใช้ในคดีและเป็นผู้คำนวณจำนวนเงินค่าสินไหม ค่าปรับ ซึ่งผู้แพ้คดี ต้องเสีย ทั้งกำหนดโทษอาญาตามบทบัญญัติเมื่อเป็นกรณีที่ลงโทษทางอาญาด้วย⁵

ผู้พิพากษาผู้ได้รับแต่งตั้งให้ชำระคดี บางคราวบางคนอาจมีอคติในการใช้อำนาจ ผู้ต้องออกคดีจึงต้องหาทางออกโดยไปร้องต่อพระมหากษัตริย์หรือผู้ใหญ่ที่เหนือกว่าผู้พิพากษาคคน นั้น เรียกว่า “ขออุทธรณ์” เพื่อให้ได้รับความยุติธรรม การอุทธรณ์นี้เป็นการฟ้องกล่าวโทษ ผู้พิพากษา โดยกล่าวหาว่าผู้พิพากษากระทำมิชอบด้วยประการต่าง ๆ ตามกฎหมายลักษณะ อุทธรณ์เป็นการฟ้องอาญาผู้พิพากษา ถ้าผู้พิพากษาแพ้อุทธรณ์ก็ให้ยกสำนวนซึ่งพิจารณาไว้ นั้น เสียและลงโทษผู้พิพากษา แต่ในกรณีที่ผู้พิพากษาทำการโดยชอบด้วยกฎหมายและกระบวนการ พิจารณาแล้ว หากคู่ความประสงค์จะอุทธรณ์ได้แย้งคำพิพากษาเชิงอรรถคดี ไม่มีกฎหมายให้อำนาจและไม่มืองค์กรทางกระบวนการยุติธรรมในลักษณะของศาลสูงรองรับ กรณีดังกล่าว คู่ความอาจถวายฎีกาต่อพระมหากษัตริย์ได้ โดยถือเป็นพระราชประเพณีที่มีสืบต่อกันมาแต่ โบราณกาล การอุทธรณ์ตามกฎหมายลักษณะอุทธรณ์นั้นจึงไม่เหมือนกับการอุทธรณ์ในปัจจุบัน ที่เป็นการฟ้องร้องต่อศาลสูงให้ผู้พิพากษาคณะใหม่วินิจฉัยตัดสินคดีอีกครั้งหนึ่ง⁷

ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ศาลมีจำนวนมากและกระจัดกระจายอยู่ตาม กรมต่าง ๆ กรมใดมีอำนาจในทางใดก็จะตั้งศาลของตนเองขึ้นเพื่อชำระคดีที่เกี่ยวข้องกับกรมนั้น

⁴ ร.แสงกาต์. เรื่องเดียวกัน, หน้า 14.

⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 19 – 20.

⁶ วรภักดีพิบูลย์, พระ. ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. พระนคร : สมาคม สังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2512, หน้า 259.

⁷ ร.แสงกาต์. เรื่องเดียวกัน, หน้า 18. และ เสนีย์ ปราโมช, มรว. กฎหมายสมัย กรุงศรีอยุธยา. พระนคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดศิwap, 2510, หน้า 51 - 52.

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวได้โปรดให้ตั้งกลองวินิจฉัยเกรไ้ไว้ที่กรมวัง เพื่อให้ประชาชนตีกลองร้องทุกข์ถวายฎีกาต่อพระองค์โดยตรง การทูลเกล้าฯ ถวายฎีกานี้ไม่มีแบบพิธีเป็นแต่เพียงพระราชประเพณีสืบต่อกันมาแต่โบราณ มาถึงในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จออกโปรยทานเดือนละ 4 ครั้ง ณ พระที่นั่งพุทไธสวรรย์โปรดให้ประชาชนร้องทุกข์ถวายฎีกาได้⁸

ก่อนมีการปรับปรุงแยกหน้าที่ราชการออกเป็นสัดส่วนในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ราชการฝ่ายบริหารและฝ่ายตุลาการมิได้แยกจากกัน ข้อลำบากของผู้พิพากษาในสมัยนั้นอยู่ที่เมื่อตัดสินความแล้ว ผู้ที่ไม่พอใจในคำตัดสินยื่นอุทธรณ์จะไม่อุทธรณ์ว่าคำตัดสินนั้นผิดอย่างไรในสมัยนี้แต่จะอุทธรณ์ว่าผู้พิพากษาพิจารณาคดีไม่ยุติธรรมเข้ากับอีกฝ่ายหนึ่งหรือรับสินบน เป็นต้น⁹

เนื่องจากกิจการศาลของประเทศไทย ยังไม่อยู่ในฐานะอันมีระเบียบแบบแผนรัดกุม พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริว่าควรจะให้จัดระบบศาลยุติธรรมใหม่ โดยทรงสถาปนากระทรวงยุติธรรมขึ้นเมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2434 เพื่อรวบรวมศาลซึ่งกระจัดกระจายอยู่ตามกระทรวงต่างๆ ให้มารวมอยู่ในกระทรวงยุติธรรมเพียงแห่งเดียว เพื่อแก้ไขปัญหาเรื่องผู้พิพากษาทุจริตและเพื่อแก้ไขปัญหารื่องคดีความต่าง ๆ ถ้าช้า ตลอดจนการแยกฝ่ายตุลาการออกจากฝ่ายบริหาร¹⁰

ในปี 2439 ได้มีการตราพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ.115 ขึ้น พระราชบัญญัตินี้นับได้ว่าเป็นพื้นฐานของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในเวลาต่อมา โดยเฉพาะการอุทธรณ์นั้น พระราชบัญญัตินี้กำหนดให้คำฟ้องอุทธรณ์ต้องให้รวมใจความตามความจริงหรือตามบทกฎหมาย อย่าให้เรียกผู้พิพากษามาเป็นจำเลย ดังนั้น การอุทธรณ์ตามพระราชบัญญัตินี้จึงเป็นการอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลอย่างแท้จริงตามความหมายในปัจจุบันไม่ใช่การอุทธรณ์กล่าวโทษผู้พิพากษาอีกต่อไป ส่วนการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงนั้นสามารถกระทำได้โดยไม่มีการจำกัดสิทธิในการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงแต่อย่างใดทั้งให้สิทธิแก่โจทก์และจำเลยอุทธรณ์ทั้งสองฝ่าย หากเห็นว่าคำพิพากษาคัดสินของศาลเดิมนั้นไม่ถูกต้อง

⁸ สบโชค สุขารมณ. “ประวัติศาลฎีกา” ดุลพาท. 29,1. มกราคม – กุมภาพันธ์ 2525, หน้า 32.

⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 33.

¹⁰ ชัยนันท์ นันทพันธ์. เรื่องเดียวกัน, หน้า 104.

นอกจากนี้ เมื่อศาลอุทธรณ์ตัดสินแล้ว โจทก์และจำเลยสามารถฎีกาได้อีกชั้นหนึ่งด้วย¹¹

ต่อมาปี 2447 ได้มีการตราพระราชบัญญัติอุทธรณ์ ร.ศ. 123 ขึ้น เพื่อจำกัดสิทธิในการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงต่อศาลอุทธรณ์และฎีกาในบางกรณี กล่าวคือ เมื่อศาลได้ตัดสินปรับเป็นสินไหมก็ดี ทัณฑ์ก็ดี หรือเป็นค่าเสียหายอื่น ๆ ก็ดี ซึ่งมีทุนทรัพย์ไม่เกินกว่าสองชั่งและศาลอุทธรณ์ชั้นหนึ่งได้พิพากษาขึ้นตามคำตัดสินศาลล่าง หรือเป็นแต่แก้ไขเล็กน้อยแล้ว ห้ามไม่ให้ผู้แพคดีอุทธรณ์ต่อไป เว้นแต่ผู้พิพากษาซึ่งได้ชำระแต่เดิมมาหรือผู้พิพากษาชั้นอุทธรณ์เห็นว่าข้อความที่ตัดสินนั้นเป็นปัญหาสำคัญและอนุญาตให้อุทธรณ์ หรือเมื่อเสนาบดีกระทรวงหนึ่งกระทรวงใด หรือข้าหลวงเทศาภิบาล หรือผู้ว่าราชการเมือง หรือเจ้ากรมอัยการ หรือเนติบัณฑิตสยาม 2 นาย ลงชื่อในอุทธรณ์นั้นรับรองว่ามีเหตุอันควรอุทธรณ์ และเมื่อศาลได้ตัดสินปรับเป็นสินไหมก็ดี ทัณฑ์ก็ดี หรือเป็นค่าเสียหายอื่น ๆ ก็ดี ซึ่งมีทุนทรัพย์ไม่เกินกว่าห้าชั่ง และศาลอุทธรณ์กรุงเทพฯ หรือศาลอุทธรณ์ข้าหลวงพิเศษได้พิพากษาขึ้นตามคำตัดสินศาลล่างหรือเป็นแต่แก้ไขเล็กน้อยแล้ว ห้ามไม่ให้ผู้แพคดีฎีกา เว้นแต่ผู้พิพากษาซึ่งได้ชำระแต่เดิมมา หรือผู้พิพากษาชั้นอุทธรณ์ เห็นว่าข้อความที่ตัดสินนั้นเป็นปัญหาสำคัญและอนุญาตให้ฎีกา หรือเมื่อเสนาบดีกระทรวงหนึ่งกระทรวงใด หรือข้าหลวงเทศาภิบาล หรือเจ้ากรมอัยการ หรือเนติบัณฑิตสยาม 2 นาย ลงชื่อในฎีกานั้นรับรองว่ามีเหตุอันควรฎีกา¹²

ในปี 2457 ได้มีการตราพระราชบัญญัติลักษณะพิจารณาฎีกาอุทธรณ์ พ.ศ. 2457 ยกเลิกพระราชบัญญัติอุทธรณ์ ร.ศ. 123 ซึ่งพระราชบัญญัติลักษณะพิจารณาฎีกาอุทธรณ์ พ.ศ. 2457 ได้จำกัดสิทธิในการฎีกาปัญหาข้อเท็จจริงต่อศาลฎีกาในบางกรณีไว้ ส่วนการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงต่อศาลอุทธรณ์นั้น พระราชบัญญัติฉบับนี้ไม่ได้จำกัดไว้เลย โดยกำหนดให้คดีอาญาที่ศาลอุทธรณ์ได้ปรึกษาทบสัตย์ศาลล่าง หรือเพียงแต่แก้ไขเล็กน้อย และลงโทษจำคุกเพียงหนึ่งปีลงมา และทั้งปรับเป็นสินไหมทัณฑ์ไม่เกินสี่ร้อยบาท ห้ามมิให้คู่ความฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง เว้นแต่ผู้พิพากษาซึ่งพิจารณาคดีในชั้นศาลเดิมก็ดี ศาลอุทธรณ์ก็ดี พิเคราะห์เห็นว่าข้อความที่ตัดสินนั้นเป็นปัญหาสำคัญอันควรสู่ศาลสูงสุดและอนุญาตให้ฎีกา หรือถ้าเสนาบดีเจ้ากระทรวง

¹¹ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ. 115 มาตรา 24, 25, 36.

¹² พระราชบัญญัติอุทธรณ์ ร.ศ. 123 มาตรา 1, 2.

หรือสมุหเทศาภิบาล หรือเจ้ากรมอัยการ หรือเนติบัณฑิตสยาม 2 นาย ลงชื่อรับรองในฎีกาว่ามีเหตุอันควรที่ศาลสูงสุดจะได้วินิจฉัย นอกจากนี้ในคดีอาญาไม่ว่ากำหนดโทษมากน้อยเท่าใด ซึ่งศาลอุทธรณ์ปรึกษากลับสัปดาห์แล้วแต่เปลี่ยนแปลงเพิกถอนคำพิพากษาศาลเดิม หรือแก้คำบังคับในข้อใหญ่ใจความแห่งคดี คู่ความฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงได้¹³

ต่อมาปี 2461 ได้มีการตราพระราชบัญญัติลักษณะฎีกาอุทธรณ์ พ.ศ. 2461 จำกัดสิทธิในการฎีกาปัญหาข้อเท็จจริงต่อศาลฎีกาในบางกรณีไว้ ส่วนสิทธิในการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงต่อศาลอุทธรณ์นั้น พระราชบัญญัติฉบับนี้ไม่ได้จำกัดไว้เลย โดยกำหนดให้คดีอาญาที่ศาลอุทธรณ์ได้พิพากษาทัณฑ์ศาลล่าง หรือเพียงแต่แก้ไขเล็กน้อย และให้ลงโทษจำคุกจำเลยไม่เกินห้าปี หรือปรับเป็นพินัย หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่โทษจำคุกไม่เกินห้าปี ห้ามมิให้คู่ความฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง และคดีอาญาซึ่งศาลเดิมพิพากษาให้ลงโทษจำคุกจำเลยไม่เกินหนึ่งปี ปรับเป็นพินัยไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แม้ศาลอุทธรณ์จะได้พิพากษาแก้ไขมาก็ดี ถ้าศาลอุทธรณ์ยังคงลงโทษจำเลยไม่เกินกำหนดที่ว่ามี ห้ามมิให้คู่ความฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง ทั้งห้ามมิให้โจทก์ฎีกาในคดีอาญาซึ่งศาลเดิมและศาลอุทธรณ์พิพากษายกฟ้อง โจทก์โดยอาศัยข้อเท็จจริง เว้นแต่ผู้พิพากษาซึ่งพิจารณาคดีในชั้นศาลเดิมก็ดี ศาลอุทธรณ์ก็ดี พิจารณาเห็นว่าข้อความที่คัดค้านนั้นเป็นปัญหาสำคัญอันควรสู่ศาลสูงสุดและอนุญาตให้ฎีกาหรือถ้าเสนาบดีเจ้ากระทรวง หรือสมุหเทศาภิบาล หรืออธิบดีกรมอัยการ หรือเนติบัณฑิตสยาม 2 นาย ลงชื่อรับรองในฎีกาว่ามีเหตุอันควรที่ศาลสูงสุดจะได้วินิจฉัย¹⁴

ต่อมาปี 2469 ได้มีการตราพระราชบัญญัติลักษณะฎีกาอุทธรณ์แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2469 แก้ไขมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติลักษณะฎีกาอุทธรณ์ พ.ศ. 2461 ให้ผู้พิพากษาคณบดีคนหนึ่งซึ่งพิจารณาคดีในชั้นศาลเดิมก็ดี ศาลอุทธรณ์ก็ดี พิจารณาเห็นว่าข้อความที่คัดค้านนั้นเป็นปัญหาสำคัญอันควรสู่ศาลสูงสุดและอนุญาตให้ฎีกา หรืออธิบดีกรมอัยการลงชื่อรับรองในฎีกาว่ามีเหตุอันควรที่ศาลสูงสุดจะได้วินิจฉัย ก็ให้รับฎีกาไว้พิจารณา

ในปี 2473 ได้มีการตราพระราชบัญญัติลักษณะอุทธรณ์ พ.ศ. 2473 เพื่อจำกัดสิทธิในการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงต่อศาลอุทธรณ์ในบางกรณีอีกครั้งหนึ่ง หลังจากที่ไม่ได้จำกัดไว้เลยตั้งแต่พระราชบัญญัติลักษณะพิจารณาฎีกาอุทธรณ์ พ.ศ. 2457 โดยกำหนดให้คดีอาญาซึ่งมี

¹³ พระราชบัญญัติลักษณะพิจารณาฎีกาอุทธรณ์ พ.ศ. 2457 มาตรา 6, 9, 13.

¹⁴ พระราชบัญญัติลักษณะฎีกาอุทธรณ์ พ.ศ. 2461 มาตรา 3, 5, 6, 7.

อัตราโทษอย่างสูงให้จำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับเป็นพินัยไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ เมื่อศาลเดิมพิพากษาให้ยกฟ้องโจทก์ หรือให้ลงโทษจำคุกจำเลยไม่เกินหกเดือน หรือปรับเป็นพินัยไม่เกินสองร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ห้ามมิให้คู่ความอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริง เว้นแต่ อธิบดีผู้พิพากษาหรือผู้ทำการแทนอธิบดีผู้พิพากษาของศาลซึ่งได้พิพากษาคดีนั้นในชั้นต้นอนุญาตให้อุทธรณ์ หรือผู้พิพากษาคณใดคนหนึ่งซึ่งพิจารณาคดีนั้นในชั้นต้น หรืออธิบดีกรมอัยการลงชื่อรับรองว่ามีเหตุอันควรที่ศาลอุทธรณ์จะได้วินิจฉัย หรือผู้พิพากษาคณใดคนหนึ่งทำความเห็นแย้งไป¹⁵

ในปี 2477 จึงได้มีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งเดิมนั้นไม่ได้จำกัดสิทธิของคู่ความในการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงต่อศาลอุทธรณ์เลย แต่จำกัดสิทธิของคู่ความในการฎีกาปัญหาข้อเท็จจริงต่อศาลฎีกาในบางกรณีเท่านั้น กล่าวคือ ในคดีที่ศาลอุทธรณ์พิพากษายืนตามศาลล่าง หรือเพียงแต่แก้ไขเล็กน้อยและให้ลงโทษจำคุกจำเลยไม่เกินห้าปี หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่โทษจำคุกไม่เกินห้าปี ห้ามมิให้คู่ความฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงกับในคดีซึ่งศาลเดิมพิพากษาให้ลงโทษจำคุกจำเลยไม่เกินหนึ่งปีหรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แม้ศาลอุทธรณ์พิพากษาแก้ไขมากก็ตาม ถ้าศาลอุทธรณ์ยังคงลงโทษจำเลยไม่เกินกำหนดที่ว่ามานี้ ห้ามมิให้คู่ความฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง และห้ามมิให้โจทก์ฎีกาในคดีซึ่งศาลเดิมและศาลอุทธรณ์ยกฟ้องโจทก์โดยอาศัยข้อเท็จจริง เว้นแต่ถ้าผู้พิพากษาคณใดซึ่งพิจารณาหรือลงชื่อในคำพิพากษาหรือทำความเห็นแย้งในศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์พิเคราะห์เห็นว่าข้อความที่คัดค้านนั้นเป็นปัญหาสำคัญอันควรสู่ศาลสูงสุดและอนุญาตให้ฎีกา หรืออัยการสูงสุดลงลายมือชื่อรับรองในฎีกาว่ามีเหตุอันควรที่ศาลสูงสุดจะได้วินิจฉัย¹⁶

ต่อมาปี 2499 ได้มีการตราพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญา ในศาลแขวง พ.ศ. 2499 จำกัดสิทธิอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลแขวงในปัญหาข้อเท็จจริงเว้นแต่คดีที่จำเลยต้องคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุก หรือคดีที่จำเลยต้องคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุกแต่ศาลรอกการลงโทษไว้ หรือคดีที่ศาลพิพากษาว่าจำเลยมีความผิด แต่รอกการกำหนดโทษไว้หรือคดีที่จำเลยต้องคำพิพากษาให้ลงโทษปรับเกินกว่าห้าร้อยบาท ต่อมาปี 2503 ได้มีการตราพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2503 เพิ่มเติมให้คดีที่จำเลยต้องคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุก หรือให้ลงโทษกักขังแทนโทษจำคุกสามารถอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลแขวงในปัญหาข้อเท็จจริงได้ และเปิดโอกาสให้คู่ความที่ถูกจำกัดสิทธิในการ

¹⁵ พระราชบัญญัติลักษณะอุทธรณ์ พ.ศ. 2473 มาตรา 3.

¹⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 218 ถึง 221.

อุทธรณ์สามารถอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงได้ ถ้าผู้พิพากษาคนใดซึ่งพิจารณาหรือลงชื่อในคำพิพากษาหรือทำความเห็นแย้ง พิเคราะห์เห็นว่าข้อความที่ตัดสินนั้นเป็นปัญหาสำคัญอันควรสู่ศาลอุทธรณ์ และอนุญาตให้อุทธรณ์ หรืออัยการสูงสุดหรือพนักงานอัยการซึ่งอัยการสูงสุดได้มอบหมายลงลายมือชื่อรับรองในอุทธรณ์ว่ามีเหตุอันควรที่ศาลอุทธรณ์จะได้วินิจฉัย¹⁷

ต่อมาปี 2517 ได้มีการตราพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 8) พ.ศ. 2517 จำกัดการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงและเงื่อนไขการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงได้¹⁸ โดยมีหลักเกณฑ์เดียวกับพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. 2499 ทั้งนี้เพื่อมิให้เกิดความลักลั่นกัน ทำให้ประชาชนที่ดำเนินคดีในศาลแขวงและศาลจังหวัดมีสิทธิอุทธรณ์โดยเท่าเทียมกัน¹⁹ นอกจากนี้ยังได้ยกเลิกความในมาตรา 219 และให้ใช้ความใหม่แทนโดยในคดีซึ่งศาลชั้นต้นพิพากษาให้ลงโทษจำคุกจำเลยไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ถ้าศาลอุทธรณ์ยังคงลงโทษจำเลยไม่เกินกำหนดที่ว่ามานี้ ห้ามมิให้คู่ความฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง กับยังได้กำหนดเพิ่มเติมห้ามมิให้คู่ความฎีกาคัดค้านคำพิพากษาหรือคำสั่งในข้อเท็จจริงในปัญหาเรื่องวิธีการเพื่อความปลอดภัยแต่อย่างเดียว แม้คดีนั้นจะไม่ต้องห้ามฎีกาก็ตาม และในคดีที่ศาลชั้นต้นลงโทษกักขังแทนโทษจำคุกหรือเปลี่ยนโทษกักขังเป็นโทษจำคุก หรือคดีที่เกี่ยวกับการกักขังแทนค่าปรับ หรือกักขังเกี่ยวกับการริบทรัพย์สิน ถ้าศาลอุทธรณ์มิได้พิพากษากลับคำพิพากษาศาลชั้นต้น ห้ามมิให้คู่ความฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง²⁰ นอกจากนี้ยังได้ยกเลิกความในมาตรา 220 และให้ใช้ความใหม่แทน โดยห้ามมิให้คู่ความฎีกาในคดีซึ่งศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์พิพากษายกฟ้องโจทก์โดยอาศัยข้อเท็จจริง

ในปี 2523 ได้มีการตราพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2523 แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 193 ทวิ เกี่ยวกับอัตราโทษ

¹⁷ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. 2499 มาตรา 22, 22 ทวิ.

¹⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 193 ทวิ, 193 ตรี.

¹⁹ หมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 8) พ.ศ. 2517.

²⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 219 ทวิ, 219 ตรี.

ปรับที่ห้ามมิให้อุทธรณ์คำพิพากษาของศาลชั้นต้นในปัญหาข้อเท็จจริง จากเดิมปรับไม่เกินหกพันบาทเป็นปรับไม่เกินหกหมื่นบาท

ต่อมาปี 2532 ได้มีการตราพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 17) พ.ศ. 2532 แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 193 ทวิ เกี่ยวกับข้อยกเว้นที่สามารถอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลชั้นต้นในปัญหาข้อเท็จจริงได้ จากเดิมที่เมื่อเข้าข้อยกเว้น คู่ความสามารถอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงได้ เป็นเมื่อเข้าข้อยกเว้นเฉพาะจำเลยเท่านั้นที่สามารถอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงได้ และจำเลยต้องคำพิพากษาให้ลงโทษปรับเกินกว่าหนึ่งพันบาทจึงสามารถอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงได้ นอกจากนี้ยังได้เพิ่มเติมวรรคสองของมาตรา 218 ให้คดีที่ศาลอุทธรณ์พิพากษาขึ้นตามศาลล่างหรือเพียงแต่แก้ไขเล็กน้อยและให้ลงโทษจำคุกจำเลยเกินห้าปี ไม่ว่าจะมิโทษอย่างอื่นด้วยหรือไม่ ห้ามมิให้โจทก์ฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงกับยกเลิกความในมาตรา 219 และ 220 โดยให้ใช้ความใหม่แทนเป็นคดีที่ศาลชั้นต้นพิพากษาให้ลงโทษจำคุกจำเลยไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ถ้าศาลอุทธรณ์ยังคงลงโทษจำเลยไม่เกินกำหนดที่วามนี้ ห้ามมิให้คู่ความฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง แต่ข้อห้ามนี้มีให้ใช้แก่จำเลยในกรณีที่ศาลอุทธรณ์พิพากษาแก้ไขมากและเพิ่มเติมโทษจำเลย และห้ามมิให้คู่ความฎีกาในคดีที่ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์พิพากษายกฟ้องโจทก์

ดังนั้น ตามกฎหมายไทย การอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงเป็นสิทธิของคู่ความ คู่ความย่อมอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงได้เสมอ เว้นแต่จะมีกฎหมายจำกัดสิทธิไว้เท่านั้น

3.2 ระบบศาลพิจารณาอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง

การจัดระบบศาลยุติธรรมแบ่งออกเป็น 3 ชั้น คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น²¹

ศาลชั้นต้นเป็นศาลที่รับคดีเป็นชั้นต้น ผู้มีอรรถคดีทั้งหลายจะฟ้องหรือร้องต่อศาลอื่นอันมิใช่ศาลชั้นต้นหาได้ไม่²² โดยปกติคดีอาญาจึงเริ่มที่ศาลชั้นต้นก่อน แล้วขึ้นสู่ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาตามลำดับ ศาลชั้นต้นที่มีเขตอำนาจพิจารณาคดีอาญา ได้แก่ ศาลแขวง ศาลจังหวัด ศาลอาญาธนบุรี ศาลอาญากรุงเทพใต้และศาลอาญา²³

²¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 272 และพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 1.

²² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 170 วรรคหนึ่ง.

²³ พระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 2.

ในศาลชั้นต้น ผู้พิพากษาคนเดียวที่ไม่ใช่ผู้พิพากษาประจำศาล²⁴ จะเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีอาญา ซึ่งกฎหมายกำหนดอัตราโทษอย่างสูงไว้ให้จำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกิน 60,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่จะลงโทษจำคุกเกิน 6 เดือน หรือปรับเกิน 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งโทษจำคุกหรือปรับอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือทั้งสองอย่างเกินอัตราที่กำหนดแล้วไม่ได้²⁵ ในกรณีที่ลงโทษจำคุกเกิน 6 เดือน หรือปรับเกิน 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และในความผิดอาญาที่มีโทษรุนแรงกว่าที่กำหนดข้างต้น องค์คณะพิจารณาพิพากษาประกอบด้วยผู้พิพากษาอย่างน้อย 2 คน และต้องไม่เป็นผู้พิพากษาประจำศาลเกิน 1 คน²⁶ ที่ต้องนั่งพิจารณาคดีร่วมกันมาตั้งแต่ต้นจนพิพากษาคดี แต่ในทางปฏิบัติผู้พิพากษาจะนั่งพิจารณาเพียง 1 คนเท่านั้น เมื่อจะพิพากษาคดีจะให้องค์คณะตรวจสำนวนและลงลายมือชื่อในคำพิพากษา การนั่งพิจารณาคดีในศาลชั้นต้นที่ไม่ครบองค์คณะนี้ นอกจากไม่ถูกต้องตามกฎหมายแล้วยังเสี่ยงต่อการฟุ้งพยานหลักฐานเป็นอย่างยิ่ง เพราะเสมือนหนึ่งว่าเป็นการวินิจฉัยชี้ขาดโดยผู้พิพากษาคนเดียวเท่านั้นหลักประกันสำหรับประชาชนผู้มีความจริงใจมีน้อยไปต้องให้องค์คณะทั้ง 2 คน ได้ออกนั่งพิจารณาพร้อมกัน ได้ยินได้ฟัง ได้รู้ได้เห็นด้วยกันโดยตลอดแล้วจึงร่วมกันปรึกษาวินิจฉัยชี้ขาด เพื่อให้ศาลชั้นต้นมีประสิทธิภาพสูงในการวินิจฉัยข้อเท็จจริง และเป็นหลักประกันความยุติธรรมสำหรับประชาชนผู้มีความ

นอกจากนี้ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้กำหนดให้การนั่งพิจารณาคดีต้องมีผู้พิพากษาครบองค์คณะ และผู้พิพากษาซึ่งมิได้นั่งพิจารณาคดีจะทำคำพิพากษาหรือคำวินิจฉัยคดีนั้นไม่ได้ เว้นแต่จะมีเหตุสุดวิสัยหรือมีเหตุจำเป็นอันอันมิอาจ

²⁴ ผู้ที่จะได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาประจำศาล จะต้องเป็นผู้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษาและได้รับการศึกษาอบรมจากสำนักงานศาลยุติธรรมมาแล้วตามระยะเวลาที่ประธานศาลฎีกากำหนด โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมแต่ต้องไม่น้อยกว่าหนึ่งปี และผลของการศึกษาอบรมเป็นไปตามมาตรฐานของคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมว่าเป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริต ความรู้ความสามารถ ความรับผิดชอบและความประพฤติเหมาะสมที่จะเป็นผู้พิพากษา ทั้งนี้ให้มีการประเมินผลของการศึกษาอบรมตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมกำหนด (พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 มาตรา 15 วรรคหนึ่ง).

²⁵ พระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 25.

²⁶ พระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 26.

กล่าวล่วงได้ ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ²⁷

เมื่อศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาหรือคำสั่งแล้ว หากคู่ความยังไม่พอใจในคำวินิจฉัยชี้ขาดของศาลชั้นต้นก็มีสิทธิอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นต่อศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคได้แล้วแต่กรณี เว้นแต่มีกฎหมายบัญญัติห้ามอุทธรณ์ไว้²⁸

ศาลอุทธรณ์จึงเป็นศาลสูงชั้นกลาง เนื่องจากมีคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาลอุทธรณ์เป็นจำนวนมาก จึงได้มีการจัดตั้งศาลอุทธรณ์ภาคขึ้น ศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาคมีเขตอำนาจตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ทั้งมีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดคำร้องคำขอที่ยื่นต่อศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคตามกฎหมายกับมีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดคดีได้ตามกฎหมายอื่น ซึ่งเป็นกรณีที่กฎหมายอื่นบัญญัติให้ศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาคมีอำนาจพิจารณาพิพากษาเป็นชั้นต้นได้²⁹ เช่นเคมียุคมีพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2477 ให้อำนาจศาลอุทธรณ์วินิจฉัยชี้ขาดในเรื่องที่มีผู้ร้องกล่าวหาทนายความว่าประพฤติผิดมารยาททนายความ ซึ่งคณะกรรมการสอดส่องมารยาททนายความได้ไต่สวนแล้วเห็นว่ากรณีมีมูล และทำรายงานยื่นต่อศาลอุทธรณ์เพื่อวินิจฉัยชี้ขาด แต่บัดนี้พระราชบัญญัติดังกล่าวยกเลิกแล้ว และพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 ไม่มีวิธีการดังกล่าว

สำหรับองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีในศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาคต้องมีผู้พิพากษาอย่างน้อย 3 คน จึงจะเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีได้³⁰

เมื่อศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคมีคำพิพากษาหรือคำสั่งแล้ว คู่ความที่ไม่พอใจคำวินิจฉัยชี้ขาดของศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาค ก็มีสิทธิอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคไปยังศาลฎีกาได้ ทั้งศาลฎีกายังมีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดคดีที่อุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นโดยตรงต่อศาลฎีกาตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยการอุทธรณ์หรือฎีกา นอกจากนี้ศาลฎีกายังมีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดหรือสั่งคำร้องคำขอที่ยื่นต่อ

²⁷ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 236.

²⁸ พระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 22 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 193.

²⁹ ชุมพล จันทราทิพย์. พระธรรมนูญศาลยุติธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534, หน้า 135 – 136.

³⁰ พระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 27.

ศาลฎีกาตามกฎหมาย กับมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่กฎหมายอื่นบัญญัติให้ศาลฎีกามีอำนาจพิจารณาพิพากษา³¹ ซึ่งหมายถึง คดีที่มีใ้คุณธรรมคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคแต่มีกฎหมายบัญญัติเป็นพิเศษให้ศาลฎีกามีอำนาจพิจารณาพิพากษาเป็นชั้นต้น โดยไม่ต้องผ่านศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาค³² เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กำหนดให้กรณีที่นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภาหรือข้าราชการการเมืองอื่น ถูกกล่าวหาว่าร้ายวชผิดปกติ กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการตามประมวลกฎหมายอาญา หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่น ให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาซึ่งคำสั่งและคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองให้เปิดเผยและเป็นที่สุด

เมื่อศาลฎีกาซึ่งเป็นศาลสูงสุดได้พิจารณาพิพากษาคดีใดแล้ว คดีนั้นถึงที่สุด คู่ความไม่มีสิทธิที่จะทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาคัดค้านคดีนั้นต่อไป³³

สำหรับองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีในศาลฎีกาต้องมีผู้พิพากษาอย่างน้อย 3 คน จึงจะเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีได้³⁴

การจัดระบบศาลยุติธรรมของประเทศไทยจึงแบ่งเป็น 3 ชั้น คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา โดยปกติคดีอาญาจะเริ่มที่ศาลชั้นต้น และศาลชั้นต้นในระดับสูงไม่มีเขตอำนาจพิจารณาอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลชั้นต้นในระดับต่ำ คดีอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลชั้นต้นต้องอุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา นอกจากนี้ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกายังมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีเป็นชั้นต้นตามที่กฎหมายให้อำนาจไว้อีกด้วย

3.3 สิทธิและข้อจำกัดในการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง

คดีที่ศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์มีคำพิพากษาหรือคำสั่งแล้ว ถ้าคู่ความฝ่ายใดไม่พอใจในคำวินิจฉัยชี้ขาดของศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์ ย่อมมีสิทธิที่จะอุทธรณ์หรือฎีกาได้ทั้งปัญหา

³¹ พระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 23 วรรคหนึ่ง.

³² พิชัย นิลทองคำ. พระธรรมนูญศาลยุติธรรม กรุงเทพฯ : อพทชยา, 2542, หน้า 45.

³³ พระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 23 วรรคสอง.

³⁴ พระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 27.

ข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายเว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติห้ามมิให้อุทธรณ์หรือฎีกาไว้ ซึ่งปัญหาที่ควรพิจารณาก่อนในขั้นนี้ก็คือ กรณีอย่างไรถือว่าเป็นปัญหาข้อเท็จจริงและอย่างไรถือว่าเป็นปัญหาข้อกฎหมาย

ปัญหาข้อเท็จจริง คือ ปัญหาที่ยกขึ้นได้ถึงการชั่งน้ำหนักหรือการรับฟังพยานหลักฐานของศาลหรือได้แย่งดุลพินิจของศาลในการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษ³⁵ ซึ่งศาลสามารถวินิจฉัยได้เองโดยไม่ต้องอาศัยบทบัญญัติแห่งกฎหมายหรือहारอกับตัวบทมาตราใด ๆ แห่งกฎหมายใด เช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3660/2529 จำเลยฎีกาว่าศาลลงโทษปรับจำเลยหนักเกินควร เป็นการโต้แย้งดุลพินิจในการลงโทษ และเป็นฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3312/2535 จำเลยอุทธรณ์ว่าพยานหลักฐานที่โจทก์นำสืบฟังไม่ได้ว่าผู้เสียหายมีทรัพย์สินตามที่โจทก์ฟ้องกล่าวอ้างว่าถูกจำเลยลัก ทั้งพยานหลักฐานโจทก์ก็ฟังไม่ได้ว่าจำเลยลักทรัพย์สินของผู้เสียหายเป็นอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4377/2536 โจทก์อุทธรณ์ว่า โจทก์นำสืบสมตามฟ้องแล้วเป็นอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 887/2537 โจทก์อุทธรณ์ขอให้ศาลอุทธรณ์ไม่รอการลงโทษ เป็นอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง

ปัญหาข้อกฎหมาย คือ ปัญหาการแปลความกฎหมาย หรือปัญหาการนำข้อเท็จจริงเข้าปรับกับบทกฎหมาย ตามปกติที่จะเป็นอุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมายนั้นจะต้องเป็นเรื่องที่รับข้อเท็จจริงที่ศาลชั้นต้นฟังมาแล้วเถียงว่าแม้ข้อเท็จจริงจะเป็นเช่นนั้นก็เป็นความผิดหรือไม่เป็นความผิดตามฟ้อง³⁶ เช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3503/2526 ปัญหาว่าฟ้องของโจทก์เคลือบคลุมหรือไม่เป็นปัญหาข้อกฎหมาย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2633/2527 ปัญหาเรื่องคดีโจทก์ขาดอายุความตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 95 หรือไม่เป็นปัญหาข้อกฎหมาย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1675/2529 ปัญหาว่าอายุความเริ่มนับเมื่อใด เป็นปัญหา

³⁵ กุศล บุญอิน. คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2541, หน้า 292.

³⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 98.

ข้อกฎหมาย แต่ปัญหาว่าโจทก์ทราบมูลเหตุแห่งคดีนี้ และรู้ตัวผู้กระทำความผิดตั้งแต่เมื่อใดเป็น ปัญหาข้อเท็จจริง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 361/2530 ปัญหาเรื่องวิธีเพิ่มโทษเป็นปัญหาข้อกฎหมาย

เมื่อคดีอาญาประกอบด้วยคู่ความ 2 ฝ่าย คือ อัยการหรือโจทก์และจำเลย จึงแยก พิจารณาออกเป็นสิทธิและข้อจำกัดในการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงของอัยการหรือโจทก์ กับสิทธิ และข้อจำกัดในการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงของจำเลย

3.3.1 สิทธิและข้อจำกัดในการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงของอัยการหรือโจทก์

เมื่อศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์มีคำพิพากษาหรือคำสั่งอย่างใดแล้วโจทก์มีสิทธิที่จะ อุทธรณ์หรือฎีกาได้ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติห้ามมิ ให้อุทธรณ์หรือฎีกาไว้ ซึ่งแยกพิจารณาได้ดังนี้

(1) ถ้าความผิดที่ฟ้องนั้นมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกิน สามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ โจทก์จะอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงไม่ ได้³⁷ แต่สำหรับปัญหาข้อกฎหมายย่อมอุทธรณ์ได้เสมอ และในการพิจารณาว่าคดีอาญาเรื่องใดจะ ต้องห้ามอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงหรือไม่ ต้องพิจารณาอัตราโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย สำหรับข้อหาแต่ละกระทงความผิดไม่ใช่ความผิดที่พิจารณาได้ความ เช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3231/2536 การอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงในคดีอาญานั้น ศาล จะต้องพิจารณาอัตราโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมายสำหรับข้อหาแต่ละกระทงความผิดตามฟ้องว่า ต้องห้ามอุทธรณ์หรือไม่ ไม่ใช่ความผิดที่พิจารณาได้ความ ข้อหาปลอมและใช้เอกสารสิทธิ ปลอมตามฟ้องมีอัตราโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงห้าปี และปรับตั้งแต่หนึ่งพันบาทถึงหนึ่งหมื่น บาท คดีโจทก์ในข้อหาดังกล่าวจึงไม่ต้องห้ามอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงตามประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 193 ทวิ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4905/2536 คำฟ้องโจทก์บรรยายว่า จำเลยที่ 3 ถึงที่ 10 ร่วม กับจำเลยที่ 1 และที่ 2 กระทำผิด ขอให้ลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 352, 353, 354, 83 ซึ่งความผิดตามมาตรา 354, 83 นั้น มีอัตราโทษจำคุกไม่เกินห้าปีหรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และการพิจารณาว่าคดีอาญาเรื่องใดต้องห้ามอุทธรณ์ในปัญหา

³⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 193 ทวิ และพระราชบัญญัติ จัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ.2499 มาตรา 22.

ข้อเท็จจริงตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 193 ทวิ หรือไม่ ย่อมต้องคู่ที่
อัตราโทษตามที่กำหนดไว้ในบทบัญญัติที่โจทก์ขอให้ลงโทษเป็นสำคัญ ส่วนอัตราโทษที่ศาลจะ
นำมาใช้จริง หากข้อเท็จจริงจะนำมาพิจารณาในชั้นนี้ไม่ อุทธรณ์ของโจทก์เกี่ยวกับจำเลยที่ 3 ถึงที่
10 จึงไม่ต้องห้ามอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
มาตรา 193 ทวิ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2590/2540 คดีอาญาเรื่องโจทก์ต้องห้ามอุทธรณ์ในปัญหา
ข้อเท็จจริงตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 193 ทวิ หรือไม่ ต้องคู่อัตรา
โทษที่กำหนดไว้ในบทบัญญัติที่โจทก์ขอให้ลงโทษเป็นสำคัญ เมื่อความผิดตามประมวลกฎหมาย
อาญา มาตรา 365 ที่โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยมีอัตราโทษจำคุกเกินสามปี ไม่ต้องห้าม
อุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 193 ทวิ ดังนั้น
การที่ศาลอุทธรณ์ภาค 3 ไม่รับวินิจฉัยอุทธรณ์ของโจทก์และโจทก์ร่วมจึงเป็นการไม่ชอบ ศาล
ฎีกาเห็นสมควรย้อนสำนวนให้ศาลอุทธรณ์ภาค 3 วินิจฉัยปัญหาตามอุทธรณ์ของโจทก์และโจทก์
ร่วมเพราะผลแห่งการวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์ภาค 3 อาจนำไปสู่การจำกัดสิทธิการฎีกาของ
คู่ความได้

ส่วนความผิดกรรมเดียวเป็นความผิดต่อกฎหมายหลายบท ถ้าบทหนักมีอัตราโทษ
จำคุกเกินสามปี หรือปรับเกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับไม่ต้องห้ามอุทธรณ์ในปัญหา
ข้อเท็จจริง แม้บทอื่นมีอัตราโทษต่ำ ซึ่งต้องห้ามอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงก็ตาม เช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 95/2521 ข้อห้ามอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริง พิจารณาตาม
อัตราโทษในกฎหมายแต่ละกระทง ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 138 กับ 289,
80 เป็นกรรมเดียวผิดกฎหมายหลายบท จึงไม่ต้องห้ามอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 204/2522 การวินิจฉัยว่าอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงต้องห้าม
ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 193 ทวิ หรือไม่ ต้องพิจารณาความผิดแต่
ละกระทง แม้ความผิดในกระทงนั้นมีความผิดหลายบทรวมอยู่ด้วย ถ้าบทหนักไม่ต้องห้ามศาลก็
ต้องถือว่าทุกบทไม่ต้องห้าม โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 137,
172, 179, 267, 310 เป็นการกระทำความผิดเดียวกับความผิดตามมาตรา 157, 162, 200 ที่โจทก์
ขอให้ลงโทษจำเลย ซึ่งมีอัตราโทษจำคุกเกินกว่า 3 ปี ในกระทงความผิดนั้นทุกบทไม่ต้องห้าม
อุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1996/2537 การวินิจฉัยว่าอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงต้องห้าม
ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 193 ทวิ หรือไม่ ต้องพิจารณาความผิดแต่
ละกระทง เมื่อความผิดในกระทงนั้นมีความผิดหลายบทรวมอยู่ด้วย ถ้าบทหนักไม่ต้องห้ามศาลก็

ต้องถือว่าทุกบทไม่ต้องห้าม คดีนี้โจทก์อุทธรณ์ขอให้ลงโทษจำเลยในกระบวนความผิดฐานพาอาวุธปืนและมีดติดตัวไปในทางสาธารณะและหมู่บ้าน อันเป็นการกระทำความผิดเป็นความผิดต่อกฎหมายหลายบท เมื่อความผิดตามพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ มาตรา 8 ทวิ วรรคแรก, 72 ทวิ วรรคสอง ซึ่งเป็นบทหนักมีอัตราโทษจำคุกไม่เกินห้าปี ไม่ต้องห้ามอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 193 ทวิ ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 371 ซึ่งเป็นบทเบาก็จงปล่อยไม่ต้องห้ามอุทธรณ์ด้วย

สำหรับความผิดหลายกรรมต่างกัน โจทก์อุทธรณ์ความผิดกระทงที่ต้องห้ามอุทธรณ์ไม่ได้ เช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 741/2527 โจทก์บรรยายฟ้องขอหาความผิดฐานพาอาวุธมีดไปในเมืองโดยไม่มีเหตุสมควร ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 371 กับความผิดฐานร่วมกันทำร้ายร่างกายผู้เสียหายจนเป็นเหตุให้รับอันตรายสาหัสตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 297 เป็นกรณีต่างกรรมกัน มิใช่กรรมเดียวผิดกฎหมายหลายบท การที่ศาลอุทธรณ์รับพิจารณาความผิดตามมาตรา 297 จึงไม่มีเหตุที่จะต้องรับพิจารณาความผิดตามมาตรา 371 ซึ่งศาลชั้นต้นพิพากษายกฟ้อง และต้องห้ามมิให้อุทธรณ์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 193 ทวิ ยุติไปแล้ว เมื่อศาลอุทธรณ์พิพากษาลงโทษจำเลยตามมาตรา 371 ด้วยจึงไม่ชอบ

คดีที่ต้องห้ามอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงนั้น ไม่เป็นการห้ามเด็ดขาด กล่าวคือถ้าผู้พิพากษาคนใดซึ่งพิจารณาหรือลงชื่อในคำพิพากษาหรือทำความเห็นแย้งในศาลชั้นต้นพิเคราะห์เห็นว่าข้อความที่ตัดสินนั้นเป็นปัญหาสำคัญอันควรสู่ศาลอุทธรณ์และอนุญาตให้อุทธรณ์หรืออัยการสูงสุดหรือพนักงานอัยการซึ่งอัยการสูงสุดได้มอบหมายลงลายมือชื่อรับรองในอุทธรณ์ว่ามีเหตุอันควรที่ศาลอุทธรณ์จะได้วินิจฉัย ก็ให้รับอุทธรณ์นั้นไว้พิจารณาต่อไป³⁸

อย่างไรเป็นปัญหาสำคัญและอย่างไรมีเหตุอันควรอุทธรณ์ ย่อมขึ้นอยู่กับลักษณะและสภาพของคดีแต่ละคดีไป และเป็นดุลพินิจของผู้พิพากษาผู้มีอำนาจสั่งอนุญาต หรืออัยการสูงสุดหรือพนักงานอัยการที่ได้รับมอบหมายผู้มีอำนาจในการรับรองอุทธรณ์ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ เมื่อมีการอนุญาตหรือรับรองอุทธรณ์แล้ว ข้อที่ว่าเป็นปัญหาสำคัญหรือเหตุอันควรอุทธรณ์หรือไม่ควรถือเป็นยุติ จะมีการโต้แย้งเป็นอย่างอื่นมิได้ แต่ผู้พิพากษาผู้มีคำสั่งจะต้องกล่าวแสดงข้อความในคำสั่งที่มีความหมายว่าคดีนั้นเป็นปัญหาสำคัญและสั่งอนุญาต ถ้าข้อความไม่แสดงให้เห็นได้

³⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 193 ตริ และพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ.2499 มาตรา 22 ทวิ.

เช่นนั้น อาจถือว่าเป็นการอนุญาตที่ไม่ถูกต้อง แต่ทั้งนี้ไม่จำเป็นที่ผู้พิพากษาผู้อนุญาตจำต้องใช้
 ถ้อยคำของกฎหมาย การใช้ถ้อยคำอื่นซึ่งแสดงให้เห็นว่ามีความหมายที่กฎหมายต้องการก็เป็นการ
 อนุญาตที่ถูกต้องได้

ในการรับรองอุทธรณ์ของอัยการสูงสุด ผู้ขอให้รับรองอาจเป็นอัยการผู้เป็นโจทก์หรือ
 ราษฎรผู้เป็นโจทก์ก็ได้ ในกรณีของราษฎรหากประสงค์จะขอให้อัยการสูงสุดรับรองก็เป็นหน้าที่
 ของตนที่จะต้องขอต่ออัยการสูงสุดโดยตรง มิใช่จะยื่นอุทธรณ์ไปที่ศาลเพื่อให้ศาลส่งให้อัยการ
 สูงสุดเพราะไม่ใช่หน้าที่ของศาลจะทำเช่นนั้น เช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2154/2540 การที่จะให้อัยการสูงสุดพิจารณารับรองอุทธรณ์
 ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 193 ครี ว่าอุทธรณ์ของโจทก์มีเหตุอันสม
 ควรที่ศาลอุทธรณ์จะได้วินิจฉัยหรือไม่ กฎหมายมิได้บัญญัติให้เป็นหน้าที่ของศาลที่จะต้องส่ง
 สำนวนและอุทธรณ์ของโจทก์ไปให้อัยการสูงสุดพิจารณา เมื่อการรับรองอุทธรณ์เป็นประโยชน์
 แก่โจทก์ผู้อุทธรณ์ โจทก์ก็ต้องไปดำเนินการร้องขอต่ออัยการสูงสุดเอง ศาลไม่มีหน้าที่ต้องส่ง
 สำนวนและอุทธรณ์ของโจทก์ไปยังอัยการสูงสุดตามที่โจทก์ร้องขอ

(2) คดีที่ศาลอุทธรณ์พิพากษายืนตามศาลล่างหรือเพียงแต่แก้ไขเล็กน้อย และให้ลง
 โทษจำคุกจำเลยไม่เกินห้าปีหรือปรับหรือทั้งจำทั้งปรับ แต่โทษจำคุกไม่เกินห้าปีกับในคดีที่ศาล
 อุทธรณ์พิพากษายืนตามศาลล่าง หรือเพียงแต่แก้ไขเล็กน้อยและให้ลงโทษจำคุกจำเลยเกินห้าปี
 ไม่ว่าจะมิโทษอย่างอื่นด้วยหรือไม่ ห้ามมิให้โจทก์ฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง³⁹ เช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6594/2540 ในคดีที่ศาลอุทธรณ์พิพากษายืนตามศาลล่างหรือ
 เพียงแต่แก้ไขเล็กน้อย และให้ลงโทษจำคุกจำเลยไม่เกินห้าปีหรือปรับหรือทั้งจำทั้งปรับ แต่โทษ
 จำคุกไม่เกินห้าปี ห้ามมิให้คู่ความฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา
 ความอาญา มาตรา 218 วรรคหนึ่ง ในการพิจารณาว่าคดีต้องห้ามฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงหรือ
 ไม่นั้นต้องแยกพิจารณาโทษแต่ละกระทงเป็นเกณฑ์ คดีนี้ศาลชั้นต้นลงโทษจำคุกฐานมีเฮโรอีนไว้ใน
 ในครอบครองเพื่อจำหน่าย จำคุก 5 ปี ฐานจำหน่ายเฮโรอีน จำคุก 5 ปี รวมจำคุก 10 ปี คำให้
 การรับสารภาพของจำเลยในชั้นจับกุมและทางนำสืบของจำเลยเป็นประโยชน์แก่การพิจารณา มี
 เหตุบรรเทาโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 78 เห็นสมควรลดโทษให้หนึ่งในสาม คง
 จำคุก 6 ปี 8 เดือน จึงเป็นกรณีที่ศาลชั้นต้นลงโทษจำคุกกระทงละไม่เกิน 5 ปี เมื่อศาลอุทธรณ์
 พิพากษายืน จึงต้องห้ามมิให้ฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าว

³⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 218.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1051/2538 ขอให้ความผิดฐานฆ่าผู้อื่น ศาลชั้นต้นพิพากษาลงโทษจำคุก 25 ปี ศาลอุทธรณ์พิพากษายืน โจทก์จึงต้องห้ามฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 218 วรรคสอง โจทก์ฎีกาว่าการกระทำความผิดของจำเลยเป็นการกระทำที่อุกอาจ และจำเลยให้การรับสารภาพเพราะจำนนต่อพยานหลักฐานมิได้ให้ความรู้แก่ศาลอันเป็นประโยชน์แก่การพิจารณา ไม่เป็นเหตุบรรเทาโทษ เป็นการโต้แย้งดุลพินิจการรับฟังพยานหลักฐานและดุลพินิจการกำหนดโทษของศาลอุทธรณ์ ซึ่งเป็นปัญหาข้อเท็จจริงจึงต้องห้ามมิให้ฎีกาตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าว

โดยปกติแล้ว การแก้ไขน้อยมักจะเป็นกรณีที่ศาลอุทธรณ์แก้บทลงโทษโดยไม่แก้กำหนดโทษ หรือแก้กำหนดโทษโดยไม่แก้บทลงโทษ หรือแก้เกี่ยวกับจำนวนกระทงโทษ หรือการเปลี่ยนโทษจำคุกเป็นส่งตัวไปสถานฝึกอบรม หรือแก้เกี่ยวกับการรับของกลาง การคืน หรือใช้ราคาทรัพย์สิน ส่วนการแก้ไขมาก มักจะเป็นกรณีที่ศาลอุทธรณ์แก้บทลงโทษและแก้กำหนดโทษของศาลชั้นต้น หรือแก้เกี่ยวกับการรอกการลงโทษ⁴⁰

(3) คดีที่ศาลชั้นต้นพิพากษาให้ลงโทษจำคุกจำเลยไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ถ้าศาลอุทธรณ์ยังคงลงโทษจำเลยไม่เกินกำหนดที่ว่ามีนี้ ห้ามมิให้โจทก์ฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง⁴¹ เช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2360/2539 ศาลชั้นต้นพิพากษาลงโทษจำคุกจำเลย 6 เดือน ศาลอุทธรณ์ภาค 2 พิพากษาแก้เป็นว่า ให้ปรับจำเลย 10,000 บาท อีกสถานหนึ่ง แล้วรอกการลงโทษจำคุกไว้มีกำหนด 2 ปี เป็นกรณีที่ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ภาค 2 ลงโทษจำคุกจำเลยไม่เกินสองปีและปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท จึงห้ามมิให้โจทก์ฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 219 การที่โจทก์ฎีกาขอให้ไม่รอกการลงโทษจำคุก เป็นการโต้แย้งดุลพินิจในการกำหนดโทษของศาลอุทธรณ์ภาค 2 เป็นฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงจึงต้องห้ามตามบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าว

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 747/2542 ศาลชั้นต้นพิพากษาจำคุกจำเลย 1 ปี ศาลอุทธรณ์พิพากษาแก้เป็นจำคุก 8 เดือน คดีจึงต้องห้ามฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 219

(4) แม้คดีนั้นจะไม่ต้องห้ามฎีกาแต่ก็ห้ามมิให้โจทก์ฎีกาคัดค้านคำพิพากษาหรือคำสั่งในข้อเท็จจริงในปัญหาเรื่องวิธีการเพื่อความปลอดภัยแต่อย่างเดียว และในคดีที่ศาลชั้นต้น

⁴⁰ กุศล บุญอิน. เรื่องเดียวกัน, หน้า 338 - 343.

⁴¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 219.

ลงโทษกักขังแทนโทษจำคุก หรือเปลี่ยนโทษกักขังเป็นโทษจำคุก หรือคดีที่เกี่ยวกับการกักขังแทนค่าปรับ หรือกักขังเกี่ยวกับการริบทรัพย์สิน ถ้าศาลอุทธรณ์มิได้พิพากษากลับคำพิพากษาศาลชั้นต้นห้ามมิให้โจทก์ฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง⁴² เช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1539/2521 ศาลอุทธรณ์พิพากษายืนตามคำพิพากษาศาลชั้นต้นที่ลงโทษจำคุกจำเลย 1 เดือน และปรับ 1,000 บาท โทษจำคุกเปลี่ยนเป็นโทษกักขัง จำเลยฎีกาขอให้ลงโทษปรับแต่สถานเดียวไม่ได้เพราะเป็นฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง ต้องห้ามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 219 ตรี

คำสั่งคำร้องศาลฎีกาที่ 28/2526 ศาลชั้นต้นลงโทษกักขังแทนโทษจำคุก ศาลอุทธรณ์พิพากษากลับให้ยกฟ้องโจทก์ จึงไม่ต้องห้ามฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 219 ตรี

(5) คดีที่ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์พิพากษายกฟ้องโจทก์ก็ห้ามมิให้โจทก์ฎีกา⁴³ ในกรณีดังกล่าวแม้ศาลใดศาลหนึ่งหรือทั้งศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์พิพากษายกฟ้องโดยปัญหาข้อกฎหมายก็ดีหรือศาลใดศาลหนึ่งพิพากษายกฟ้องโดยปัญหาข้อกฎหมาย อีกศาลหนึ่งพิพากษายกฟ้องโดยปัญหาข้อเท็จจริงก็ดี ย่อมต้องห้ามมิให้โจทก์ฎีกาทันปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย เช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4528/2541 ศาลชั้นต้นพิพากษายกฟ้องโจทก์เพราะโจทก์ไม่มาศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 166 วรรคหนึ่ง ศาลอุทธรณ์พิพากษายืน เป็นกรณีที่ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์พิพากษายกฟ้องโจทก์ ย่อมต้องห้ามมิให้ฎีกาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 220

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6936/2541 การที่ศาลชั้นต้นเห็นว่าโจทก์ร่วมและจำเลยได้ทำสัญญาประนีประนอมยอมความกัน และศาลชั้นต้นได้พิพากษาตามยอม คดีถึงที่สุดแล้ว ทำให้หนี้ที่จำเลยได้ออกเช็คเพื่อใช้เงินนั้นได้สิ้นผลผูกพันไปก่อนศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุด คดีจึงเป็นอันเลิกกันตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ.2534 มาตรา 7 สิทธิของโจทก์และโจทก์ร่วมในการนำคดีมาฟ้องย่อมระงับไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 จึงมีคำสั่งให้จำหน่ายคดีออกจากสารบบความ เมื่อศาลอุทธรณ์พิพากษายืน ย่อมมีผลเท่ากับว่าศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์พิพากษายกฟ้องโจทก์และโจทก์ร่วมจึงต้องห้ามมิให้ฎีกา

⁴² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 219 ทวิ และมาตรา 219 ตรี.

⁴³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 220.

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 220

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 135/2542 ศาลชั้นต้นพิพากษาว่า จำเลยมีความผิดตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 57, 91 จำคุก 1 ปี จำเลยให้การรับสารภาพลดโทษให้กึ่งหนึ่ง คงจำคุก 6 เดือน ข้อหาและคำขออื่นนอกจากนี้ให้ยก ศาลอุทธรณ์พิพากษาขึ้นถือได้ว่าความผิดตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 43 ทวิ วรรคหนึ่ง, 157 ทวิ วรรคหนึ่ง ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์พิพากษายกฟ้องโจทก์ จึงต้องห้ามมิให้ฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 220 ดังนี้ ที่โจทก์ฎีกาขอให้สั่งพักใช้ใบอนุญาตขับขี่ยานยนต์ของจำเลย ศาลฎีกาย่อมไม่รับวินิจฉัย

ในคดีซึ่งต้องห้ามฎีกาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 218, 219 และ 220 นั้น ไม่เป็นการห้ามที่เด็ดขาด กล่าวคือ ถ้าผู้พิพากษาคนใดซึ่งพิจารณาหรือลงชื่อในคำพิพากษาหรือทำความเห็นแย้งในศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์ พิจารณาเห็นว่าข้อความที่ตัดสินนั้นเป็นปัญหาสำคัญอันควรสู่ศาลสูงสุดและอนุญาตให้ฎีกา หรืออัยการสูงสุดลงลายมือชื่อรับรองในฎีกาว่ามีเหตุอันควรที่ศาลสูงสุดจะได้วินิจฉัย ก็ให้รับฎีกานั้นไว้พิจารณาต่อไป⁴⁴ ซึ่งการอนุญาตหรือรับรองให้ฎีกาจะมีหลักเกณฑ์ทำนองเดียวกับการอนุญาตหรือรับรองให้อุทธรณ์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 193 ตรี และพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. 2499 มาตรา 22 ทวิ

ส่วนคดีซึ่งต้องห้ามฎีกาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 219 ทวิ และ 219 ตรี นั้น เป็นการห้ามฎีกาโดยเด็ดขาด เนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 221 ไม่ได้บัญญัติให้มีการอนุญาตหรือรับรองให้ฎีกาได้ดังเช่นคดีซึ่งต้องห้ามฎีกาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 218, 219 และ 220 เช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5524/2541 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 221 บัญญัติให้ผู้พิพากษาซึ่งพิจารณาหรือลงชื่อในคำพิพากษาในศาลชั้นต้นอนุญาตให้ฎีกาได้เฉพาะในคดีซึ่งต้องห้ามฎีกาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 218, 219 และ 220 เท่านั้น แต่จะอนุญาตให้ฎีกาในคดีซึ่งต้องห้ามฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 219 ตรี ไม่ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 437/2542 ศาลชั้นต้นพิพากษาลงโทษกักขังแทนโทษจำคุกและศาลอุทธรณ์มิได้พิพากษากลับคำพิพากษาศาลชั้นต้น จึงต้องห้ามมิให้ฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง

⁴⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 221.

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 219 ตี และในกรณีนี้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 221 ไม่ได้บัญญัติให้ผู้พิพากษาซึ่งพิจารณาหรือลงชื่อในคำพิพากษาหรือทำความเห็นแย้งในศาลชั้นต้นอนุญาตให้ฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง คำอนุญาตของผู้พิพากษาซึ่งพิจารณาหรือลงชื่อในคำพิพากษาในศาลชั้นต้นจึงไม่มีผลทำให้มีสิทธิฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงได้

(6) การอุทธรณ์หรือฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงนั้น ข้อเท็จจริงที่ยกขึ้นอ้างจะต้องเป็นข้อที่ได้ยกขึ้นว่ากันมาแล้วโดยชอบในศาลชั้นต้น หรือศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์แล้วแต่กรณี ทั้งจะต้องเป็นสาระแก่คดีอันควรได้รับการวินิจฉัยด้วย⁴⁵ เช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3327/2531 โจทก์ฟ้องว่าจำเลยมีกัญชาไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายและจำหน่ายกัญชาโดยฝ่าฝืนกฎหมาย จำเลยให้การรับสารภาพ โดยมีได้ปฏิเสธว่าจำเลยไม่ทราบถึงประกาศของกระทรวงสาธารณสุขแต่อย่างใด ที่จำเลยฎีกาว่าไม่ปรากฏว่ากระทรวงสาธารณสุขได้ประกาศว่ากัญชาเป็นยาเสพติดให้โทษประเภท 5 จริงหรือไม่ และจำเลยไม่สามารถทราบประกาศดังกล่าวได้นั้น จึงเป็นข้อที่มีได้ยกขึ้นว่ากันมาแล้วในศาลชั้นต้น แม้ผู้พิพากษาซึ่งลงชื่อในคำพิพากษาศาลชั้นต้นอนุญาตให้จำเลยฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง ศาลฎีกาก็ไม่รับวินิจฉัย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1497/2532 ศาลชั้นต้นพิพากษาว่า จำเลยทั้งสามกระทำผิดฐานร่วมกันผลิตเฮโรอินและมีเฮโรอินไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายและจำหน่ายเฮโรอิน จำเลยมิได้อุทธรณ์ว่าตนมิได้แบ่งบรรจุเฮโรอิน การที่จำเลยที่ 1 ฎีกาว่าพยานโจทก์ไม่มีโอกาสมองเห็นการกระทำของจำเลยที่ 1 พยานหลักฐานโจทก์รับฟังไม่ได้ว่าจำเลยที่ 1 แบ่งบรรจุเฮโรอินและจำหน่ายเฮโรอิน จำเลยที่ 1 คงมีความผิดเพียงมีเฮโรอินไว้ในครอบครองเพื่อเสพสถานเดียวจึงเป็นฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงที่มีได้ว่ากล่าวกันมาในศาลอุทธรณ์ และเป็นข้อเท็จจริงที่ยุติแล้ว ศาลฎีกาไม่รับวินิจฉัย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7263/2541 จำเลยให้การรับสารภาพผิดตามฟ้อง ข้อเท็จจริงจึงต้องฟังว่าจำเลยมีเจตนากระทำผิดตามฟ้อง ข้อที่จำเลยฎีกาว่า ค.เพื่อนจำเลยเป็นคนชักเฮโรอินของกลางใส่กระเป๋าคำเลย จากนั้นจำเลยเดินมาก็ถูกเจ้าพนักงานตำรวจจับกุมพร้อมของกลางจำเลยกระทำไปโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์นั้น ถือว่าเป็นข้อเท็จจริงที่มีได้ยกขึ้นว่ากันมาแล้วโดยชอบ

⁴⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 225, 249 ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15.

ในศาลล่างทั้งสองตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 249 วรรคหนึ่ง ประกอบ
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 ศาลฎีกาไม่รับวินิจฉัยให้

3.3.2 สิทธิและข้อจำกัดในการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงของจำเลย

สิทธิและข้อจำกัดในการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงของจำเลยเป็นเช่นเดียวกับสิทธิและ
ข้อจำกัดในการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงของอัยการหรือโจทก์ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว แต่มีความ
แตกต่างกันอยู่บ้าง กล่าวคือ ถ้าความผิดที่ฟ้องนั้นมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้
ให้จำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ จำเลยจะอุทธรณ์ในปัญหา
ข้อเท็จจริงได้ในกรณีที่จำเลยต้องคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุกหรือให้ลงโทษกักขังแทนโทษจำคุก
จำเลยต้องคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุกแต่ศาลรอกการลงโทษไว้ ศาลพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดแต่
รอกการกำหนดโทษไว้ หรือจำเลยต้องคำพิพากษาให้ลงโทษปรับเกินหนึ่งพันบาท⁴⁶

เมื่อศาลอุทธรณ์มีคำพิพากษาหรือคำสั่งอย่างใดแล้ว จำเลยยังมีสิทธิฎีกาคัดค้าน
คำพิพากษาหรือคำสั่งศาลอุทธรณ์ได้เช่นเดียวกับอัยการหรือโจทก์ แต่มีความแตกต่างกันอยู่บ้าง
กล่าวคือ ในคดีที่ศาลอุทธรณ์พิพากษาขึ้นตามศาลล่างหรือเพียงแต่แก้ไขเล็กน้อยและให้ลงโทษ
จำคุกจำเลยเกินห้าปี ไม่ว่าจะมิโทษอย่างอื่นด้วยหรือไม่ ห้ามมิให้โจทก์ฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง
แต่จำเลยฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงได้⁴⁷

นอกจากนั้นในคดีที่ศาลชั้นต้นพิพากษาให้ลงโทษจำคุกจำเลยไม่เกินสองปี หรือปรับ
ไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ถ้าศาลอุทธรณ์ยังคงลงโทษจำเลยไม่เกินกำหนดที่ว่ามานี้
ห้ามมิให้จำเลยฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง แต่ข้อห้ามนี้มีให้ใช้แก่จำเลยในกรณีที่ศาลอุทธรณ์
พิพากษาแก้ไขมากและเพิ่มเติมโทษจำเลย⁴⁸ เช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3251/2536 ศาลชั้นต้นพิพากษาลงโทษจำเลยตามประมวล
กฎหมายอาญา มาตรา 278 จำคุก 6 เดือน ศาลอุทธรณ์ภาค 2 พิพากษาแก้เป็นลงโทษตาม
ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 391 จำคุก 1 เดือน คำพิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค 2 มิได้เพิ่มเติม
โทษจำเลย จึงต้องห้ามมิให้จำเลยฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ
อาญา มาตรา 219

⁴⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 193 ทวิ และ พระราชบัญญัติจัด
ตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. 2499 มาตรา 22.

⁴⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 218 วรรคสอง.

⁴⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 219.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5106/2538 ศาลอุทธรณ์ภาค 2 พิพากษาแก้คำพิพากษาของศาลชั้นต้นที่รื้อการลงโทษจำคุกให้จำเลยเป็นไม่รื้อการลงโทษจำคุกให้ นั่น เป็นการแก้ไขมากและเพิ่มเติมโทษจำเลยจึงไม่ต้องห้ามฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 219

กล่าวโดยสรุป การอุทธรณ์หรือฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงตามกฎหมายไทยถือว่าเป็นสิทธิของคู่ความ แต่ก็มีข้อจำกัดสิทธิในการอุทธรณ์หรือฎีกาบ้างในบางกรณี แต่ก็ไม่ใช่การจำกัดสิทธิที่เด็ดขาด เพราะหากผู้พิพากษาอนุญาตหรือได้รับคำรับรองจากอัยการสูงสุดก็สามารถอุทธรณ์หรือฎีกาได้ จึงทำให้เห็นได้ว่า สิทธิในการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงนั้น คู่ความย่อมจะใช้สิทธิได้เกือบจะเสรี โดยได้รับการพิจารณาอีก 2 ชั้น กล่าวคือ ศาลชั้นต้นทำหน้าที่ในฐานะผู้กำหนดหรือวินิจฉัยข้อเท็จจริง ศาลอุทธรณ์ทำหน้าที่เป็นผู้ตรวจและแก้ไขความไม่ถูกต้องในการกำหนดข้อเท็จจริงของศาลชั้นต้น ส่วนศาลฎีกาจะทำหน้าที่เป็นผู้ตรวจและแก้ไขความไม่ถูกต้องในการกำหนดข้อเท็จจริงของศาลอุทธรณ์ซึ่งต่างกับระบบกฎหมายของประเทศอื่น ๆ ที่ได้ศึกษามาแล้วโดยถือว่าระบบการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงเป็นการแก้ไขความไม่ถูกต้องในเนื้อหาคำพิพากษาของศาลที่เริ่มคดีเท่านั้น ไม่มีการแก้ไขความไม่ถูกต้องในเนื้อหาคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์อีกชั้นหนึ่ง การอุทธรณ์คำพิพากษาในปัญหาข้อเท็จจริงจึงทำได้อีกเพียงชั้นเดียวเท่านั้น

3.4 การพิจารณาอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง

การพิจารณาในชั้นอุทธรณ์ ไม่จำเป็นต้องกระทำโดยเปิดเผยและต่อหน้าจำเลยเสมอไป⁴⁹ โดยปกติศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาจะพิจารณาจากสำนวนคดีที่ศาลชั้นต้นทำมาแล้ว จึงเพียงพิจารณาตรวจสอบสำนวนแล้วมีความเห็นซึ่งจะออกมาในรูปของคำพิพากษาหรือคำสั่งเท่านั้น แต่การพิจารณาโดยเปิดเผยก็มีได้ในกรณีที่ศาลอุทธรณ์นัดหรืออนุญาตให้คู่ความมาพร้อมกันหรือมีการสืบพยาน⁵⁰ และการที่ศาลอุทธรณ์จะพิจารณาโดยเปิดเผยหรือไม่เป็นดุลพินิจของศาลอุทธรณ์เอง

⁴⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 739/2502 (ประชุมใหญ่) ในกรณีที่ทนายจำเลยยื่นฎีกาแทนจำเลยเนื่องจากจำเลยหลบหนีนั้น เมื่อไม่มีกรณีที่ศาลฎีกาจะพิจารณาโดยเปิดเผยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 203 แล้ว ศาลฎีกาย่อมมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีต่อไปได้.

⁵⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 203.

เมื่อมีการพิจารณาโดยเปิดเผย จำเลยจะถูกเรียกมาปรากฏตัวต่อศาล⁵¹

การนัดหรืออนุญาตให้คู่ความมาพร้อมกันโดยปกติได้แก่การนัดหรืออนุญาตให้คู่ความมาแถลงการณ์ด้วยปาก⁵² ซึ่งคู่ความร้องขอไว้ คู่ความอาจร้องขอฝ่ายเดียวหรือทั้งสองฝ่ายร้องขอ และแม้ฝ่ายเดียวร้องขอ อีกฝ่ายหนึ่งก็มีสิทธิแถลงแก้ จึงจำเป็นที่ศาลอุทธรณ์ต้องนัดคู่ความมาพร้อมกันและต้องกระทำโดยเปิดเผยซึ่งประชาชนมีสิทธิเข้าฟังได้ ส่วนการสืบพยานนั้นจะเป็นการสืบพยานโจทก์ หรือพยานจำเลย หรือพยานของศาลเอง ทางปฏิบัติมีอยู่น้อยมากที่การสืบพยานจะทำในศาลอุทธรณ์ แต่ถ้าศาลอุทธรณ์ใช้อำนาจนี้ การสืบพยานก็ต้องทำโดยเปิดเผย⁵³

ในการพิจารณาคดีอุทธรณ์ ถ้าศาลอุทธรณ์เห็นว่าควรสืบพยานเพิ่มเติม ให้มีอำนาจเรียกพยานมาสืบเองหรือสั่งศาลชั้นต้นสืบให้ เมื่อศาลชั้นต้นสืบพยานแล้วให้ส่งสำนวนมายังศาลอุทธรณ์เพื่อวินิจฉัยต่อไป⁵⁴ เป็นกรณีที่ศาลอุทธรณ์เห็นว่า ข้อเท็จจริงบางข้อบางประเด็นไม่กระจ่างชัดพอที่จะวินิจฉัยได้ ศาลอุทธรณ์ก็มีอำนาจที่จะหาความกระจ่างชัดในข้อนี้ ศาลอุทธรณ์จึงมีอำนาจที่จะสืบพยานเพิ่มเติม โดยจะเรียกพยานมาสืบเองหรือสั่งให้ศาลชั้นต้นสืบแทนให้ก็ได้ ในทางปฏิบัติมีน้อยกรณีที่ศาลอุทธรณ์จะสืบพยานเอง แต่จะให้ศาลชั้นต้นสืบแทนให้ การที่ศาลชั้นต้นสืบพยานให้ในกรณีนี้ถือว่าเป็นการทำแทนศาลอุทธรณ์ ฉะนั้น เมื่อสืบพยานเสร็จแล้วก็หมดหน้าที่และจะต้องส่งสำนวนไปยังศาลอุทธรณ์เพื่อพิจารณาวินิจฉัยต่อไป⁵⁵ พยานที่เรียกมาสืบนี้ อาจเป็นพยานที่ศาลชั้นต้นสืบไปแล้วหรือพยานอื่นที่ศาลอุทธรณ์เห็นจำเป็นเรียกมาสืบเพิ่มเติมก็ได้⁵⁶

การที่ศาลอุทธรณ์สืบพยานเพิ่มเติม ไม่หมายความว่า ศาลชั้นต้นดำเนินกระบวนการพิจารณาไม่ถูกต้อง ศาลชั้นต้นย่อมมีดุลพินิจที่จะพิจารณาเองว่าพยานหลักฐานเท่าที่ปรากฏเพียงพอที่ศาลจะทำคำพิพากษาหรือไม่ แต่ก็เป็นดุลพินิจของศาลอุทธรณ์เช่นกันที่เห็นว่าพยานหลักฐาน

⁵¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 207.

⁵² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 205 – 206.

⁵³ คณิง ภาไชย. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 2. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : บริษัทโรงพิมพ์เดือนตุลา จำกัด, 2541, หน้า 191.

⁵⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 208 (1).

⁵⁵ คณิง ภาไชย. เรื่องเดียวกัน. หน้า 197.

⁵⁶ โกเมน ภทรภิมย์. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา : วิธีพิจารณารชั้นศาล. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : มิตรนราการพิมพ์, 2530, หน้า 94.

ที่ศาลชั้นต้นรับฟังมายังไม่ชัดเจนพอและควรให้สืบพยานเพิ่มเติม เช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 202/2511 จำเลยร้องขอเลื่อนสืบพยานจำเลย ศาลชั้นต้นไม่อนุญาต จำเลยจึงอ้างตนเองเข้าสืบแล้วขอให้ศาลตัดพยาน ศาลชั้นต้นพิพากษายกโทษ จำเลยอุทธรณ์ขอให้ยกฟ้องหรือขอให้จำเลยสืบพยานได้อีก ศาลอุทธรณ์ยอมพิพากษาคดีไปได้เลยโดยไม่ต้องยกคำพิพากษาศาลชั้นต้นให้สืบพยานจำเลยแล้วพิพากษาใหม่ หากศาลอุทธรณ์เห็นว่าควรฟังพยานจำเลยต่อไปอีก ก็ชอบที่จะเรียกพยานมาสืบเองหรือส่งสำนวนให้ศาลชั้นต้นสืบให้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 208 (1)

นอกจากนั้น ในการพิจารณาคดีอุทธรณ์ ถ้าศาลอุทธรณ์เห็นเป็นการจำเป็น เนื่องจากศาลชั้นต้นมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามกระบวนการพิจารณา ก็ให้พิพากษาสั่งให้ศาลชั้นต้นทำการพิจารณาและพิพากษาหรือสั่งใหม่ตามรูปคดี⁵⁷ เช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1736/2527 ศาลชั้นต้นมิได้บันทึกไว้ในคำให้การพยานว่าล้ามได้สาบานตนแล้ว ทั้งล้ามก็มีได้ลงลายมือชื่อในคำแปลนั้น อันเป็นการขัดต่อประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 13 เมื่อพยานดังกล่าวเป็นพยานที่สำคัญที่สุดในคดีเพียงปากเดียว ศาลฎีกาจึงยื่นสำนวนให้ศาลชั้นต้นพิจารณาและพิพากษาใหม่ให้ถูกต้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 208 ประกอบด้วยมาตรา 225

การที่ศาลอุทธรณ์จะยื่นสำนวนไปศาลชั้นต้นหรือไม่ เป็นดุลพินิจของศาลอุทธรณ์ หากศาลอุทธรณ์เห็นว่าไม่จำเป็น ศาลอุทธรณ์ก็อาจพิจารณาพิพากษาไปเองได้

การพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงในชั้นฎีกาจะเหมือนกับการพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงในชั้นอุทธรณ์⁵⁸

ในทางปฏิบัติศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาพิจารณาอุทธรณ์หรือฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงโดยอาศัยแต่เพียงสำนวนคดีที่ศาลชั้นต้นได้ทำมาแล้วเท่านั้น จึงเป็นการพิจารณาอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงในลักษณะของการทบทวนคดี (review) ทั้ง ๆ ที่ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกามีอำนาจสืบพยานเพิ่มเติมได้ตามกฎหมายอันเป็นการพิจารณาอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงในลักษณะของการพิจารณาคดีใหม่ก็ตาม

⁵⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 208 (2).

⁵⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 225.

3.5 คำพิพากษาอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง

เมื่อศาลอุทธรณ์วินิจฉัยอุทธรณ์ของผู้อุทธรณ์แล้ว ในการพิพากษาของศาลอุทธรณ์จะแยกพิจารณาได้ดังนี้

(1) คดีที่จำเลยอุทธรณ์คำพิพากษาศาลชั้นต้นที่ให้ลงโทษ ห้ามมิให้ศาลอุทธรณ์พิพากษาเพิ่มเติมโทษจำเลย เว้นแต่โจทก์จะได้อุทธรณ์ในทำนองนั้น⁹⁹ เป็นกรณีที่จำเลยอุทธรณ์ศาลชั้นต้นพิพากษาลงโทษ ศาลอุทธรณ์จะเพิ่มเติมโทษจำเลยสูงขึ้นได้ต่อเมื่อโจทก์อุทธรณ์ในทำนองให้เพิ่มโทษ การที่โจทก์ไม่อุทธรณ์หรือโจทก์อุทธรณ์แต่อุทธรณ์ในประเด็นอื่น ซึ่งมีใช้ทำนองให้เพิ่มเติมโทษจำเลย ถือได้ว่าโจทก์พอใจตามคำพิพากษาศาลชั้นต้นแล้ว แม้โทษที่ศาลชั้นต้นกำหนดจะต่ำกว่าอัตราโทษตามกฎหมาย หรือปรับบทผิด หรือกำหนดกระทรวงโทษไม่ถูกต้องน้อยกว่าจำนวนกระทรวงโทษตามกฎหมาย ศาลอุทธรณ์ก็ไม่มีอำนาจแก้ไขโทษให้สูงขึ้นเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมาย ศาลอุทธรณ์มีอำนาจเพียงแต่ปรับบทมาตราให้ถูกต้อง หรือแก้ไขกระทรวงโทษให้ถูกต้องอันเป็นปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยได้เท่านั้น แต่จะเปลี่ยนการกำหนดโทษที่ศาลชั้นต้นลงไว้แล้วให้สูงขึ้นไม่ได้ การกำหนดโทษนั้นต้องคงให้เป็นไปตามเดิม เช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5883/2541 (ประชุมใหญ่) โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 144, 33 และให้ริบเงินสดของกลางที่จำเลยได้ให้แก่เจ้าพนักงานเพื่อจูงใจให้เจ้าพนักงานปล่อยตัวจำเลยไป โดยไม่ต้องนำส่งพนักงานสอบสวน การที่ศาลชั้นต้นมิได้มีคำวินิจฉัยในเรื่องของกลางดังกล่าวจึงเป็นการไม่ชอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 186 (9) ปัญหาข้อนี้เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย แม้โจทก์จะมีได้อุทธรณ์ศาลอุทธรณ์ก็มีอำนาจวินิจฉัยแก้ไขให้ถูกต้องและพิพากษาให้ริบของกลางได้ ไม่เป็นการเพิ่มเติมโทษจำเลย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 571/2542 ศาลอุทธรณ์พิพากษาเรียงกระทรวงลงโทษจำเลย เมื่อรวมโทษจำเลยแล้วคงจำคุกจำเลย 3 เดือน 15 วัน ซึ่งไม่ถูกต้อง ที่ถูกต้องเป็น 6 เดือน 15 วัน และในความผิดฐานยิงปืนโดยใช่เหตุตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 376 มีระวางโทษจำคุกไม่เกิน 10 วัน การที่ศาลอุทธรณ์วางโทษจำคุกจำเลยทั้งสามคนละ 1 เดือน จึงเกินกว่าอัตราโทษที่กฎหมายกำหนด ศาลฎีกาเห็นสมควรแก้ไขให้ถูกต้องโดยให้จำคุกจำเลยในความผิดฐานนี้ 10 วัน และเมื่อรวมโทษจำคุกตามคำพิพากษาศาลอุทธรณ์แล้ว ยังน้อยกว่าโทษที่คำนวณโดยถูกต้อง

⁹⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 212.

แต่โจทก์มิได้ฎีกาขอให้ลงโทษให้ถูกต้อง ศาลฎีกาจึงไม่อาจแก้ไขโทษสำหรับจำเลยให้ถูกต้องได้ เพราะเป็นการพิพากษาเพิ่มเติมโทษจำเลย ต้องห้ามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 212 ประกอบมาตรา 225

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1160/2542 การที่ศาลชั้นต้นพิพากษาว่า จำเลยใช้เอกสารปลอมทั้งสามรายการในคราวเดียวกันเพื่อให้ผู้อื่นหลงเชื่อว่ารายนต์กระบะของผู้เสียหายที่จำเลยจับไปมีหมายเลขทะเบียนตามที่ระบุในเอกสารปลอมเหล่านั้น จึงเป็นการกระทำที่มีเจตนาเดียวกัน ข้อมเป็นความผิดกรรมเดียว ให้ลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 268 วรรคแรก ประกอบมาตรา 265 ซึ่งเป็นบทที่มีโทษหนักที่สุดเพียงบทเดียวนั้นเป็นการไม่ชอบ แต่โจทก์มิได้อุทธรณ์ และศาลอุทธรณ์พิพากษาแก้เป็นว่าให้ยกฟ้องความผิดฐานใช้เอกสารปลอม ดังนี้ เมื่อโจทก์ฎีกา และศาลฎีกาเห็นว่าจำเลยมีความผิดฐานใช้เอกสารปลอมและใช้เอกสารราชการปลอม ศาลฎีกาเห็นสมควรปรับบทลงโทษเสียใหม่ให้ถูกต้อง แต่ให้ลงโทษจำเลยไม่เกินโทษที่ศาลชั้นต้นวางไว้ ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 212 ประกอบมาตรา 225

(2) คดีซึ่งจำเลยผู้หนึ่งอุทธรณ์คัดค้านคำพิพากษาซึ่งให้ลงโทษจำเลยหลายคนในความผิดฐานเดียวกันหรือต่อเนื่องกัน ถ้าศาลอุทธรณ์พิพากษากลับหรือแก้คำพิพากษาศาลชั้นต้น ไม่ลงโทษหรือลดโทษให้จำเลยแม้เป็นเหตุอยู่ในส่วนลักษณะคดี ศาลอุทธรณ์มีอำนาจพิพากษาคงต่อไปถึงจำเลยอื่นที่มีได้อุทธรณ์ให้มีต้องถูกรับโทษหรือได้ลดโทษคู่จำเลยผู้อุทธรณ์⁶⁰

ตามปกติศาลอุทธรณ์ย่อมมีอำนาจวินิจฉัยเฉพาะปัญหาของจำเลยผู้อุทธรณ์ ส่วนจำเลยที่ไม่อุทธรณ์ย่อมถือว่าปัญหาเป็นอันยุติตามคำพิพากษาศาลชั้นต้น แต่เนื่องจากในการวินิจฉัยปัญหาของจำเลยผู้อุทธรณ์ อาจมีเหตุในคดีซึ่งแยกไม่ได้กับจำเลยที่ไม่อุทธรณ์ และเมื่อยกเหตุนั้นมาวินิจฉัยแล้ว ศาลอุทธรณ์จะต้องพิพากษาในทางเป็นคุณแก่จำเลยผู้อุทธรณ์ คือไม่ลงโทษหรือลดโทษให้ ศาลอุทธรณ์จึงมีอำนาจที่จะพิพากษาให้มีผลเป็นคุณแก่จำเลยที่มีได้อุทธรณ์ด้วย

เหตุในลักษณะคดี หมายถึง ข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่ปรากฏขึ้นในคดีเกี่ยวพันพาดพิงถึงจำเลยทุกคนในคดีนั้น โดยมีใจเรื่องคุณสมบัติหรือพฤติกรรม หรือการกระทำส่วนตัวของแต่ละบุคคลซึ่งเป็นจำเลยในคดีนั้น⁶¹ เช่น

⁶⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 213.

⁶¹ เริงธรรม ถัดพลี. สัมมนากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดอรุณการพิมพ์, 2540, หน้า 266 – 270.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1586/2539 ขณะที่จำเลยที่ 2 ถูกจับนั้น ยังไม่มีการส่งมอบเฮโรอีนของกลางที่ตกลงซื้อขายกัน การซื้อขายจึงยังไม่สำเร็จบริบูรณ์ จำเลยที่ 2 คงมีความผิดเพียงพยายามจำหน่ายเฮโรอีนเท่านั้น ปัญหาข้อนี้เป็นข้อกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย แม้ไม่มีคู่ความฝ่ายใดยกขึ้นอ้าง ศาลฎีกามีอำนาจยกขึ้นวินิจฉัยได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 195 วรรคสอง ประกอบมาตรา 225 และเป็นเหตุในลักษณะคดี ศาลฎีกามีอำนาจพิพากษาให้มีผลไปถึงจำเลยอื่นที่มีได้ฎีกาด้วย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4103/2541 การที่จำเลยที่ 1 ที่ 3 และที่ 4 ร่วมกันมีไว้เพื่อนำออกใช้ซึ่งธนบัตรรัฐบาลไทยและรัฐบาลสหรัฐอเมริกาโดยรู้ว่าเป็นธนบัตรปลอมนั้นเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 244 บทหนึ่ง และมาตรา 247 ประกอบมาตรา 244 อีกบทหนึ่ง อันเป็นกรรมเดียวเป็นความผิดต่อกฎหมายหลายบท ต้องลงโทษตามมาตรา 244 ซึ่งเป็นบทที่มีโทษหนักที่สุดตามมาตรา 90 ปัญหานี้แม้จำเลยที่ 1 จะมีได้ฎีกา แต่เป็นปัญหาข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย ทั้งเป็นเหตุลักษณะคดี ศาลฎีกามีอำนาจยกขึ้นวินิจฉัยและพิพากษาไปถึงจำเลยที่ 3 และที่ 4 ที่มีได้ฎีกาด้วย

สำหรับเหตุส่วนตัว ซึ่งมีเหตุในลักษณะคดีนี้ หมายถึง เหตุที่กระทบถึงบุคคลเป็นราย ๆ ไปเฉพาะตัว ไม่มีผลถึงคนอื่น⁶² เช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 863/2502 จำเลยที่ 1 กับจำเลยที่ 2 เป็นเพียงเพื่อนสนิทกัน การที่ภริยาจำเลยที่ 2 ถูกข่มเหงรังแก ข่มเป็นการข่มเหงจำเลยที่ 2 ผู้สามีด้วย เป็นเหตุผลเกี่ยวกับตัวบุคคลหาใช่ลักษณะคดีไม่ แม้จำเลยทั้งสองจะทำผิดร่วมกัน ก็จะไม่ปรับบทลงโทษจำเลยที่ 1 ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 72 คือ เหตุลดโทษเพราะบันดาลโทสะด้วยหาได้ไม่

(3) คำพิพากษาของศาลอุทธรณ์จะต้องมีข้อความว่า ยืน ยก แก่ หรือกลับคำพิพากษาศาลชั้นต้น⁶³ กล่าวคือ

(3.1) พิพากษายืน เป็นกรณีที่ศาลอุทธรณ์เห็นพ้องด้วยกับคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นทุกประการ จึงพิพากษาตามที่ศาลชั้นต้นพิพากษาไว้

⁶² พัทธน์ จักรางกูร. คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2541, หน้า 82.

⁶³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 214, 15 ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 242.

(3.2) พิกษายก เป็นกรณีที่ศาลอุทธรณ์ไม่เห็นพ้องด้วยกับคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นมีผลทำให้คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นถูกยกเลิกไป อาจเป็นกรณีที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาหรือคำสั่งในบางเรื่องที่ไม่ชอบด้วยกระบวนการพิจารณา ศาลอุทธรณ์จะพิพากษายกคำพิพากษาศาลชั้นต้น แล้วย้อนสำนวนไปให้ศาลชั้นต้นพิจารณาพิพากษาใหม่ หรือเป็นกรณีที่ศาลอุทธรณ์พิพากษายกอุทธรณ์ เป็นการปฏิเสธไม่ยอมรับวินิจฉัยในประเด็นแห่งอุทธรณ์ในอุทธรณ์ที่ต้องห้ามตามกฎหมาย

(3.3) พิกษาแก่ เป็นกรณีที่ศาลอุทธรณ์เห็นพ้องด้วยกับคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นบางส่วน แต่ไม่เห็นพ้องด้วยในบางส่วน จึงพิพากษาแก่ในส่วนที่ไม่เห็นด้วยนั้น

(3.4) พิกษากลับ เป็นกรณีที่ศาลอุทธรณ์เห็นว่าคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นไม่ถูกต้องทั้งหมด ศาลอุทธรณ์ย่อมพิพากษากลับคำพิพากษาศาลชั้นต้นแล้วพิพากษาในปัญหาเหล่านั้นใหม่

โดยปกติแล้วคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ในการวินิจฉัยอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง มักจะเป็นการพิพากษายืน แก่ หรือกลับคำพิพากษาศาลชั้นต้นเท่านั้น และในคำพิพากษาศาลฎีกาในการวินิจฉัยฎีกาปัญหาข้อเท็จจริงนั้น จะมีหลักเกณฑ์เหมือนกับคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ในการวินิจฉัยอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น⁶⁴

3.6 การตรวจสอบความถูกต้องในปัญหาข้อกฎหมาย

เมื่อศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์มีคำพิพากษาหรือคำสั่งวินิจฉัยชี้ขาดคดีแล้ว คู่ความย่อมมีสิทธิอุทธรณ์หรือฎีกาได้ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย แต่กรณีที่มิชอบด้วยสิทธิห้ามมิให้อุทธรณ์หรือฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง โดยคู่ความอุทธรณ์หรือฎีกาได้เฉพาะปัญหาข้อกฎหมาย หรือคดีที่อุทธรณ์หรือฎีกาได้ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย แต่คู่ความอุทธรณ์หรือฎีกาเฉพาะปัญหาข้อกฎหมายเพียงอย่างเดียว ในการวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายนั้น ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาจะต้องฟังข้อเท็จจริงตามที่ศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์ได้วินิจฉัยมาแล้วจากพยานหลักฐานในสำนวน⁶⁵ เช่น

⁶⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 225.

⁶⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 194, 222.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1547/2519 ศาลชั้นต้นพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดฐานแจ้งความเท็จ จำเลยอุทธรณ์คำพิพากษาศาลชั้นต้นเป็นปัญหาข้อกฎหมาย มิได้อุทธรณ์โต้แย้งข้อเท็จจริงที่ศาลชั้นต้นฟังมาแต่ประการใด ฉะนั้น ในการวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายที่จำเลยอุทธรณ์นั้นศาลอุทธรณ์จะต้องฟังข้อเท็จจริงตามที่ศาลชั้นต้นวินิจฉัยมาแล้วจากพยานหลักฐานในสำนวนดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 194 การที่ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงใหม่ โดยมีได้วินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายที่จำเลยอุทธรณ์จึงมิชอบ และแม้โจทก์จะมีได้ฎีกาในเรื่องนี้มาก็ตาม แต่เมื่อเป็นปัญหาเกี่ยวกับการไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยอุทธรณ์ ศาลฎีกาก็ชอบที่จะยกขึ้นอ้างได้โดยพิพากษายกคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ ให้ศาลอุทธรณ์พิจารณาปัญหาข้อกฎหมายที่จำเลยอุทธรณ์แล้วพิพากษาใหม่ตามรูปคดี

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 184/2527 ศาลอุทธรณ์พิพากษาว่าจำเลยมีความผิดฐานทำร้ายร่างกายบาดเจ็บสาหัสตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 297 โจทก์ฎีกาในปัญหาข้อกฎหมายว่าการกระทำของจำเลยเป็นความผิดฐานทำร้ายร่างกายบาดเจ็บสาหัส ตามมาตรา 297 หรือพยายามฆ่าผู้อื่น ตามมาตรา 288, 80 คดีมีปัญหาแต่เฉพาะข้อกฎหมาย ในการวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายนั้น ศาลฎีกาจะต้องฟังข้อเท็จจริงตามที่ศาลอุทธรณ์ได้วินิจฉัยมาแล้วจากพยานหลักฐานในสำนวน เมื่อศาลอุทธรณ์ฟังข้อเท็จจริงว่า จำเลยใช้มีดพกผลไม้ทั้งด้ามและตัวมีดยาวเพียง 1 คีบแทงผู้เสียหายไป 1 ที ขณะชกต่อยกัน แล้วมิได้แทงซ้ำอีกแสดงว่าไม่มีเจตนาฆ่า จากข้อเท็จจริงดังกล่าวจำเลยจึงมีความผิดเพียงฐานทำร้ายร่างกายบาดเจ็บสาหัส ไม่ผิดฐานพยายามฆ่าผู้อื่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1205/2535 ถ้าคดีมีปัญหาแต่เฉพาะข้อกฎหมาย ในการวินิจฉัยข้อกฎหมาย ศาลฎีกาจะต้องฟังข้อเท็จจริงตามที่ศาลอุทธรณ์ได้วินิจฉัยมาแล้วจากพยานหลักฐานในสำนวน เมื่อศาลอุทธรณ์ฟังข้อเท็จจริงว่า เช็คตามฟ็องไม่ใช้เอกสารปลอม การที่จำเลยที่ 2 นำเอกสารดังกล่าวไปใช้ซึ่งเป็นพยานในการดำเนินคดี จึงไม่เ็นความผิดฐานใช้เอกสารปลอม

ถ้าศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์ฟังข้อเท็จจริงมายังไม่พอแก่การวินิจฉัยข้อกฎหมายก็ดี หรือวินิจฉัยข้อเท็จจริงผิดจากพยานหลักฐานในสำนวนก็ดี หรือมิได้วินิจฉัยข้อเท็จจริงมาเลยก็ดี ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกามีอำนาจฟังข้อเท็จจริงต่อไปหรือฟังข้อเท็จจริงใหม่ได้ โดยไม่จำเป็นต้องย้อนสำนวนไปให้ศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์วินิจฉัยก่อน เช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1205/2522 คดีมีปัญหาแต่เฉพาะข้อกฎหมายในการวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายนั้น หากศาลอุทธรณ์วินิจฉัยฟังข้อเท็จจริงนอกสำนวน ศาลฎีกาไม่ต้องถือตาม และวินิจฉัยฟังข้อเท็จจริงใหม่กลับคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2558/2526 คดีที่ฎีกาเฉพาะปัญหาข้อกฎหมาย ศาลฎีกาต้องฟังข้อเท็จจริงตามที่ศาลอุทธรณ์ได้วินิจฉัยมาแล้วจากพยานหลักฐานในสำนวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 222 แต่ถ้าศาลอุทธรณ์ฟังข้อเท็จจริงผิดไปจากคำเบิกความของพยาน ศาลฎีกาหาจำต้องฟังตามไม่

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2654/2527 คดีที่โจทก์ฎีกาได้เฉพาะปัญหาข้อกฎหมาย ศาลฎีกาจะต้องฟังข้อเท็จจริงตามที่ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยมาแล้วจากพยานหลักฐานในสำนวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 222 แต่ข้อเท็จจริงที่ศาลอุทธรณ์ฟังมานั้นไม่พอแก่การวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมาย ศาลฎีกาฟังข้อเท็จจริงจากพยานหลักฐานในสำนวนเพิ่มเติมได้

ส่วนในคดีที่คู่ความอุทธรณ์หรือฎีกาทิ้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกามีอำนาจฟังข้อเท็จจริงใหม่ได้ เช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 9339/2538 คดีนี้ศาลชั้นต้นพิพากษาลงโทษจำคุกจำเลย จำเลยจึงมีสิทธิอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายได้ และจำเลยก็อุทธรณ์ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย ในชั้นอุทธรณ์จึงมิใช่มีอุทธรณ์แต่ในปัญหาข้อกฎหมาย ดังนั้นศาลอุทธรณ์จึงไม่ต้องฟังข้อเท็จจริงตามที่ศาลชั้นต้นวินิจฉัยมาแล้วจากพยานหลักฐานในสำนวนการที่ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยข้อเท็จจริงแตกต่างกับคำวินิจฉัยของศาลชั้นต้น ย่อมไม่ขัดต่อประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 194

การที่คู่ความจะอุทธรณ์ปัญหาข้อกฎหมาย ข้อกฎหมายนั้นต้องแสดงไว้โดยชัดเจนในฟ้องอุทธรณ์และต้องเป็นข้อที่ได้ยกขึ้นว่ากันมาแล้วในศาลชั้นต้น เว้นแต่ข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย หรือที่เกี่ยวกับการไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยอุทธรณ์ ผู้อุทธรณ์หรือศาลยกขึ้นอ้างได้ แม้ว่าจะไม่ได้ยกขึ้นในศาลชั้นต้นก็ตาม⁶⁶ หลักเกณฑ์ดังกล่าวนี้นำมาใช้ในการฎีกาปัญหาข้อกฎหมายด้วย⁶⁷

การกำหนดให้คู่ความต้องแสดงข้อกฎหมายที่อ้างอิงไว้โดยชัดเจน ทั้งยังต้องเป็นข้อที่ได้ยกขึ้นว่ากันมาแล้วในศาลชั้นต้น ก็เพื่อให้การพิจารณาของศาลอุทธรณ์อยู่ในกรอบประเด็นที่นำมาในศาลชั้นต้น ในชั้นอุทธรณ์จะตั้งประเด็นขึ้นใหม่ได้ เช่น

⁶⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 195.

⁶⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 225.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2134/2536 โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยทั้งสามตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295, 83 ซึ่งมีใจความผิดต่อส่วนตัว แต่ศาลชั้นต้นพิพากษาว่าเหตุคดีนี้เกิดจากผู้เสียหายเริ่มก่อเหตุก่อน และสมครใจเข้าวิวาทต่อสู้ทำร้ายร่างกายซึ่งกันและกันกับจำเลยทั้งสาม ผู้เสียหายจึงไม่ใช่ผู้เสียหายตามกฎหมาย โจทก์ไม่มีอำนาจฟ้องและพิพากษายกฟ้องเช่นนี้ การที่โจทก์อุทธรณ์มีสาระสำคัญตอนหนึ่งว่า คดีนี้มีการสอบสวนแล้วพนักงานอัยการมีอำนาจฟ้องความผิดอาญาแผ่นดิน ประเด็นเรื่องผู้เสียหายจึงไม่ใช่ประเด็นที่ศาลชั้นต้นจะหยิบยกขึ้นกล่าวอ้างเป็นเหตุให้เพิกถอนคำสั่งประทับฟ้องเดิม ขอให้ยกกระบวนการพิจารณาของศาลชั้นต้น และสั่งให้ศาลชั้นต้นรับคดีของโจทก์ไว้พิจารณาพิพากษาต่อไปตามรูปคดีนั้น ถือได้ว่าอุทธรณ์ของโจทก์ดังกล่าวเป็นการอุทธรณ์ได้แย้งคัดค้านคำพิพากษาศาลชั้นต้นว่า ศาลชั้นต้นมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามกระบวนการพิจารณา และยกข้อกฎหมายขึ้นอ้างอิงแสดงไว้ชัดเจนในฟ้องอุทธรณ์ชอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 195

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2172/2537 จำเลยฎีกาว่าโจทก์ไม่ใช่ผู้เสียหาย เพราะการเป็นผู้เสียหายจะต้องเป็นผู้เสียหายโดยนิติบัญญัติ โดยมีได้กล่าวไว้อย่างชัดเจนว่าศาลอุทธรณ์ภาค 2 วินิจฉัยเรื่องผู้เสียหายไม่ถูกต้องอย่างไร และการเป็นผู้เสียหายจะต้องเป็นผู้เสียหายโดยนิติบัญญัติ อย่างไร จึงเป็นฎีกาที่ไม่ชอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 195, 255 ศาลฎีกาไม่รับวินิจฉัย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 9052/2538 ที่ผู้ร้องฎีกาว่า การที่ผู้ร้องติดตามรถจักรยานยนต์คันเป็นการบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อโดยปริยายนั้น ผู้ร้องเพียงยกขึ้นอ้างในชั้นฎีกา จึงมิใช่เป็นข้อที่ได้ยกขึ้นว่ากันมาแล้วในศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ ทั้งมิใช่ปัญหาข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย ต้องห้ามมิให้ฎีกาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 195 ประกอบด้วยมาตรา 225 ศาลฎีกาไม่รับวินิจฉัย

สำหรับข้อยกเว้นที่ผู้อุทธรณ์หรือศาลสามารถยกปัญหาข้อกฎหมายขึ้นอ้างได้แม้ว่าปัญหาดังกล่าวจะไม่ได้ยกขึ้นในศาลชั้นต้น ได้แก่ ข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย และข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับการไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยอุทธรณ์

ข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย เป็นข้อกฎหมายที่ถ้าศาลไม่ยกขึ้นวินิจฉัยก็จะเป็นโทษแก่จำเลย เกี่ยวกับอำนาจฟ้อง กระบวนการพิจารณา หรือคำพิพากษาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7073/2537 เมื่อข้อเท็จจริงฟังได้ว่า การกระทำของจำเลยที่ 1 เป็นความผิดฐานชิงทรัพย์เป็นเหตุให้ผู้เสียหายได้รับอันตรายแก่กาย ที่ศาลล่างลงโทษจำเลยที่ 1 ในความผิดฐานชิงทรัพย์เป็นเหตุให้ผู้เสียหายได้รับอันตรายแก่กายโดยใช้ยานพาหนะจึงไม่ชอบ และเป็นข้อกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย แม้คู่ความมิได้ฎีกา ศาลฎีกาก็ขึ้นวินิจฉัยปรับบทลงโทษจำเลยที่ 1 ให้ถูกต้องได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3341/2541 ที่จำเลยทั้งสองฎีกาว่า ศาลล่างทั้งสองลงโทษปรับจำเลยทั้งสองไม่ชอบด้วยกฎหมาย โดยอ้างว่าต้องลงโทษปรับจำเลยทั้งสองเรียงตามรายตัว ปัญหาดังกล่าวแม้จำเลยทั้งสองมิได้หยิบยกขึ้นว่ากล่าวในศาลอุทธรณ์ แต่เป็นปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย จำเลยทั้งสองจึงยกขึ้นฎีกาได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 714/2542 โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522 และมีคำขอให้ริบของกลาง คือ ธนบัตรที่จำเลยทั้งสองทอนให้เจ้าพนักงานตำรวจผู้ทำการล่อซื้อด้วย แต่ศาลล่างทั้งสองมิได้มีคำวินิจฉัยว่าจะริบหรือไม่ริบธนบัตรดังกล่าว คำพิพากษาของศาลล่างทั้งสองจึงไม่ชอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 186 (9) แม้คู่ความจะมิได้ฎีกาในปัญหานี้ แต่เป็นปัญหาที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย ศาลฎีกามีอำนาจยกขึ้นวินิจฉัยเองได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 195 ประกอบมาตรา 225

ส่วนข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับการไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยอุทธรณ์นั้น เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นภายหลังจากศาลชั้นต้นพิพากษาแล้ว คู่ความจึงไม่อาจยกขึ้นอ้างในศาลชั้นต้นได้ เพราะเป็นกระบวนการพิจารณาในชั้นอุทธรณ์ เช่น ศาลชั้นต้นสั่งรับอุทธรณ์ที่ต้องห้ามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 193 ทวิ หรือยื่นอุทธรณ์เกินระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งหรือศาลย่อมยกปัญหาดังกล่าวได้

ข้อกฎหมายที่คู่ความจะยกขึ้นอ้างในอุทธรณ์หรือฎีกา ต้องเป็นข้อกฎหมายที่เป็นสาระแก่คดีอันควรได้รับการวินิจฉัยด้วย⁶⁸ เช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 747/2542 ศาลอุทธรณ์ฟังข้อเท็จจริงว่า จำเลยได้ตั้งจ่ายเช็ค

⁶⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 225, 249 ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15.

พิพาทเพื่อชำระค่ามัดจำในการซื้อที่ดินจากโจทก์ร่วม โจทก์ร่วมได้รับชำระหนี้ตามเช็คฉบับอื่นๆ ที่จำเลยส่งจ่ายให้จำนวน 4 ฉบับ และได้จดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ในที่ดินให้แก่จำเลยแล้วจึงเป็นการออกเช็คเพื่อเป็นการชำระหนี้ที่มีอยู่จริง มิใช่เป็นการออกให้เพื่อเป็นการค้ำประกันการชำระหนี้ โจทก์ร่วมในฐานะผู้ทรงจึงเป็นผู้เสียหายที่จะร้องทุกข์ดำเนินคดีแก่จำเลยได้ ซึ่งเป็นข้อเท็จจริงที่ยุติแล้ว ดังนั้น ปัญหาข้อกฎหมายตามฎีกาของจำเลยที่ว่าโจทก์ร่วมเป็นผู้ทรงเช็คหรือไม่ เป็นผู้เสียหายหรือไม่และจำเลยจะต้องรับผิดชอบในทางอาญาหรือไม่ จึงเป็นปัญหาข้อกฎหมายที่ไม่เป็นสาระแก่คดีอันควรได้รับการวินิจฉัย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 249 ประกอบกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 ศาลฎีกาไม่รับวินิจฉัยให้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2425/2542 โจทก์ฟ้อง จำเลยให้การรับสารภาพ ศาลชั้นต้นพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดตามพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ มาตรา 8 ทวิ วรรคหนึ่ง, 72 ทวิ วรรคสอง ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 371, 376 ฐานพาอาวุธปืนฯ เป็นกรรมเดียวผิดกฎหมายหลายบทลงโทษตามพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ ซึ่งเป็นบทหนักที่สุด ปรับ 2,000 บาท ฐานยิงปืนโดยไร้เหตุ ปรับ 500 บาท รวมปรับ 2,500 บาท จำเลยให้การรับสารภาพ ลดโทษให้กึ่งหนึ่ง ในชั้นอุทธรณ์จำเลยอุทธรณ์แต่เฉพาะปัญหาข้อเท็จจริงว่า ศาลชั้นต้นไม่ควรใช้ดุลพินิจปรับอาวุธปืนของกลาง แต่ศาลอุทธรณ์พิพากษายืน คดีจึงต้องห้ามคู่ความฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 218 จำเลยฎีกาว่า อาวุธปืนของกลาง มิใช่ทรัพย์สินที่มีไว้เป็นความผิดหรือใช้ในการกระทำความผิด จึงปรับไม่ได้ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 32, 33 จึงเป็นปัญหาข้อกฎหมายที่มีได้ยกขึ้นว่ากันมาในศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ ทั้งคดีนี้เมื่อจำเลยยอมรับว่าเป็นผู้ใช้อาวุธปืนของจำเลยยิงในหมู่บ้านจริง อาวุธปืนของกลางจึงเป็นทรัพย์สินที่จำเลยใช้ในการกระทำความผิด ข้อฎีกาของจำเลยดังกล่าวจึงไม่เป็นสาระแก่คดีอันควรได้รับการวินิจฉัย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 249 ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 ศาลฎีกาไม่รับวินิจฉัย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4181/2542 จำเลยเป็นลูกจ้างผู้เสียหายมีหน้าที่จำหน่ายสินค้าให้แก่ลูกค้าแล้วนำเงินมามอบให้ผู้เสียหาย จำเลยรับสินค้าไปจากผู้เสียหายแล้ว มิได้นำไปจำหน่ายแก่ลูกค้า แต่นำไปจำหน่ายและขายฝาก เป็นการเบียดบังทรัพย์สินของผู้อื่นที่อยู่ในความครอบครองของจำเลยโดยทุจริต ดังนั้น ไม่ว่าจำเลยจะเป็นลูกจ้างผู้เสียหายหรือไม่ก็ตาม แต่เมื่อจำเลยครอบครองทรัพย์สินของผู้เสียหายแล้วเบียดบังเอาทรัพย์สินนั้นไปโดยทุจริต จำเลยย่อมมีความผิดฐานลักขโมยตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 352 วรรคแรก ฎีกาของจำเลยที่ว่า พนักงานของ

ผู้เสียหายไม่มีเงินเดือน แต่จะได้รับรายได้จากค่าคอมมิชชั่นของการขายและเปอร์เซ็นต์จากการขายเป็นรายเดือน จำเลยจึงไม่ใช่ลูกจ้างผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น จึงไม่เป็นสาระแก่คดีอันควรได้รับการวินิจฉัยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 249 ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15

ดังนั้น ข้อกฎหมายที่จะอุทธรณ์หรือฎีกานั้น ต้องแสดงไว้โดยชัดเจนและต้องเป็นข้อที่ได้ยกขึ้นว่ากันมาแล้วในศาลชั้นต้น หรือศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ ทั้งต้องเป็นสาระแก่คดีอันควรได้รับการวินิจฉัยด้วย แต่ในกรณีที่ข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย หรือข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับการไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยอุทธรณ์ ฎีกา คู่ความหรือศาลยกขึ้นอ้างได้เสมอ

3.7 การปฏิรูประบบศาลยุติธรรมและบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้แบ่งแยกศาลออกเป็น 4 ประเภท⁶⁹ คือ

- (1) ศาลรัฐธรรมนูญ
- (2) ศาลยุติธรรม
- (3) ศาลปกครอง
- (4) ศาลทหาร

สำหรับศาลยุติธรรมเป็นสถาบันที่ใช้อำนาจตุลาการในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์มีบทบาทในการให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ โดยมีหน้าที่หลักคือ พิจารณาพิพากษาอรรถคดีให้เป็นไปด้วยความยุติธรรม ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 ได้วางหลักเกณฑ์ปฏิรูประบบศาลยุติธรรมที่ส่งผลถึงการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง ก็คือ การกำหนดให้การนั่งพิจารณาคดีของศาลต้องมีผู้พิพากษารบองค์คณะและผู้พิพากษาซึ่งมิได้นั่งพิจารณาคดีใดจะทำคำพิพากษาหรือคำวินิจฉัยคดีนั้นมิได้ เว้นแต่จะมีเหตุสุดวิสัย หรือมีเหตุจำเป็นอันมิอาจก้าวล่วงได้ ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ⁷⁰

⁶⁹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 255 – 281.

⁷⁰ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 236.

แม้พระธรรมนูญศาลยุติธรรมจะกำหนดองค์คณะของผู้พิพากษาในการพิจารณาพิพากษาคดีไว้⁷¹ แต่ในทางปฏิบัติเนื่องจากผู้พิพากษามีจำนวนน้อย คดีที่เกิดขึ้นมีจำนวนมาก ผู้พิพากษาจึงนั่งพิจารณาคดีไม่ครบองค์คณะ จะครบองค์คณะเฉพาะการทำคำพิพากษาโดยการตรวจสำนวนความเท่านั้น แต่ตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันการนั่งพิจารณาคดีต้องมีผู้พิพากษาครบองค์คณะ ผู้พิพากษาซึ่งมิได้นั่งพิจารณาจะตรวจสำนวนแล้วลงชื่อในคำพิพากษาในฐานะเป็นองค์คณะคนหนึ่งไม่ได้ การนั่งพิจารณาคดีครบองค์คณะดังกล่าว จะส่งผลให้ผู้พิพากษาสามารถวินิจฉัยข้อเท็จจริงได้อย่างถูกต้อง ความถูกต้องของคำพิพากษาย่อมมีมากขึ้น ทำให้คดีอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงลดน้อยลง และเป็นหลักประกันความยุติธรรมสำหรับประชาชนผู้มีคดีความ

การที่รัฐธรรมนูญกำหนดให้การนั่งพิจารณาคดีของศาลต้องมีผู้พิพากษาครบองค์คณะนั้น จะต้องเพิ่มจำนวนผู้พิพากษาให้มากกว่าที่มีอยู่เดิมเป็นจำนวนมาก ซึ่งรัฐธรรมนูญได้กำหนดระยะเวลาให้ดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามบทบัญญัติดังกล่าวไม่เกินห้าปี นับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญ⁷²

ในการเพิ่มจำนวนผู้พิพากษานั้น วิธีการหนึ่งก็คือ การกำหนดให้มีตำแหน่งผู้พิพากษาอาวุโสเพื่อนั่งพิจารณาพิพากษาคดีในศาลชั้นต้น⁷³ โดยให้ผู้พิพากษาศาลยุติธรรมซึ่งจะมีอายุครบหกสิบปีบริบูรณ์ในปีงบประมาณใดไปดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาอาวุโส ตั้งแต่วันถัดจากวันสิ้นปีงบประมาณที่มีอายุครบหกสิบปีบริบูรณ์ จนถึงวันสิ้นปีงบประมาณที่ผู้พิพากษาผู้นั้นมีอายุครบหกสิบห้าปีบริบูรณ์ และหากผู้พิพากษาอาวุโสผู้ใดผ่านการประเมินตามที่กฎหมายบัญญัติว่ายังมีสมรรถภาพในการปฏิบัติหน้าที่ ก็ให้ดำรงตำแหน่งต่อไปได้จนถึงวันสิ้นปีงบประมาณที่ผู้พิพากษาผู้นั้นมีอายุครบเจ็ดสิบปีบริบูรณ์⁷⁴

เนื่องจากผู้พิพากษาอาวุโส เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานมาเป็นระยะเวลานานพอสมควร และมีอำนาจนั่งพิจารณาพิพากษาคดีในศาลชั้นต้นเท่านั้น ประกอบกับการนั่งพิจารณาคดีของศาลต้องมีผู้พิพากษาครบองค์คณะ จะส่งผลให้ผู้พิพากษาสามารถวินิจฉัยข้อเท็จจริงได้

⁷¹ พระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 26, 27.

⁷² รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 335 (5) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2540.

⁷³ พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ.2543 มาตรา 12.

⁷⁴ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 334 (2).

อย่างถูกต้อง ศาสตราจารย์จึงมีประสิทธิภาพสูงในการวินิจฉัยข้อเท็จจริง ทำให้คดีอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงลดน้อยลงได้

ในบทนี้เป็นบทที่รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงตามกฎหมายไทย เพื่อจะได้นำไปวิเคราะห์กับระบบอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงตามกฎหมายต่างประเทศที่ได้ศึกษามาแล้ว อันจะนำไปสู่ข้อเสนอแนะ

บทที่ 4

บทวิเคราะห์ระบบอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงและข้อเสนอนแนะ

4.1 บทวิเคราะห์ระบบอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง ตามกฎหมายต่างประเทศและตามกฎหมายไทย

การอุทธรณ์เป็นการแก้ไขความไม่ถูกต้องที่เกิดขึ้นในเนื้อหาของคำพิพากษา ซึ่งการแก้ไขย่อมกระทบกระเทือนถึงความเด็ดขาดแน่นอนของคำพิพากษา แต่ก็ต้องแก้ไขเนื่องจากความไม่ถูกต้องนั้น กระทบกระเทือนถึงเสรีภาพของบุคคล การอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงจึงเป็นการแก้ไขความไม่ถูกต้องในการกำหนดข้อเท็จจริงและการกำหนดโทษในคำพิพากษาของศาลที่เริ่มคดีโดยศาลที่ทำหน้าที่พิจารณาอุทธรณ์ ซึ่งเป็นศาลที่อยู่ในลำดับที่เหนือกว่าศาลที่เริ่มคดี อาจจะเป็นศาลอุทธรณ์หรือศาลชั้นต้นอื่นที่มีเขตอำนาจเหนือกว่าก็ได้ การแก้ไขนี้จะต้องกระทำก่อนที่คำพิพากษาของศาลที่เริ่มคดีจะถึงที่สุด

เมื่อการพิจารณาอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง ต้องให้ศาลในระดับที่สูงกว่าทำหน้าที่เป็นศาลอุทธรณ์ ในบางประเทศศาลจังหวัดนอกจากมีเขตอำนาจพิจารณาคดีในฐานะเป็นศาลชั้นต้นแล้ว ยังมีเขตอำนาจพิจารณาคดีที่อุทธรณ์มาจากศาลแขวงอีกด้วย แต่ในบางประเทศ คดีที่ศาลชั้นต้นได้มีคำพิพากษาไม่ว่าจะเป็นคำพิพากษาของศาลแขวงหรือศาลจังหวัดก็ตาม ต้องอุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์เท่านั้น ศาลจังหวัดไม่มีเขตอำนาจพิจารณาคดีที่อุทธรณ์มาจากศาลแขวงเลย

การอุทธรณ์นั้นมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อคุ้มครองผลประโยชน์ของจำเลย จากการถูกพิพากษาลงโทษที่ไม่ถูกต้องและการลงโทษที่รุนแรงเกินไป ดังนั้น สิทธิในการอุทธรณ์ของจำเลยจึงได้รับการรับรองอย่างกว้างขวางมากกว่าสิทธิในการอุทธรณ์ของโจทก์ โดยเฉพาะในระบบคอมมอนลอว์ เมื่อจำเลยต้องคำพิพากษาให้ลงโทษ จำเลยย่อมมีสิทธิที่จะอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงไปยังศาลในระดับที่สูงกว่า แต่มีคดีบางประเภทต้องได้รับอนุญาตหรือคำรับรองว่ามีเหตุอันควรอุทธรณ์ด้วยจึงจะอุทธรณ์ได้ นอกจากนั้นมีการนำหลัก Double Jeopardy ไปใช้ในเรื่องการใช้สิทธิในการอุทธรณ์ด้วย กล่าวคือ หากคดีนั้นศาลมีคำพิพากษาให้ยกฟ้อง (acquittal) โจทก์ผู้ฟ้องคดีไม่มีสิทธิอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง แต่ในระบบซีวิลลอว์ถือหลักเสรีภาพในการอุทธรณ์ (liberality of appeal) การอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงไม่มีการจำกัดแต่ประการใด ทั้งโจทก์และจำเลยต่างมีสิทธิที่จะอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงโดยเท่าเทียมกัน ไม่จำเป็นต้องได้รับ

อนุญาตหรือคำรับรองว่ามีเหตุอันควรอุทธรณ์ คู่ความจึงมีสิทธิอุทธรณ์ได้เสมอ

โดยปกติ ศาลที่ทำหน้าที่เป็นศาลอุทธรณ์จะแก้ไขความไม่ถูกต้องที่เกิดขึ้นในเนื้อหาของคำพิพากษาของศาลที่เริ่มคดี ในปัญหาข้อเท็จจริงนั้นหากศาลอุทธรณ์วินิจฉัยชี้ขาดคดีไปอย่างไรแล้ว จะไม่มีการแก้ไขความไม่ถูกต้องในเนื้อหาของคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์อีกเพราะถือว่าศาลอุทธรณ์ซึ่งประกอบด้วยผู้พิพากษาที่นั่งพิจารณาคดีเป็นองค์คณะได้ทำการพิจารณาโดยรอบคอบแล้ว ฉะนั้น ปัญหาข้อเท็จจริงจึงได้รับการกลั่นกรองโดยศาลอุทธรณ์เพียงชั้นเดียวเท่านั้น แต่ในปัญหาข้อกฎหมาย คู่ความสามารถอุทธรณ์ต่อไปได้อีกชั้นหนึ่งเพื่อให้ศาลสูงสุดวินิจฉัย ซึ่งในบางประเทศก็ยังเป็นดุลพินิจของศาลสูงสุดที่จะรับคดีนั้นไว้พิจารณาหรือไม่ (discretionary power)

ในการพิจารณาอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงนั้นมี 2 ลักษณะ คือ ลักษณะการพิจารณาคดีใหม่ทั้งคดี (rehearing) เป็นการพิจารณาข้อเท็จจริงใหม่อีกครั้งหนึ่งเท่าที่สามารถจะเป็นไปได้ พยานหลักฐานต่างๆ ที่สืบมาแล้วในศาลชั้นต้น หรือพยานหลักฐานใหม่ที่มีได้มีการอ้างอิงในศาลชั้นต้น แต่เพิ่งปรากฏขึ้นภายหลังจากที่ศาลชั้นต้นได้มีคำพิพากษาแล้ว สามารถนำมาสืบในชั้นอุทธรณ์ได้ อีกลักษณะหนึ่ง คือ การทบทวนคดี (review) การพิจารณาจะอาศัยสำนวนคดีของศาลที่เริ่มคดีเป็นหลัก ศาลอาจจะออกนั่งฟังคำแถลงการณ์ด้วยก็ได้ ในบางกรณีมีการสืบพยานเพิ่มเติมได้สำหรับพยานหลักฐานใหม่ไม่อาจจะยอมรับฟังได้ในชั้นอุทธรณ์ แต่บางประเทศยอมให้มีการรับฟังได้เฉพาะในบางกรณีเท่านั้น และพยานหลักฐานใหม่นี้ต้องมีการสืบพยานเพิ่มเติมด้วย

การอุทธรณ์จะมีความเกี่ยวข้องกับการพิจารณาในศาลชั้นต้นซึ่งเป็นศาลที่เริ่มคดี กล่าวคือ ถ้าการกำหนดข้อเท็จจริงในศาลชั้นต้นมีความรัดกุม รอบคอบ ความไม่ถูกต้องในการกำหนดข้อเท็จจริงย่อมมีทางเกิดขึ้นได้น้อย แต่ถ้าการพิจารณาในศาลชั้นต้นขาดความรัดกุม รอบคอบ ความไม่ถูกต้องในการกำหนดข้อเท็จจริงย่อมมีทางเกิดขึ้นได้มาก ทำให้กระทบกระเทือนถึงประโยชน์ของคู่ความในคดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งจำเลย ซึ่งจะได้รับผลร้ายจากการกระทำเช่นนั้น การอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงจึงมีความจำเป็น จะเห็นได้จากการดำเนินคดีในศาลแขวง ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นความผิดอาญาที่มีโทษเล็กน้อย ปริมาณคดีที่ขึ้นมาสู่ศาลแขวงมีเป็นจำนวนมาก กระบวนพิจารณาในศาลแขวงจึงเป็นไปโดยรวบรัด การพิจารณาพิพากษามักกระทำโดยผู้พิพากษาคณะเดียวเพื่อให้คดีเสร็จไปโดยรวดเร็ว เมื่อมีการอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลแขวง การพิจารณาในชั้นอุทธรณ์จึงเป็นการพิจารณาคดีใหม่ทั้งคดี (rehearing) เพื่อเปิดโอกาสให้มีการ

พิจารณาข้อเท็จจริงได้อย่างกว้างขวาง เนื่องจากมีความไม่ไว้วางใจในความถูกต้องและรอบคอบของผู้พิพากษาคนเดียว แต่ถ้าเป็นการดำเนินคดีในศาลจังหวัด ซึ่งมักเป็นความผิดอาญาที่โทษรุนแรง การพิจารณาพิพากษามักกระทำโดยผู้พิพากษาหนึ่งพิจารณาเป็นองค์คณะหรือมีคณะลูกขุนร่วมนั่งพิจารณาคดีด้วย เมื่อมีการอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลจังหวัด การพิจารณาในชั้นอุทธรณ์จึงเป็นการทบทวนคดี (review) ที่มักจะไม่มีเปิดโอกาสให้มีการพิจารณาข้อเท็จจริงทำได้นัก เนื่องจากมีผู้พิพากษาที่เป็นองค์คณะหรือลูกขุนร่วมรับผิดชอบในการพิจารณาคดีด้วย ความถูกต้องและรอบคอบในการวินิจฉัยข้อเท็จจริงจึงมีมาก

เมื่อมีการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง และศาลอุทธรณ์ได้วินิจฉัยข้อเท็จจริงนั้นแล้ว ศาลอุทธรณ์จะมีคำพิพากษาเกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงนั้น 3 ประการ คือ พิพากษาขึ้น พิพากษาแก้ หรือพิพากษากลับ ในกรณีที่ศาลอุทธรณ์พิพากษากลับคำพิพากษาของศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์จะแก้ไขความไม่ถูกต้องเอง หรือยื่นสำนวนไปให้ศาลชั้นต้นทำการแก้ไขความไม่ถูกต้อง ย่อมขึ้นอยู่กับลักษณะการพิจารณาอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง กล่าวคือ ถ้าเป็นการพิจารณาคดีใหม่ทั้งคดี (rehearing) ศาลอุทธรณ์ย่อมมีอำนาจในการที่จะแก้ไขความไม่ถูกต้องในการกำหนดข้อเท็จจริงนั้นเองได้ แต่ถ้าเป็นการทบทวนคดี (review) ศาลอุทธรณ์จะไม่เข้าไปก้าวก่ายในการวินิจฉัยข้อเท็จจริงของศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์มักจะทำหน้าที่เพียงตรวจและหาข้อบกพร่อง เมื่อพบข้อบกพร่องก็จะยื่นสำนวนไปให้ศาลชั้นต้นทำการแก้ไขตามแนวทางที่ศาลอุทธรณ์ชี้แนะเท่านั้น

เมื่อพิจารณาถึงการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงตามกฎหมายไทยแล้ว แต่เดิมเป็นการอุทธรณ์ฟ้องกล่าวโทษผู้พิพากษาโดยกล่าวหาว่า ผู้พิพากษากระทำมิชอบด้วยประการต่าง ๆ เช่น พิจารณาคดีไม่ยุติธรรม มีความลำเอียงเข้าข้างคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือรับสินบน เป็นต้น โดยมีได้เป็นการอุทธรณ์ว่าคำพิพากษานั้นผิดอย่างไรเช่นการอุทธรณ์ในปัจจุบัน จนกระทั่งมีการตราพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญาสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ.115 ขึ้น การอุทธรณ์จึงเปลี่ยนเป็นการอุทธรณ์ว่าคำพิพากษาไม่ถูกต้อง ซึ่งเป็นลักษณะของการอุทธรณ์ในปัจจุบัน

การอุทธรณ์หรือฎีกาปัญหาข้อเท็จจริงตามกฎหมายไทย ก็เป็นการแก้ไขความไม่ถูกต้องในเนื้อหาของคำพิพากษาในการกำหนดข้อเท็จจริงและการกำหนดโทษในคำพิพากษาของศาลแขวงและศาลจังหวัดซึ่งเป็นศาลชั้นต้น หรือของศาลอุทธรณ์โดยศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาเป็นศาลที่มีเขตอำนาจพิจารณา ศาลจังหวัดไม่มีเขตอำนาจพิจารณาคดีที่อุทธรณ์มาจากศาลแขวงเลย การแก้ไขความไม่ถูกต้องดังกล่าว ต้องแก้ไขก่อนที่คำพิพากษาของศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์จะถึงที่สุด

การอุทธรณ์หรือฎีกาปัญหาข้อเท็จจริงตามกฎหมายไทยนั้น ถือว่าเป็นสิทธิของคู่ความที่จะอุทธรณ์หรือฎีกาได้เสมอ เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติห้ามมิให้อุทธรณ์หรือฎีกาไว้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ.2499 สิทธิในการอุทธรณ์หรือฎีกาปัญหาข้อเท็จจริงของโจทก์จะถูกจำกัดมากกว่าของจำเลย แต่การจำกัดสิทธิในการอุทธรณ์หรือฎีกาปัญหาข้อเท็จจริงดังกล่าวส่วนใหญ่จะไม่ใช้การจำกัดที่เด็ดขาด หากผู้พิพากษาอนุญาตหรืออัยการสูงสุดรับรองว่ามีเหตุอันควรอุทธรณ์หรือฎีกาแล้วแต่กรณี คู่ความก็สามารถอุทธรณ์หรือฎีกาได้ จึงทำให้เห็นได้ว่า สิทธิในการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงนั้น จะคล้ายกับในระบบชีวิลลอว์ ที่ถือหลักเสรีภาพในการอุทธรณ์ (liberality of appeal) คู่ความย่อมจะใช้สิทธิได้เกือบจะเสรี ทั้งการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงตามกฎหมายไทย คู่ความจะได้รับการพิจารณาอีก 2 ชั้น กล่าวคือ ศาลชั้นต้นทำหน้าที่ในฐานะผู้กำหนดหรือวินิจฉัยข้อเท็จจริง ศาลอุทธรณ์ทำหน้าที่เป็นผู้ตรวจและแก้ไขความไม่ถูกต้องในการกำหนดข้อเท็จจริงของศาลชั้นต้น ส่วนศาลฎีกาจะทำหน้าที่เป็นผู้ตรวจและแก้ไขความไม่ถูกต้องในการกำหนดข้อเท็จจริงของศาลอุทธรณ์ ซึ่งต่างกับระบบกฎหมายของประเทศอื่น ๆ ที่ได้ศึกษามาแล้ว โดยถือว่าระบบการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงเป็นการแก้ไขความไม่ถูกต้องในเนื้อหาคำพิพากษาของศาลที่เริ่มคดีเท่านั้น ไม่มีการแก้ไขความไม่ถูกต้องในเนื้อหาคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์อีกชั้นหนึ่ง การอุทธรณ์คำพิพากษาในปัญหาข้อเท็จจริงจึงทำได้อีกเพียงชั้นเดียวเท่านั้น

สำหรับการอุทธรณ์หรือฎีกาในปัญหาข้อกฎหมาย คู่ความย่อมจะใช้สิทธิได้เกือบจะเสรีโดยได้รับการพิจารณาอีก 2 ชั้น เช่นเดียวกับการอุทธรณ์หรือฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง

ในการพิจารณาอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง โดยปกติศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาจะพิจารณาจากสำนวนคดีที่ศาลชั้นต้นทำมาแล้วจึงเพียงพิจารณาตรวจสอบสำนวนแล้วมีความเห็นซึ่งจะออกมาในรูปของคำพิพากษา ไม่ว่าจะเป็นพิพากษายืน พิพากษาแก้ หรือพิพากษากลับ คำพิพากษาของศาลชั้นต้นหรือของศาลอุทธรณ์ อันเป็นลักษณะของการทบทวนคดี (review) แต่ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาอาจนัดหรืออนุญาตให้คู่ความมาแถลงการณ์ด้วยปากตามที่คู่ความร้องขอไว้หรือมีการสืบพยานในศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาได้ ไม่ว่าจะเป็นการสืบพยานโจทก์ หรือพยานจำเลย หรือพยานของศาลเองซึ่งในทางปฏิบัติมีอยู่น้อยมากที่การสืบพยานจะทำในศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา

การพิจารณาอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงในลักษณะของการทบทวนคดี (review) โดยปกติแล้วศาลอุทธรณ์จะไม่เข้าไปก้าวเข้าไปในการวินิจฉัยข้อเท็จจริงของศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์มัก

จะทำหน้าที่เพียงตรวจและหาข้อบกพร่อง เมื่อพบข้อบกพร่องก็จะยื่นสำนวนไปให้ศาลชั้นต้นทำการแก้ไขตามแนวทางที่ศาลอุทธรณ์ชี้แนะเท่านั้น แต่ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาของไทย แม้การพิจารณาอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงจะเป็นลักษณะของการทบทวนคดี (review) ก็ตาม ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาจะวินิจฉัยข้อเท็จจริงต่าง ๆ ในคดีเอง ซึ่งความจริงแล้วไม่อาจกระทำได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการวินิจฉัยความน่าเชื่อถือและความสามารถในการจดจำของพยาน อันเป็นข้อเท็จจริงที่เป็นเครื่องช่วยในเรื่องพยานหลักฐาน ต้องอาศัยการได้เห็นและได้ฟังพยานหลักฐานนั่นเองมาโดยตลอด เมื่อศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาของไทยไม่ได้ออกนั่งพิจารณาสืบพยานต่าง ๆ เองเลยจึงไม่อาจที่จะวินิจฉัยในเรื่องความน่าเชื่อถือและความสามารถในการจดจำของพยานได้ ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาควรออกนั่งพิจารณาสืบพยานด้วย เพื่อให้การพิจารณาข้อเท็จจริงได้ความจริงที่กระจ่างชัดและเป็นไปโดยถูกต้องที่สุด

4.2 ข้อเสนอแนะ

การที่มีคดีอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงขึ้นสู่การพิจารณาของศาลสูงเป็นจำนวนมากทำให้ไม่สามารถเร่งรัดการพิจารณาคดีต่าง ๆ ให้เสร็จไปภายในระยะเวลาที่เหมาะสมได้ ผู้เขียนจึงขอเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยการห้ามฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง จากการศึกษาระบบของการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงของประเทศต่าง ๆ ทั้งในประเทศคอมมอนลอว์และประเทศซีวิลลอว์ การอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงจะมีเพียงชั้นเดียว โดยให้ศาลที่มีเขตอำนาจพิจารณาอุทธรณ์เป็นผู้ตรวจและแก้ไขความไม่ถูกต้องในการกำหนดข้อเท็จจริงของศาลที่เริ่มคดีเท่านั้น แต่ในการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงของไทย จะทำได้อีก 2 ชั้น กล่าวคือ ศาลชั้นต้นทำหน้าที่ในฐานะผู้กำหนดหรือวินิจฉัยข้อเท็จจริง ศาลอุทธรณ์ทำหน้าที่เป็นผู้ตรวจและแก้ไขความไม่ถูกต้องในการกำหนดข้อเท็จจริงของศาลชั้นต้น และศาลฎีกาจะทำหน้าที่เป็นผู้ตรวจและแก้ไขความไม่ถูกต้องในการกำหนดข้อเท็จจริงของศาลอุทธรณ์ ฉะนั้น จึงควรแก้ไขปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กำหนดให้ห้ามฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงโดยเด็ดขาด ให้ฎีกาได้เฉพาะปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- กมลชัย รัตนสกาววงศ์. **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับระบบกฎหมายและระบบศาลของประเทศ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน.** กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ม.ป.ป.
- กุศล บุญเย็น. **คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2541.
- โกเมน ภัทรภิรมย์. **กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา : วิธีพิจารณาชั้นศาล.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : มิตรนราการพิมพ์, 2530.
- คณิต ณ นคร. **กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.** พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2542.
- _____. **“อัยการเยอรมันและการดำเนินคดีอาญาของอัยการเยอรมันก่อนฟ้อง” ใน ระบบอัยการสากล.** กรุงเทพฯ : เรือนแก้วการพิมพ์, 2526.
- คณิง ภาไชย. **กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 2.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : บริษัทโรงพิมพ์เดือนตุลา จำกัด, 2541.
- ชุมพล จันทราทิพย์. **พระธรรมนูญศาลยุติธรรม.** พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534.
- พิชัย นิลทองคำ. **พระธรรมนูญศาลยุติธรรม.** กรุงเทพฯ : อชตยา, 2542.
- พิพัฒน์ จักรางกูร. **คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2541.
- _____. **พระธรรมนูญศาลยุติธรรม พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง.** กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดพิมพ์อักษร, 2538.
- พิศิษฎ์ เทชะบำรุง. **คำบรรยายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.** พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แสวงสุทธิการพิมพ์, 2532.
- เริงธรรม ลัดพลี. **สัมมนากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.** พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดอรุณการพิมพ์, 2540.
- วรภัคดีพิบูลย์, พระ. **ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย.** พิมพ์ครั้งที่ 2. พระนคร : สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2512.

วิชา มหาคุณ. “การจัดระบบบริหารงานของศาลฎีกา” ศาลฎีกา : อดีต ปัจจุบัน อนาคต.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, 2527.

สัญญา ธรรมศักดิ์. คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 3 ถึง ภาค 7
มาตรา 172 - 267. กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานครการพิมพ์, 2530.

สุข เปรณาวิน, “ระบบอัยการต่างประเทศ” ใน ระบบอัยการสากล. กรุงเทพฯ : เรือนแก้ว
การพิมพ์, 2526.

สุทธิวาหนฤพุดิ, หลวง. ประวัติศาสตร์กฎหมาย. พิมพ์ครั้งที่ 7. พระนคร : โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2517.

เสนีย์ ปราโมช, มรว. กฎหมายสมัยกรุงศรีอยุธยา. พระนคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดศิวิล, 2510.

วารสาร

เข็มชัย ชูติวงศ์. “ความหมายของพยานบอกเล่า.” บทบัณฑิตย. 38 ตอน 2. 2524.

คณิต ฌ นคร. “กฎเสนาบดีกระทรวงยุติธรรมกับการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในคดีอาญา.”
หนังสือวันรพี’ 29. 2529.

_____. “วิธีพิจารณาความอาญาไทย : หลักกฎหมายกับทางปฏิบัติที่ไม่ตรงกัน.” วารสาร
นิติศาสตร์. 15. กันยายน 2528.

_____. “อัยการกับการสอบสวนคดีอาญา.” วารสารนิติศาสตร์. 9, 2. กันยายน - พฤศจิกายน
2520.

เคลื่อน วิฒนเมธิยานนท์. “ข้อเสนอแนะในการดำเนินคดีชั้นอุทธรณ์.” คุณภาพ. 32, 3. พฤษภาคม
- มิถุนายน 2528.

จิรนิติ หะวานนท์. “รายงานการวิจัยเรื่องการใช้สิทธิฎีกา.” คุณภาพ. 38, 5. กันยายน - ตุลาคม
2534.

ชวลิต อรรถศาสตร์. “เรื่องน่ารู้เกี่ยวกับผู้พิพากษาอังกฤษ.” วารสารกฎหมาย. 4, 1. มกราคม -
เมษายน 2521.

ชัยชาญ วิบูลศิริ. “ศาลยุติธรรมของประเทศญี่ปุ่น สาธารณรัฐเกาหลีและสิงคโปร์.” บทบัณฑิตย.
36 ตอน 3. 2522.

ชัยนันท์ นันทพันธ์. “การปฏิรูประบบศาลยุติธรรมตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัวจนกระทั่งปัจจุบัน.” วารสารนิติศาสตร์. ฉบับพิเศษ. สิงหาคม 2519.

- ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนสานต์, “องค์กรตุลาการในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน.” วารสารกฎหมาย
ปกครอง. 1. เมษายน 2525.
- ชงทอง จันทรางศุ และจรรยาชัย ศัลยพงษ์. “วิธีการคัดเลือกบุคคลมาเป็นผู้พิพากษาในนานา
ประเทศ.” วารสารกฎหมาย. 6, 3. 2523.
- เชียร เจริญวัฒนา. “ประวัติศาสตร์อุทธรณ์.” *อุลพาห.* 29, 1. มกราคม - กุมภาพันธ์ 2525.
- นพพร โพธิ์รังสิยากร. “บทบาทของศาลสูงสุดแห่งสหรัฐอเมริกา : การเลือกรับคดีขึ้นพิจารณา.”
บทบัญญัติ. 43 ตอน 3. 2530.
- _____. “ภาระของศาลสูงสุดแห่งสหรัฐอเมริกาอันเนื่องมาจากจำนวนคดีที่เพิ่มขึ้น.” *บทบัญญัติ*.
43 ตอน 4. 2530.
- ประภาพรธรรม อุดมจรรยา. “ระบบงานศาลอุทธรณ์ของญี่ปุ่น (High Court).” *อุลพาห.* 34, 5.
กันยายน - ตุลาคม 2530.
- ไพโรจน์ วายุภาพ. “การรับรองหรืออนุญาตให้ฎีกา.” *วารสารสุโขทัยธรรมราช.* 2, 2. ธันวาคม
2533.
- ไพศิษฐ์ พิพัฒน์กุล. “ระบบศาลและอำนาจหน้าที่ของศาลชั้นต้นประเทศเยอรมัน.”
หนังสือวันรพี 17. 2517.
- ร.แสงกาต์. “ประวัติศาสตร์กฎหมายไทยว่าด้วยศาลและวิธีพิจารณา.” *วารสารอัยการ.* 9. มิถุนายน
2529.
- วิชา มหาคุณ. “ระบบศาลในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น.” *วารสารทนายความ.* 22, 1.
กุมภาพันธ์ 2525.
- วิศิษฐ์ ติมานนท์ และภราดร ภคพัฒน์. “การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนโดยการเร่งรัด
การพิจารณาคดี.” *อุลพาห.* 30, 3. พฤษภาคม - มิถุนายน 2526.
- สบโชค สุขารมณ. “ประวัติศาสตร์ฎีกา.” *อุลพาห.* 29, 1. มกราคม - กุมภาพันธ์ 2525.
- สุดา วัชรวัฒนากุล. “ระบบศาลยุติธรรมของประเทศญี่ปุ่น.” *วารสารนิติศาสตร์.* 17, 3. กันยายน
2530.
- สุนัย มโนมัยอุดม. “ระบบศาลอังกฤษ : ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีอาญา.” *บทบัญญัติ*. 41
ตอน 3 - 4. 2527.
- อนุชาติ คงมาลัย. “รับรองอุทธรณ์ฎีกา.” *วารสารอัยการ.* 11, 128. สิงหาคม 2531.

เอกสารอื่น

จินานนท์ วงศ์วีระชัย. การแก้ไขคำพิพากษาในคดีอาญาโดยการอุทธรณ์ตามระบบคอมมอนลอว์ และซีวิลลอว์. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527.

รายงานการศึกษาคุณงาน ณ ประเทศสหรัฐอเมริกา คณะผู้พิพากษาซึ่งเข้ารับราชการอบรมหลักสูตร ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล พ.ศ. 2534.

ภาษาอังกฤษ

BOOKS

- Card, Richard. **Criminal Law**. 12 th ed. London : Butterworths, 1992.
- Carper, Donald L., Mietus, Norbert J. and West, Bill W. **Understanding the Law**. 3 rd ed. Ohio : South – Western College Publishing, 2000.
- Dando, Shigemitsu. **The Japanese Law of Criminal Procedure**. translated by B.J. George, Jr. South Hackensack, N.J. : Fred B. Rothman & Co., 1965.
- Darbyshire, Penny. **Eddey on the English Legal System**. 6 th ed. London : Sweet & Maxwell, 1996.
- Dervort, Thomas R. Van. **American Law and the Legal System : Equal Justice Under the Law**. 2 nd ed. New York : West Legal Studies, 2000.
- Fisher, Howard D. **German Legal System and Legal Language**. 2 nd ed. London : Cavendish Publishing Limited, 1997.
- Glick Henry R. **Courts, Politics and Justice**. New York : McGraw – Hill Book Company, 1983.
- Grano, Joseph D. **Problems in Criminal procedure**. 2 nd ed. Minnesota : West Publishing Company, 1981.
- Hampton, Celia. **Criminal Procedure**. 3 th ed. London : Sweet & Maxwell, 1982.
- Hill, Jr., Myron G., Rossen, Howard M. and Sogg, Wilton S. **Criminal Procedure**. 4 th ed. Minnesota : West Publishing Company, 1982.

- Kerper, Hazel B. **Introduction to the Criminal Justice System.** 2 nd ed. New York : West Publishing Company, 1979.
- Kessler, Raymond G. **Criminal Procedure Law and Practice.** 5 th ed. California : Thomas Learning, Inc., 2001.
- Koshi, George M. **The Japanese Legal Advisor : Crimes and Punishments.** Tokyo : Charles E. Tuttle Company, 1970.
- LaFave, Wayne R., Israel, Jerold H. and King, Nancy J. **Criminal Procedure.** 3 rd ed. Minnesota : West Group, 2000.
- Langbein, John H. **Comparative Criminal Procedure : Germany.** Minnesota : West Publishing Company, 1977.
- McKenzie, Susan. **English Legal System.** London : Blackstone Press Limited, 1996.
- Morrison, Alan B. **Fundamentals of American Law.** New York : New York University School of Law Foundation, 1996.
- Noda, Yosiyuki. **Introduction to Japanese Law.** translated by Anthony H. Angelo. 8 th ed. Tokyo : University of Tokyo Press, 1989.
- Robin, Gerald D. **Introduction to the Criminal Justice System.** New York : Harper & Row Publishers, 1980.
- Seago, Peter. **Criminal Law.** 4 th ed. London : Sweet & Maxwell, 1994.
- Slapper, Gary. and Kelly, David. **English Legal System.** 2 nd ed. London : Cavendish Publishing Limited, 1995.
- Sprack, John. **Emmins on Criminal Procedure.** 6 th ed. London : Blackstone Press Limited, 1995.
- Tanaka, Hideo. **The Japanese Legal System.** 4 th ed. Tokyo : University of Tokyo Press, 1979.
- Waldron, Ronald J. **The Criminal Justice System.** 4 th ed. New York : Harper & Row : Publishers, 1989.
- Williams, Jason S. **Civil and Criminal Procedure.** London : Sweet & Maxwell, 1997.
- White, Robin C. A. **The Administration of Justice.** 2 nd ed. Oxford : Blackwell, 1991.

Articles

- Ashworth, A. J. "Prosecution and Procedure in Criminal Justice." **The Criminal Law Review**. August 1979.
- Casper, Gerhard and Zeisel, Hans. "Lay Judges in the German Criminal Courts." **The Journal of Legal Studies**. 1 January 1972.
- Samuels, Alec. "Fresh Evidence in the Court of Appeal Criminal Division." **The Criminal Law Review**. January 1975.
- Thomas, D. A. "Increasing Sentences on Appeal - a - Re - examination." **The Criminal Law Review**. May 1972.
- Wasby, Stephen L. "The Functions and Importance of Appellate Oral Argument : Some Views of Lawyers and Federal Judges." **Judicature**. 65 February 1982.

Other Materials

- Criminal Appeal Act 1968. London : Her Majesty's Stationery Office, 1970.
- Criminal Statutes I (Translation) Ministry of Justice. Japan 1970.

ประวัติผู้เขียน

นายฐนิตพัฒน์ วิริยะศิริ เกิดเมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม 2517 ที่กรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาปริญญานิติศาสตรบัณฑิต จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง เมื่อปีการศึกษา พ.ศ.2538 เข้าศึกษาต่อหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตเมื่อปีการศึกษา พ.ศ.2540

ประวัติการทำงาน ทำงานเป็นทนายความตั้งแต่ปี พ.ศ.2540 จนถึงปัจจุบัน

D
P
U